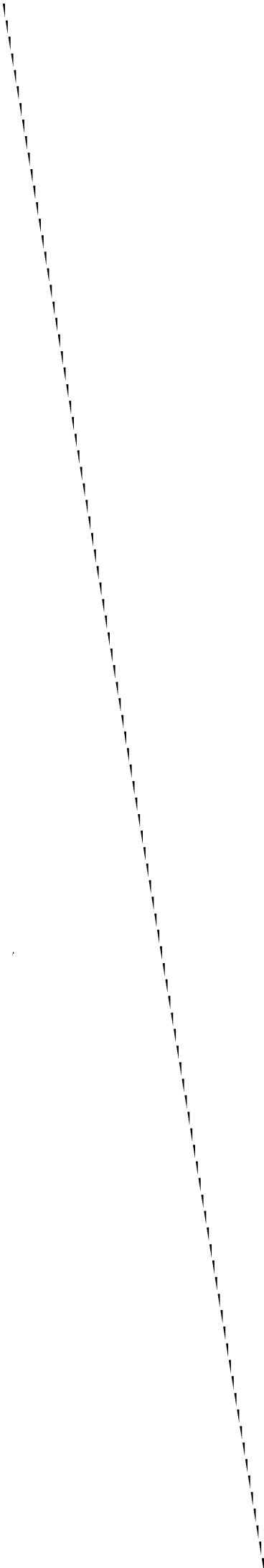

Bijlagen

Bijlage A: Afkortingen en verklarende woordenlijst

A.1. Beschrijving methode

CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
DWW	Dienst Weg- en Waterbouw (het deel Waterbouw is opgegaan in de Waterdienst)
HIS	Hoogwater Informatiesysteem
NAP	Normaal Amsterdams Peil
PKB	Planologische KernBeslissing
SSM	Schade- en Slachtoffersmodule

A.2. Verklarende woordenlijst

Bres	Gat in de waterkering waardoor water het gebied kan instromen.
Getroffenen	Het aantal inwoners met overlast als gevolg van de overstroming.
Gevolg	Gevolgen van overstroming worden uitgedrukt in het aantal slachtoffers door overstroming en de schade als gevolg van overstroming.
Maaiveld	De hoogte van het grondoppervlak.
Maatgevende omstandigheden	De omstandigheden (zoals rivierafvoeren, zeewaterstanden, wind en golven) die maatgevend zijn voor de hoogte en sterkte van de waterkeringen (VenW, 2007b).
Overstromingskans	De kans dat een dijk doorbreekt en de dijkring onder water loopt (VenW, 2007b).
Piping	Onderloopsheid: de stroming van water onder de dijk door meevoering van zand en aarde. De dijk verliest hierdoor stabiliteit (VenW, 2007b).
Overstromingsrisico	De kans op een overstroming vermenigvuldigd met de gevolgen. Het overstromingsrisico neemt toe als de kans, de gevolgen of beide groter worden (VenW, 2007b).
Slachtoffers	Rekenkundige verwachting van het aantal mensen dat, als gevolg van de overstroming, zal omkomen.
Waterdiepte	Waterhoogte ten opzichte van maaiveld.

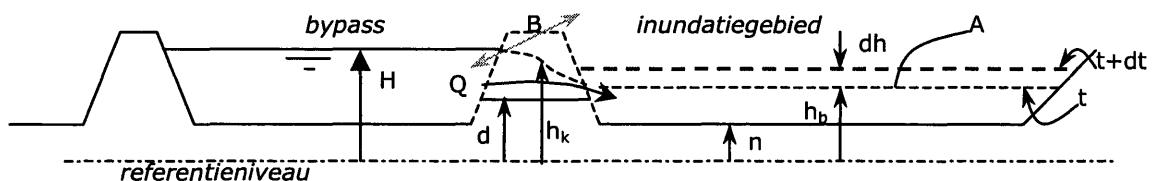

Bijlage B: Rekenmethode bresdebiet bypass

Een eenvoudige methode om het volstromen van het gebied tussen de bypass en Kampen bij een dijkbreuk rond de Knoop te berekenen, is hieronder beschreven. De formules zijn afgeleid uit [Nortier, I.W. en de Koning, P., 1991]. De uitgangspunten van de methode zijn:

- de waterstand in de bypass blijft constant,
- de groei van de bresbreedte in de tijd is voorgeschreven,
- het bodemniveau in de bres is constant in de tijd.

Het vullen van het gebied is geschematiseerd als onderstaand geschetst.

De grootheden zijn als volgt gedefinieerd:

- H = energiehoogte (\approx waterstand) in de bypass [m],
- d = drempelniveau onder in de bres [m+NAP],
- B = breedte van de bres (dwars op de bypass) [m],
- Q = debiet door de bres [m^3/s],
- n = bodemniveau in het inundatiegebied [m+NAP],
- h_b = waterstand in het inundatiegebied [m+NAP],
- h_k = waterstand in de bres (kruin van de drempel) [m+NAP],
- A = oppervlak van het inundatiegebied [m^2],
- dh = toename van de waterstand per tijdseenheid in het gebied [m],
- t = tijd [s],
- dt = tijdstap [s].

De rekenmethode is als volgt:

- De waterstand in het inundatiegebied neemt per tijdseenheid toe door de toestroom Q van water vanuit de bypass. In formulevorm,

$$Q \cdot dt = A \cdot dh .$$

De waterstandstijging in het gebied is dus,

$$dh = Q / A \cdot dt .$$

- De bres is geschematiseerd als een lange overlaat die volkomen of onvolkomen kan zijn. De afvoerformule van een volkomen overlaat, hangt niet af van de waterstand in het inundatiegebied en luidt,

$$Q = c_v \cdot \frac{2}{3} \sqrt{\frac{2}{3} g} \cdot B \cdot (H - d)^{3/2} . \quad (\text{A})$$

De coëfficiënt is voor een volkomen overlaat $c_v = 1$ voor zeer gladde gestroomlijnde overlaten, anders is $c_v = 0,64$ voor ruwe overlaten (veel verlies).

De afvoerformule van een onvolkomen overlaat, hangt wel af van de waterstand in het inundatiegebied en luidt,

$$Q = B \cdot (h_k - d) \sqrt{2g \cdot (H - h_k)} \quad . \quad (B)$$

De waterstand h_k in de bres, boven de kruin van de drempel is ongeveer 10 % kleiner dan de benedenwaterstand h_b in het inundatiegebied. In de praktijk is h_b veelal bekend, maar h_k niet. Daarom gebruikt men vaak de formule:

$$Q = c_o \cdot B \cdot (h_b - d) \sqrt{2g \cdot (H - h_b)} \quad . \quad (C)$$

De coëfficiënt is voor een onvolkomen lange overlaat c_o 0,7 tot 1,4 waarbij $c_o = 1,3$ voor een glooiend benedenbeloop met een klein verval en $c_o = 0,9$ voor ruwe scherpe drempel (steen) met een groot verval.

- Na het ontstaan van de bres is de overlaat volkomen. Naar mate het gebied zich vult, wordt de overlaat onvolkomen. Het omslagpunt waarbij de overlaat van volkomen naar onvolkomen gaat, wordt bepaald door de stroomsnelheid op de drempel van de bres. Bij een volkomen overlaat is de snelheid op de drempel dusdanig dat het Froudegetal op de drempel één is. Voor een onvolkomen overlaat is het Froudegetal op de drempel kleiner dan één. De situatie met volkomen overlaat levert een Froudegetal op dat één of groter is. Zolang dat het geval is, is de stroming door de bres volkomen en geldt formule A. Is bij toenemende waterstand in het inundatiegebied het Froudegetal van de onvolkomen overlaat lager dan één, dan is de overlaat onvolkomen en geldt formule B. In de rekenmethode wordt iedere tijdstap gecontroleerd of het Froudegetal van de onvolkomen overlaat groter of kleiner dan één is. Op basis van die controle wordt gekozen voor de juiste formule.

Gegeven de waterstanden op een tijdstip t en de juiste formule voor het debiet door de bres, wordt de waterstandstoename dh in het inundatiegebied berekend op tijdstip $t+dt$. De waterstandstoename wordt dan bij de waterstand (van tijdstip t) geteld; $h+dh$. Daarna wordt de gehele procedure herhaald voor de volgende tijdstap.

Bijlage C: Schadebepaling nieuwbouwlocaties HIS-SSM

C.1. Beschrijving methode

Voor de schadebepaling in de nieuwbouwlocaties worden twee methoden gebruikt: een voor woningbouwlocaties en een voor nieuwbouwlocaties.

Methode woningbouwlocaties

Extra schade in woningbouwlocaties wordt berekend voor: schade aan woningen, schade in stedelijk gebied, aantal getroffen en, aantal slachtoffers, schade aan auto's

- Schade aan woningen en stedelijk gebied van woningen wordt berekend aan de hand van de gegevens van de aantallen van nieuwgebouwde en nieuw te bouwen woningen. Conform de standaardmethode HIS-SSM versie 2.5;
- Aantal inwoners wordt bepaald door te rekenen met 1,8 inwoners per woning. In de beschouwing wordt dit vergeleken met werkelijke cijfers en prognoses die door gemeenten zijn toegeleverd;
- Aantal auto's wordt bepaald met de aanname van 0,42 auto per inwoner.

Methode bedrijventerreinen

Aan de hand van de bestemming van het bedrijventerrein wordt aan elk bedrijventerrein een (combinatie van) schadecategorie toegewezen. (schadecategorieën zijn: Delfstoffen, Bouw, Handel/horeca, Transcom, Bank/verzekering, Overheid, Industrie, Nuts, Zorg & overig). In HIS-SSM is aan elk van deze schadecategorieën een schadebedrag gekoppeld. Dit schadebedrag wordt uitgedrukt in schade per arbeidsplaats. Het aantal arbeidsplaatsen wordt geschat door toepassen van methode Huizinga (2004).

$$\text{aantal arbeidsplaatsen} = \frac{\text{oppervlak bedrijventerrein/passend opp per arbeidsplaats}}{\text{per type werkgelegenheid}}$$

Waarbij het passend oppervlak per type werkgelegenheid volgens Huizinga (2004) is aangegeven in onderstaande tabel. In de derde kolom zijn de schadecategorieën van HIS-SSM toegekend aan de categorieën zoals door Huizinga (2004) onderscheiden.

Categorie Huizinga (2004)	'Passend oppervlak per arbeidsplaats'	Schadecategorie
Dienstverlening	100 m ²	Handel/horeca, Bank/verzekering, Overheid, Nuts, Zorg & overig
Industrie	1000 m ²	Delfstoffen, Industrie,
Transcom	5000 m ²	Bouw, Transcom

C.2 Gegevens woningbouwlocaties

Gemeente Elburg

Naam	Oppervlak	Aantal woningen situatie 2010	Aantal woningen situatie 2030
Oostendorp	± 25 ha	0	625
Vossenakker	± 12 ha	0	160

Gemeente Hattem/Oldebroek:

Naam	Oppervlak	Aantal woningen situatie 2010	Aantal woningen situatie 2030
Oosterwolde Groote Woldweg/Schiksweg	± 25 ha	0	50
Oosterwolde Groote Woldweg/Duinkerkerweg	± 59 ha	0	80
Oldebroek West	± 112 ha	102 (fase 1 al gerealiseerd)	589
Hattermerbroek Noord		0	300
Wezep Noord	± 42 ha	199 (fase 1 (79) en fase 2 (120) al gerealiseerd)	246

Gemeente Kampen

Uitgegaan is van 3800 woningen, waarvan 22% in de stationslocatie, 48% in Onderdijks en afronding Onderdijks en 30% in de oksel.

Naam	Oppervlak	Aantal woningen Situatie 2010	Aantal woningen situatie 2030
Stationslocatie	± 26 ha	0	830
Onderdijks	± 112 ha	511	1094
Afronding Onderdijks	± 31	0	730
Oksel (klimaatdijk)	± 209	0	1140

C.3 Gegevens bedrijventerreinen

Gemeente Elburg – Broeklanden

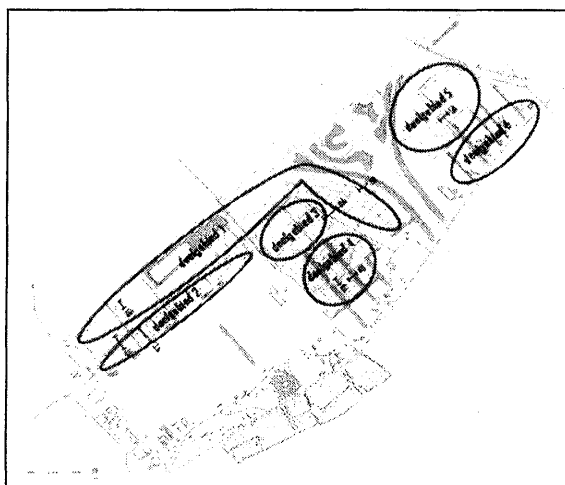
Volgens het bestemmingsplan van Broeklanden is het bedrijventerrein 20 ha groot, waarvan 13 ha voor bedrijven. Het gaat hierbij om kleine en middelgrote bedrijven met een milieuvriendelijke karakter. Voor HIS-SSM hanteren we daarom de schadecategorie 'Handel/horeca'. Het aantal arbeidsplaatsen wordt daarmee:

$$13\text{ha}/0,01 \text{ ha per arbeidsplaats} = 1300 \text{ arbeidsplaatsen}$$

Grondgebruik categorie	Oppervlak	Aantal arbeidsplaatsen Situatie 2010	Aantal arbeidsplaatsen Situatie 2030
Handel/horeca	13 ha	0	1300

Gemeente Hattem/Oldebroek – Hattemerbroek

Volgens bestemmingsplan zijn er 6 deelgebieden te onderscheiden. Elk deelgebied is een schadecategorie van HIS-SSM toegekend en op basis van een oppervlakte-inschatting het bijbehorende aantal arbeidsplaatsen. Het totale gebied is 70 ha groot. Tot 2010 wordt de eerste 25 ha uitgegeven, en vanaf 2010 telkens 1 a 2 ha per jaar.

Deelgebied (zie figuur)	Grondgebruik categorie HIS-SSM	Oppervlak	Aantal arbeidsplaatsen Situatie 2010	Aantal arbeidsplaatsen Situatie 2030
1	Handel/horeca	25 ha	2500	2500
2	Handel/horeca	5 ha	0	500
3	Bank/verzekering	5 ha	0	500
4	Transcom	15 ha	0	300
5	Industrie (afvalverw)	15 ha	0	150
6	Handel/horeca	5 ha	0	500

Gemeente Kampen – Stationslocatie, Zuiderzeehaven, Rijksweg A50, Melmerpark**Stationslocatie**

Volgens structuurvisie gaat het hierbij om het uitbreiden van dienstverlening ter plaatse van de stationsomgeving met 85.000 tot 110.000 m².

Grondgebruik categorie	Oppervlak	Aantal arbeidsplaatsen Situatie 2010	Aantal arbeidsplaatsen Situatie 2030
Handel/horeca	10 ha	0	1000

Melmerpark

Het Melmerpark is ± 13 ha groot, waarvan 8,5 ha door bedrijven wordt ingenomen (bestemmingsplan). Volgens website komt er 1 hotel, 6 gebouwen voor detail/handel en 3 kantoren. Deze categorieën vallen onder categorie Handel/horeca en 'banken/verzekeringen' van HIS-SSM. Verondersteld is dat in 2010 50 % van het park is gerealiseerd.

Grondgebruik categorie	Oppervlak (inschatting van website)	Aantal arbeidsplaatsen Situatie 2010	Aantal arbeidsplaatsen Situatie 2030
Handel/horeca	6,5 ha	325	650
Bank/verzekering	2 ha	50	100

Bedrijvenpark Rijksweg A50

Het Bedrijvenpark Rijksweg A50 is ± 60 ha groot. De richtlijn is dat maximaal 30 % van het totaal bruto vloeroppervlak kantoorruimte mag zijn, waarbij de overige 70 % gebruikt wordt voor bedrijfsmatige activiteiten. Dit is zeer breed, voor de schadebepaling hanteren we daarom de schadecategorie 'Handel/horeca' en 'Overig'. Verondersteld is dat in 2010 50 % van het park is gerealiseerd.

Grondgebruik categorie	Oppervlak	Aantal arbeidsplaatsen Situatie 2010	Aantal arbeidsplaatsen Situatie 2030
Handel/horeca	18 ha	900	1800
Overig	42 ha	2100	4200

**BIJLAGE 4:
WAT IS DE INVLOED VAN BYPASS
IJSELDELTA OP DE WATERVEILIGHEID?
(als apart document toegevoegd)**

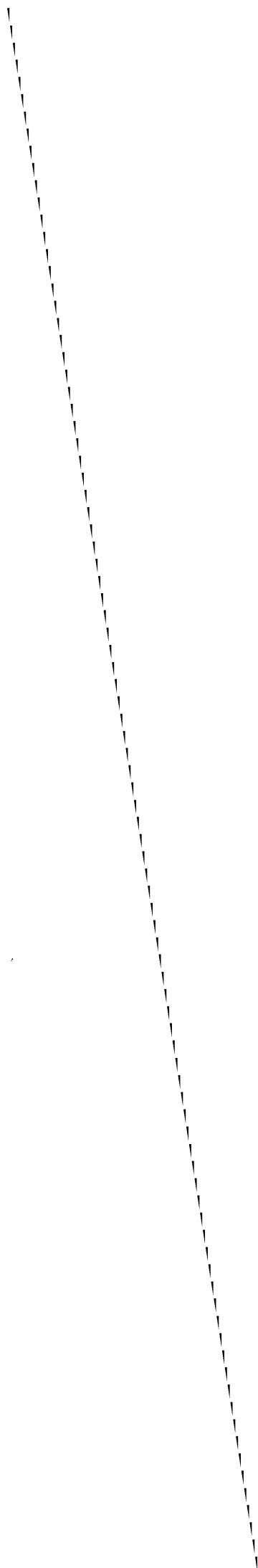

Rijkswaterstaat
Ministerie van Verkeer en Waterstaat

Toekomstvastheid van de hoogwatergeul in de IJsseldelta

rapportnummer 2009.005

Toekomstvastheid van de hoogwatergeul in de IJsseldelta

Quick scan naar de consequenties van het advies van de
Deltacommissie voor de hoogwatergeul bij Kampen

Datum 8 april 2009
Status Definitief

Toekomstvastheid van de hoogwatergeul in de IJsseldelta

Quick scan naar de consequenties van het advies van de
Deltacommissie voor de hoogwatergeul bij Kampen

Datum 8 april 2009
Status Definitief

Colofon

Uitgegeven door	Rijkswaterstaat Waterdienst
Informatie	info.waterdienst@rws.nl
Telefoon	0320 - 298411
Fax	0320 - 249218
Uitgevoerd door	Lukas Meursing, Maarten Borgdorff, Frans Claessen (Deltares), Hans Gerritsen en Renske Gillissen. Verbeelding oplossingsrichtingen: H+N+S Landschapsarchitecten (Jasper Hugtenburg, Lodewijk van Nieuwenhuijze)
Opmaak	Rijkswaterstaat Waterdienst, Thieme Deventer
Foto omslag	PANDION in opdracht van Rijkswaterstaat, 2002
Datum	8 april 2009
Status	Definitief
Versienummer	3

Inhoud

1	Inleiding 7
2	Hoogwaterbescherming in de IJsseldelta 11
2.1	Gebiedsbeschrijving 11
2.2	Hoogwaterbescherming 12
2.3	Stand van zaken hoogwaterbescherming 14
3	Anticiperen op klimaatverandering: de Deltacommissie 17
3.1	De Deltacommissie en kabinetsreactie in ontwerp Nationaal Waterplan 17
3.2	IJsseldelta bij hogere IJsselmeerpeilen 18
3.3	Maatgevende waterstanden langs de IJssel bij hoger meerpeil 20
4	Effectiviteit van de hoogwatergeul bij hogere meerpeilen 23
5	Inpasbaarheid van de hoogwatergeul in toekomstige oplossingsrichtingen voor hoogwaterbescherming 27
6	Gevoeligheidsanalyse 31
7	Conclusies en aanbevelingen 33
Bijlage A	Oplossingsrichtingen hoogwaterbescherming IJsseldelta en Vechtmonding op lange termijn 37
A.1	1 -Stormkering Ketelbrug (strategie afsluiten) 39
A.2	2 -Vechtboezem (strategie afsluiten) 43
A.3	3 -Compartimenteringsdam (strategie afsluiten) 47
A.4	4 -Nieuwe deltadijken (strategie versterken) 51
A.5	5 -Huidige dijkringen (strategie versterken) 55
A.6	6 -Verdiepen IJsselmeer (strategie compenseren stormopzet) 59
Bijlage B	Begrippenlijst 62
Bijlage C	Betrokken partijen 64
Bijlage D	Geraadpleegde literatuur 65

1 Inleiding

In december 2006 is de PKB Ruimte voor de Rivier vastgesteld. Daarin is een Basispakket maatregelen opgenomen dat in 2015 moet zijn uitgevoerd. Het vereiste veiligheidsniveau in het riviereengebied moet dan in overeenstemming zijn gebracht met de maatgevende afvoer van 16.000 m³/s in de Rijn bij Lobith. Daarnaast is in de PKB een aantal binnendijkse gebieden gereserveerd die niet in het Basispakket voor de korte termijn (2015) zijn opgenomen, maar die op lange termijn wel nodig kunnen zijn voor het afvoeren van 18.000 m³/s bij Lobith. Als hoogwatermaatregel bij Kampen is in de PKB voor de korte termijn een zomerbedverdieping van de IJssel opgenomen en een ruimtelijke reservering voor een toekomstige hoogwatergeul.

Verschillende ontwikkelingen in de IJsseldelta, waaronder de maatregelen in het kader van Ruimte voor de Rivier, een woningbouwopgave en de aanleg van de Hanzelijn, waren voor initiatiefnemers in de regio aanleiding om de hoogwatergeul al op korte termijn te willen realiseren in een integrale gebiedsontwikkeling. Daarom heeft de regio in samenwerking met VROM, VenW en LNV een Masterplan vastgesteld (2006) en is een intentieovereenkomst ondertekend (2007) op grond waarvan alle partijen zich inspannen om nu al te komen tot een concreet begrensde hoogwatergeul als oplossing voor de hoogwaterafvoer.

In de PKB is aangegeven dat er onder voorwaarden een zogenaamd Omwisselbesluit kan worden genomen, waarbij de hoogwatergeul in plaats van de zomerbedverdieping in het Basispakket voor de korte termijn wordt opgenomen. Voorwaarden voor het Omwisselbesluit zijn dat de plannen voor de hoogwatergeul technisch-inhoudelijk en financieel haalbaar zijn en dat realisatie vóór eind 2015 mogelijk is.

In september 2008 zijn de eerste documenten voor de hoogwatergeul Kampen door de Programmadirectie Ruimte voor de Rivier getoetst aan de criteria voor een (Omwissel)besluit (SNIP2A). Belangrijkste punten die in de toetsing naar voren kwamen zijn dat een voorstel voor de financiering nog ontbreekt en dat de hoogwatergeul Kampen niet de waterstandsdeling haalt van de maatregel waarmee omgewisseld wordt (zomerbedverdieping).

Er is nog een complicerende factor bij een besluit over de hoogwatergeul Kampen. In september 2008 adviseerde de Deltacommissie, ook wel bekend als de commissie Veerman, het IJsselmeerpeil met maximaal 1,5 meter te verhogen, tot +1,1 meter NAP (uitgaande van een winterpeil van -0,40 meter ten opzichte van NAP). Het ontwerp Nationaal Waterplan kiest ook deze 1,5 meter peilstijging als uitgangspunt. In de PKB is echter uitgegaan van een maximale zeespiegelstijging aan het eind van de eeuw van 0,6 meter tot +0,2 meter NAP. Bij de geplande vergroting van de spuicapaciteit in de Afsluitdijk kan de feitelijke verhoging van het IJsselmeerpeil bij 0,6 meter zeespiegelstijging beperkt blijven tot circa 20 centimeter. Het effect van een peilverhoging van het IJsselmeer van 1,5 meter op de hoogwatergeul Kampen was onduidelijk.

In november 2008 is bij een werkbezoek van staatssecretaris Huizinga aan de IJsseldelta afgesproken dat een Omwisselbesluit wordt uitgesteld van 1 januari 2009 tot uiterlijk april 2009. Daarbij is afgesproken dat vóór die tijd de mogelijkheden

voor de financiering worden onderzocht en dat er een quick scan wordt uitgevoerd naar de toekomstvastheid van de hoogwatergeul Kampen in relatie tot het advies van de Deltacommissie.

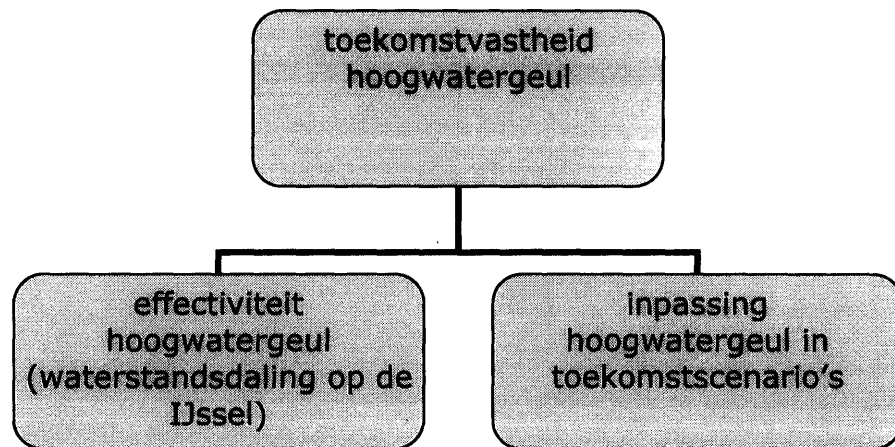
Het doel van de quick scan is het verkennen van de toekomstvastheid van de hoogwatergeul bij Kampen bij toekomstige hogere rivierafvoeren (18.000 m³/s op de lange termijn) en hogere IJsselmeerpeilen (verhoging van maximaal 1,5 meter in 2100).

Het begrip toekomstvastheid valt in deze quick scan uiteen in twee aspecten: de effectiviteit van de hoogwatergeul in het bereiken van een (substantiële) waterstands daling in de IJssel bij Zwolle en inpassing van de hoogwatergeul in toekomstscenario's voor de IJsseldelta en Vechtmonding.

Schematisch kan dit als volgt worden weergegeven:

Figuur 1.1

De in deze quick scan gehanteerde definitie van toekomstvastheid

De hoogwatergeul beschouwen we als effectief als deze ook bij hoge afvoer van de IJssel (18.000 m³/s bij Lobith) en een verhoging van het IJsselmeerpeil met maximaal 1,5 meter een significante bijdrage kan blijven leveren aan de waterstands daling op de IJssel bij Zwolle. Om de effectiviteit te bepalen wordt gekeken naar de hoogwatergeul in maatgevende situaties na 2035. Tot 2035 zal het peil van het IJsselmeer niet substantieel verhoogd worden, daarna is een verhoging tot maximaal 1,5 meter mogelijk.

Daarnaast wordt gekeken naar de toekomstvastheid van de hoogwatergeul binnen mogelijke oplossingsrichtingen voor hoogwaterbescherming in de hele IJsseldelta en Vechtmonding voor verhoging van het IJsselmeerpeil op de lange termijn. Hierbij geldt dat de hoogwatergeul toekomstvast is als deze ruimtelijk past in en niet strijdig is met oplossingsrichtingen voor toekomstige hoogwaterbescherming voor het genoemde gebied. De hoogwatergeul is dan een 'geen spijt' maatregel. Het gaat hier om toekomstvastheid op een hoger ruimtelijk schaalniveau dan bij de bepaling van de toekomstvastheid aan de hand van effectiviteit. Een substantiële verhoging van het IJsselmeerpeil zal grote gevolgen hebben voor de hoogwaterbescherming en inrichting van het gebied, en vereist wellicht zelfs een gebiedsoverstijgende aanpak.

Parallel aan deze quick scan is in opdracht van de Programmadirectie Ruimte voor de Rivier een hydraulische studie uitgevoerd naar de gevolgen van meerpeilverhoging en verhoogde afvoer voor de effecten van maatregelen en de resulterende waterstanden in de IJsseldelta. Daarin is het effect van deze maatregelen berekend bij verschillende IJsselmeerpeilen (tot maximaal 1,5 meter verhoging) in combinatie met een kortetermijnafvoer van 16.000 m³/s en een langetermijnafvoer van 18.000 m³/s. De uitkomsten van deze berekeningen zijn in de quick scan gebruikt bij de bepaling van de effectiviteit van de hoogwatergeul (De gevolgen van de IJsselmeerpeilstijging en een verhoogde rivierafvoer voor de IJsseldelta, Rijkswaterstaat Waterdienst, april 2009).

De quick scan is uitgevoerd in de periode december 2008 – maart 2009, door een projectteam van Rijkswaterstaat Waterdienst met ondersteuning van Deltares en H+N+S Landschapsarchitecten. Uitgebreide analyses en berekeningen (anders dan in de eerder genoemde hydraulische studie) waren in dit korte tijdsbestek niet mogelijk. Deze quick scan is daarom gebaseerd op reeds beschikbare informatie en deels op expert judgement.

In verschillende expertsessies zijn de huidige en mogelijke toekomstige waterhuishoudkundige situaties van het gebied in kaart gebracht. In een workshop met ongeveer vijftig experts en betrokkenen zijn eind januari verschillende oplossingsrichtingen voor een toekomstvaste IJsseldelta en de rol van de hoogwatergeul hierin verkend. Tussentijds is er daarnaast veel contact geweest met verschillende deskundigen om informatie te vergaren en deelresultaten te toetsen. Na het gereedkomen van het conceptrapport half februari zijn de resultaten ter commentaar voorgelegd aan een brede kring van betrokkenen en deskundigen. De betrokken organisaties zijn opgenomen in bijlage C. Deltares heeft een review uitgevoerd waarvan de bevindingen zijn verwerkt in deze rapportage.

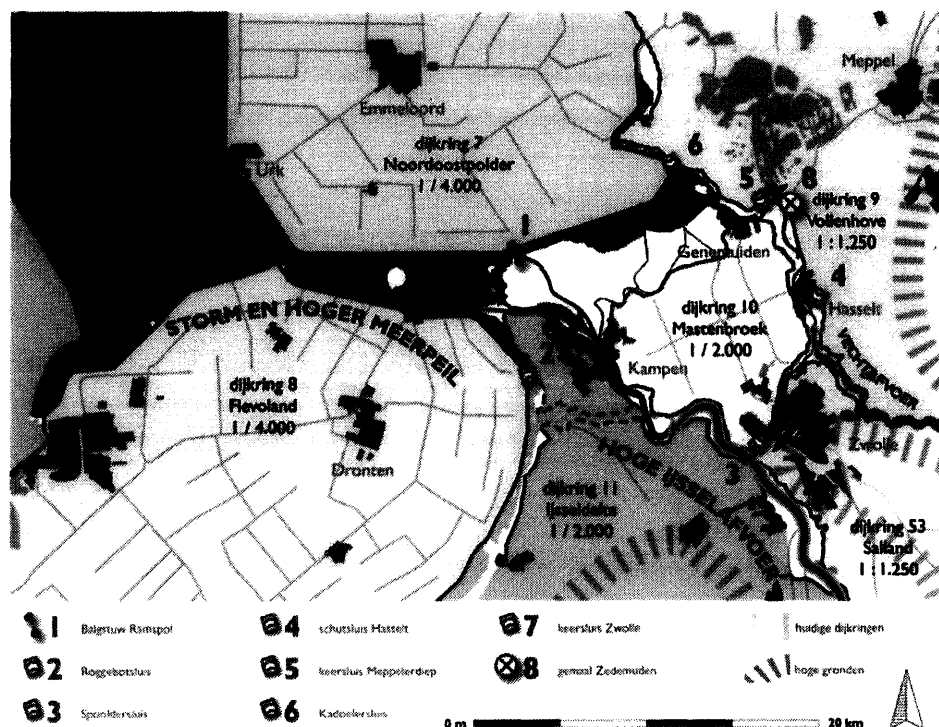
2 Hoogwaterbescherming in de IJsseldelta

2.1 Gebiedsbeschrijving

De IJsseldelta ontstond tussen 1100 – 1600 na Christus door de afzetting van zand en klei aangevoerd door de IJssel. Op de hogere delen vestigden zich aan het eind van de elfde eeuw de eerste mensen. De plaatsen Kampen, IJsselmuiden en Wilsum zijn op deze manier ontstaan. Het landschap van het studiegebied wordt gekenmerkt door openheid en heeft een grote cultuurhistorische waarde, met oude verkavelingspatronen en boerderijen op terpen. Op veel plaatsen in het gebied zijn nog oude dijken te vinden die zijn aangelegd om de toenmalige Zuiderzee buiten te houden. Kampereiland en de polder Mastenbroek vormen samen het Nationaal Landschap IJsseldelta.

Het waterhuishoudkundig systeem waar de hoogwatergeul bij Kampen onderdeel van uitmaakt beslaat het IJsselmeer, het Ketelmeer, Vossemeer en Zwarte Meer, de IJssel, de Vecht en het Zwarte Water. De waterhuishouding van de IJsseldelta en nabije omgeving wordt bepaald door de afvoer van de IJssel en het Zwarte Water als benedenloop van diverse wateren waaronder de Vecht. De stroomgebieden van de IJssel en Vecht zijn geheel van elkaar gescheiden en stromen samen via het Ketelmeer uit in het IJsselmeer.

Figuur 2.1
Studiegebied en
problematiek
hoogwaterbescherming in
de IJsseldelta en
Vechtmonding

In het benedendeel van de stroomgebieden liggen diverse dijkkringen die door beide rivieren of het IJsselmeer bedreigd kunnen worden. Dijkkring 9 (Vollenhove), dijkkring 10 (Mastenbroek), dijkkring 11 (IJsseldelta) en dijkkring 53 (Salland) grenzen aan de IJssel en Vecht. De dijkkringen 7 (Noordoostpolder) en 8 (Flevoland) kunnen indirect invloed ondervinden van deze wateren omdat deze uitmonden in het Zwarte Meer, Ketelmeer en Vossemeer. Het Kampereiland ligt buiten de Kamperzeedijk (dijkkring 10 Mastenbroek) en daarmee buiten de primaire waterkering.

De Vecht stroomt in het studiegebied als bedijkte benedenloop via het Zwarte Water naar het Zwarte Meer en het Ketelmeer. De Vecht is benedenstreams vanaf Dalfsen grotendeels bedijkt. De binnenstad van Zwolle ligt aan het Zwarte Water en staat daarmee (via een keersluis) in verbinding met het Ketelmeer en het IJsselmeer. De hoge gronden van Drenthe wateren via het Meppelerdiep af op het Zwarte Water. Zie figuur 2.1 voor een kaart van het studiegebied met dijkkringen en kunstwerken.

2.2 Hoogwaterbescherming

Hoogwater wordt in de benedenloop van de IJssel en Vecht bepaald door twee factoren: hoge rivierafvoeren en hoge waterstanden in het IJsselmeer. Hoge waterstanden in het IJsselmeer werken door in het Ketelmeer en het Zwarte Meer (tenzij de balgstuw Ramspol sluit).

Hoge waterstanden worden veroorzaakt door (een combinatie van) een hoog peil en noordwesterstorm. Een hoog IJsselmeerpeil komt voor bij grote afvoer van water en langdurige beperkte afvoermogelijkheden via de spuisluisen in de Afsluitdijk. Noordwesterstorm op het IJsselmeer zorgt door de grote strijklengte over het gehele IJsselmeer voor aanzienlijke stormopzet in en om de IJsseldelta. De waterstanden op het Ketelmeer, in de IJsseldelta en in de Vechtmonding kunnen door zware storm meer dan 3 meter opgestuwd worden. Bij langdurige (maar niet extreme) noordwestenwind is de waterstand bij de Afsluitdijk aan de kant van de Waddenzee vaak hoog en aan de IJsselmeerkant laag. Daardoor kan in die situatie ook in de dagen voorafgaand aan een zeer zware (noordwester)storm vaak weinig of geen water uit het IJsselmeer worden gespuid op de Waddenzee waardoor het peil op het IJsselmeer oploopt.

De windkracht en windrichting spelen dus een sleutelrol in de veiligheidssituatie in zowel de IJsseldelta als de benedenloop van de Vecht en het Zwarte Water. De balgstuw Ramspol is in 2002 in gebruik genomen om bij stormopzet in het Ketelmeer de ingang van het Zwarte Meer af te sluiten en zo het achterliggende gebied van het Zwarte Water tot aan Zwolle te beschermen. Met de bouw van de balgstuw is een grootschalige dijkverzwaring in het achterland voorkomen. Voor de IJsseldelta en de Vecht/Zwarte Water is dus sprake van een gemeenschappelijke dreiging, namelijk hoge waterstanden op het IJsselmeer en Ketelmeer, inclusief stormopzet.

Extreme waterstanden door hoge rivierafvoeren dienen zich meestal een aantal dagen van tevoren aan. Extreme waterstanden op het IJsselmeer kunnen pas enkele uren tot een halve dag tevoren goed voorspeld worden. De waterstanden op het IJsselmeer en Ketelmeer lopen in het studiegebied bij een noordwesterstorm binnen enkele uren hoog op.

Maatgevende omstandigheden

De primaire waterkeringen langs de benedenloop van de IJssel zijn onderdeel van de dijkringen Mastenbroek (dijkring 10) en IJsseldelta (dijkring 11). Deze dijkringen hebben een beschermingsniveau van 1/2000 per jaar. Dat betekent dat de waterkering geschikt moet zijn om alle combinaties van waterstanden en golven te weerstaan, die samen een kans van voorkomen hebben van 1/2000 per jaar. Daarnaast zijn dijkring 7 (Noordoostpolder) en 8 (Flevoland) relevant met overschrijdingskansen van 1/4000 per jaar. Dijkring 9 (Vollenhove) aan het Zwarte Meer/Zwarte Water en dijkring 53 (Salland) langs de IJssel hebben een overschrijdingskans van 1/1250 per jaar.

De Ramspolkering, bestaande uit een keersluis en de dijk Ramspol-IJsselmuiden, is een verbindende waterkering die dijkring 7, Noordoostpolder, verbindt met dijkring 10, Mastenbroek. Ten aanzien van sterkte is de kering ontworpen op een beschermingsniveau van 1/2000 per jaar en is ten aanzien van hoogte (voor een bepaald gedeelte) overstroombaar gemaakt met een beschermingsniveau van 1/500 per jaar. Daarmee heeft het buitendijks gelegen Kampereiland, dat wel beschermd wordt door een kade, een beperkt beschermingsniveau van 1/500 per jaar.

De omstandigheden waarbij de waterkeringen moeten voldoen worden de maatgevende omstandigheden genoemd. Deze zijn maatgevend voor het ontwerp van dijken en kunstwerken en worden per dijkvak bepaald en vastgelegd bij ministeriële regeling in de zogenaamde hydraulische randvoorwaarden. In deze studie wordt steeds naar maatgevende omstandigheden en de veranderingen daarin gekeken, omdat deze bepalend zijn voor die maximale situaties die passen bij het gekozen beschermingsniveau in het gebied (overschrijdingskansen 1/2000 per jaar).

De maatgevende omstandigheden langs de benedenloop van de IJssel worden vanaf de IJsselmonding (kilometer 1002) tot ongeveer bij Kampen (kilometer 996) vrijwel volledig bepaald door een hoge IJsselmeerwaterstand. De rivierafvoer in dit gebied kan weliswaar tot verhoogde waterstanden leiden maar deze liggen ver onder de maatgevende waterstanden als gevolg van een maatgevende storm. Zie ook figuur 2.2, waarin de roze lijn de waterstanden weergeeft bij maatgevende stormopzet met kans van voorkomen van 1/2000 per jaar in combinatie met een maximale rivierafvoer die gemiddeld 1 keer per jaar optreedt.

De maatgevende omstandigheden langs de IJssel worden vanaf een aantal kilometers bovenstrooms van Kampen (ongeveer vanaf kilometer 986) vrijwel volledig door de rivierafvoer bepaald. Het IJsselmeerpeil beïnvloedt altijd in meer of mindere mate de waterstand op de rivier omdat deze wordt opgestuwd, maar de maatgevende waterstanden worden hier bepaald door de rivierafvoer. Zie ook figuur 2.2, waarin de blauwe lijn de waterstanden weergeeft bij een maatgevende rivierafvoer met een kans van voorkomen van 1/2000 per jaar in combinatie met een maximaal IJsselmeerpeil dat gemiddeld 1 keer per jaar optreedt.

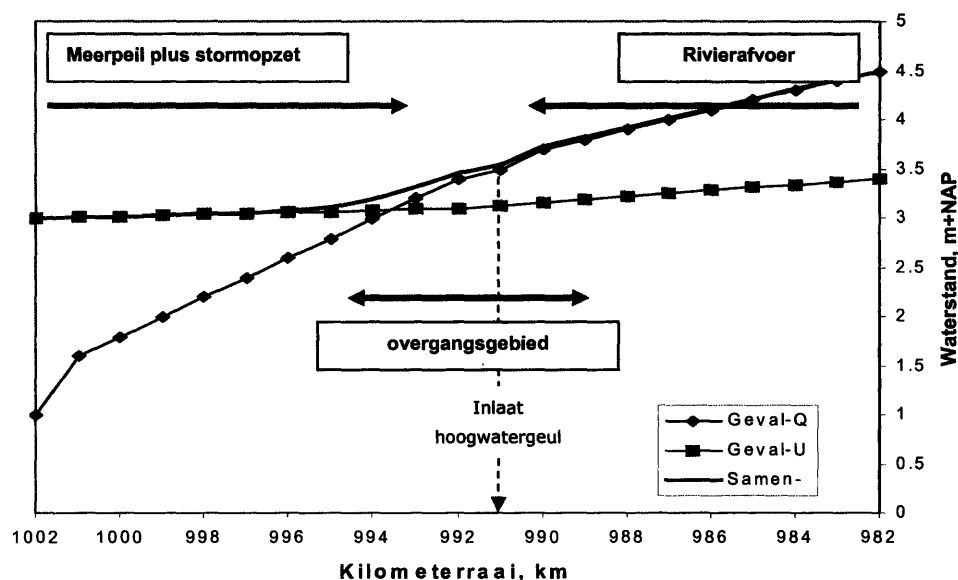
Van ongeveer kilometer 989 tot kilometer 996 is sprake van een overgangsgebied, waarin beide factoren gecombineerd de maatgevende waterstand (behorend bij een overschrijdingskans van 1/2000 per jaar) bepalen¹. De zwarte lijn geeft uiteindelijk de resulterende maatgevende waterstand aan, welke links wordt bepaald door de

¹ De maatgevende waterstand in het overgangsgebied is hier met een eenvoudige methode geïnterpoleerd (semi-probabilistische methode) zoals ook bij het vaststellen van de hydraulische randvoorwaarden HR2001 is gebeurd

maatgevende meerstand (roze lijn), rechts door de maatgevende rivierafvoer (blauwe lijn) en in het overgangsgebied door een combinatie van beide (zie figuur 2.2).

De ligging van het overgangsgebied is afhankelijk van het verhang op de IJssel tijdens een periode met maatgevende IJsselafvoer (16.000 of 18.000 m³/s) en een maatgevende waterstand op het Ketelmeer (inclusief stormopzet en eventuele peilverhogingen). Het verhang is behalve van de afvoer ook afhankelijk van geometrie en verhang van het winterbed in het beschouwde traject, inclusief rivierverruimende maatregelen.

Figuur 2.2.
Maatgevende waterstand langs de IJssel
(Hydraulische
Randvoorwaarden 2001)

Het inlaatpunt van de hoogwatergeul (kilometer 991) bevindt zich in de huidige situatie (Hydraulische Randvoorwaarden 2001) aan de bovenstroomse rand van het overgangsgebied. De hoogwatergeul komt via het Vossemeer uit in het Ketelmeer. Daarmee ligt de hoogwatergeul in het overgangsgebied.

Bij een verhoging van het IJsselmeerpeil zal, bij een gelijkblijvende maatgevende rivierafvoer, het overgangsgebied in principe verder stroomopwaarts verschuiven. In hoofdstuk 4 wordt hier op ingegaan.

2.3 Stand van zaken hoogwaterbescherming

De vijfjaarlijkse toetsing van alle primaire waterkeringen op basis van de Wet op de waterkeringen (vanaf 2009: Waterwet) geeft inzicht in de mate waarin de hoogwaterbescherming nu op orde is en of er sprake is van overhoogte of oversterkte. In dat laatste geval zouden niet altijd bij het overschrijden van de maatgevende waterstanden direct maatregelen noodzakelijk hoeven zijn. Voorafgaand aan iedere toetsronde worden de hydraulische randvoorwaarden vastgesteld aan de hand van de dan vigerende technische inzichten. Dit zijn de maatgevende omstandigheden die nog veilig gekeerd moeten kunnen worden. Zoals aangegeven in paragraaf 2.1 gaat het hier om zes dijkringen.

In de tweede toetsronde (uitgevoerd in de periode 2001-2006 en gebaseerd op de Hydraulische Randvoorwaarden 2001) is gebleken dat niet alle keringen in het studiegebied op alle onderdelen voldoen en dat diverse trajecten van dijkkring 10 en 11 de status "onbekend" hebben gekregen. Een aantal kunstwerken van dijkkring 7 en 9 die zijn afgekeurd zijn reeds opgenomen in het Hoogwaterbeschermingsprogramma. Het gaat om Kadoelersluis, schutsluis Hasselt en keersluis Meppelerdiep.

In de Hydraulische Randvoorwaarden 2006, voor de derde toetsronde die plaats vindt van 2006-2011, is de extreme hoogwatersituatie met hoge Vechtafvoeren van 1998 verwerkt. De maatgevende afvoer van de Vecht is daardoor omhoog bijgesteld van 470 naar 550 m³/s. Daarbij is voor de Vecht gerekend met de volledig probabilistische methode. Door deze beide veranderingen zijn de maatgevende waterstanden 0,3 tot 0,4 meter hoger berekend, met name voor de Kamperzeedijk, het oostelijk deel van het Zwarte Meer en langs het Zwarte Water (dijkkring 9 en 10). Omdat de betreffende keringen nu niet veel overhoogte of oversterkte hebben mag verwacht worden dat bij de derde toetsronde een aantal keringen van dijkkring 9 en 10 niet zal voldoen.

Met de uitvoering van de programma's Ruimte voor de Rivier en het Hoogwaterbeschermingsprogramma zal naar verwachting de situatie langs de IJssel in 2015 volledig op orde zijn.

Op de dijken langs de Noordoostpolder en Flevoland na, hebben de meeste keringen in het studiegebied weinig overhoogte of oversterkte. Alleen de relatief nieuwe dijken langs de Noordoostpolder en Flevoland hebben enige overhoogte (orde van grootte 20 tot 30 centimeter). Voor alle andere keringen geldt dat bij overschrijding van de maatgevende waterstand vrijwel direct maatregelen noodzakelijk zullen zijn.

Kortom, de waterveiligheid in het studiegebied is in de huidige situatie nog niet volledig op orde en is er weinig ruimte om zonder aanvullende maatregelen nog hogere waterstanden op te vangen. Los van de gevolgen van het advies van de Deltacommissie zal er het nodige moeten gebeuren om de waterveiligheid in het studiegebied op orde te brengen.

3 Anticiperen op klimaatverandering: de Deltacommissie

3.1 De Deltacommissie en kabinetsreactie in ontwerp Nationaal Waterplan

In september 2008 heeft de Deltacommissie advies aan de regering uitgebracht hoe Nederland bij klimaatverandering op lange termijn leefbaar en veilig kan blijven. Het advies bevat 12 aanbevelingen voor een klimaatbestendig Nederland op lange termijn. Drie aanbevelingen hebben een directe relatie met de hoogwatergeul in de IJsseldelta.

- Aanbeveling 11: Het peil van het IJsselmeer moet geleidelijk met maximaal 1,5 meter worden verhoogd om onder vrij verval te kunnen blijven spuien en Nederland van zoet water te voorzien. Het peil van het Markermeer wordt hierbij niet verhoogd.
- Aanbeveling 9: Ruimte voor de Rivier moet worden uitgevoerd. In overleg met de buurlanden moet uiteindelijk worden geanticipeerd op een hogere maatgevende afvoer voor de Rijn, namelijk 18.000 m³/s.
- Aanbeveling 1: De veiligheidsniveaus van alle dijkkringen moeten met een factor 10 worden verbeterd. De deltadijk is een veelbelovend concept voor een robuuste dijk.

In het ontwerp Nationaal Waterplan en de bijbehorende ontwerp Beleidsnota IJsselmeergebied is door het kabinet aangegeven hoe de aanbevelingen van de Deltacommissie worden overgenomen in het beleid en verder zullen worden uitgewerkt.

IJsselmeerpeil

Wat het IJsselmeer betreft kiest het kabinet ervoor om de huidige manier van waterafvoer naar de Waddenzee, onder vrij verval via spuisluisen, zo lang mogelijk in stand te houden en om de strategische zoetwaterfunctie van het IJsselmeergebied te versterken. Dit betekent dat het peil in het IJsselmeer op termijn verhoogd moet worden.

Het kabinet kiest hiervoor om de volgende redenen:

1. Meestijgen is een robuuste oplossing voor zowel het veiligheidsprobleem als ook voor de zoetwatervoorziening. Zo zijn de twee grote uitdagingen in het gebied met één oplossing gediend.
2. Meebewegen met de natuur, dat wil zeggen onder vrij verval blijven afvoeren, heeft de voorkeur boven technische oplossingen, zoals het plaatsen van gemalen. Meebewegen met de zeespiegelstijging kent echter zijn grenzen. Op een gegeven moment, waarschijnlijk ver in de volgende eeuw, zal het wellicht tóch noodzakelijk worden om gemalen te plaatsen op de Afsluitdijk.

Om het spuien onder vrij verval voort te zetten volstaat het om voor de middellange termijn (tot ongeveer 2035) de spuicapaciteit op de Afsluitdijk uit te breiden. De staatssecretaris van VenW zal hierover in 2011 een definitief projectbesluit nemen. Deze extra spuicapaciteit zal uiterlijk in 2016 gereed zijn. Om ook op lange termijn (na 2035) het water onder vrij verval te kunnen blijven afvoeren naar de Waddenzee, moet het peil in het IJsselmeer meestijgen met de stijgende zeespiegel. Het kabinet neemt in 2015 een besluit over de peilverhoging en over de manier waarop deze verhoging in de loop van deze eeuw zal worden doorgevoerd: ineens of in stappen. Tot het besluit in 2015 zal men daarom in het IJsselmeer

rekening moeten houden met een peilverhoging van maximaal 1,5 meter tot 2100.

Het kabinet zal onderzoeken welke gevolgen de mogelijke peilverhoging op het IJsselmeer zal hebben voor de veiligheid in de IJsseldelta. Het onderzoek zal de noodzakelijke maatregelen om de veiligheid op peil te houden in beeld brengen.

Rivierengebied

De door de Deltacommissie verwachte piekafvoer van de Rijn op korte en lange termijn komt overeen met die van de PKB Ruimte voor de Rivier. Het kabinet kiest er voor om de PKB voortvarend uit te blijven voeren zodat in 2015 de Rijn een maximale piekafvoer van 16.000 m³/s kan verwerken. Waar dit nu reeds mogelijk en kosteneffectief is, kunnen maatregelen genomen worden voor afvoeren tot maximaal 18.000 m³/s voor de Rijntakken. Dit kan bijvoorbeeld door een koppeling te maken tussen de wateropgave en ruimtelijke ontwikkelingen. De benodigde buitendijkse en (eventuele) binnendijkse gronden dienen ruimtelijk te worden gereserveerd en deze gronden worden zo nodig aangekocht om te kunnen anticiperen op de veiligheidsopgave na 2015. Na 2050 dienen de maatregelen te worden voltooid, zodat de Rijntakken piekafvoeren tot maximaal 18.000 m³/s kunnen verwerken.

Verhogen veiligheidsniveau

In 2011 worden nieuwe normen voor de overstromingskans per dijkkringgebied gedefinieerd (principebesluit). In de periode tot 2010 wordt hiervoor een volwaardige kosten-batenanalyse uitgevoerd en wordt er een intensief onderzoekstraject ingezet op het slachtofferpotentieel bij overstromingen en de mogelijkheden die er zijn om dit te vertalen in het normenstelsel. Tegelijkertijd worden de gevolgen in beeld gebracht van de door de Deltacommissie voorgestelde verhoging met een factor 10 van de veiligheidsnormen van alle dijkringen in de periode tot 2050. Deltadijken kunnen worden ingezet om aan strengere normen te kunnen voldoen. Ook zal na het definiëren van de nieuwe normering in beeld worden gebracht of dit ruimtelijke consequenties heeft voor versterking van primaire waterkeringen en rivierverruiming en zullen de normhoogtes indien nodig herijkt worden. Hierbij zullen ook de nieuwe klimaatscenario's van het KNMI, die in 2012 zullen worden gepubliceerd, betrokken worden.

3.2 IJsseldelta bij hogere IJsselmeerpeilen

Scenario's voor deze quick scan

Zoals ook in de inleiding al is aangegeven zijn met name de gevolgen van verhoging van het IJsselmeerpeil voor de hoogwatergeul onbekend. Daarnaast is de piekafvoer van de Rijn op de korte en lange termijn van belang. Van het verhogen van het veiligheidsniveau ("factor 10") is niet zonder meer duidelijk wat dit zal gaan betekenen voor de IJsseldelta. De benadering van normen gebaseerd op de overstromingskans per dijkkringgebied is niet zonder meer vergelijkbaar met de huidige benadering die is gebaseerd op overschrijdingskansen. Pas na uitvoerig onderzoek zal moeten blijken of dit ook leidt tot een daadwerkelijke noodzaak tot het versterken van waterkeringen in de IJsseldelta. Daarom wordt in deze verkenning deze factor niet meegenomen bij het uitwerken van scenario's. Wel

wordt in hoofdstuk 6 in de vorm van een gevoeligheidsanalyse bekeken wat de gevolgen van deze aanbeveling zouden kunnen zijn voor de conclusies van deze quick scan.

Aangezien nog onbekend is hoe en wanneer het peil in het IJsselmeer verhoogd gaat worden gaat deze verkenning uit van een aantal scenario's tot maximaal 1,5 meter. In combinatie met rivierafvoer levert dit een tiental scenario's op die in tabel 3.1 zijn weergegeven.

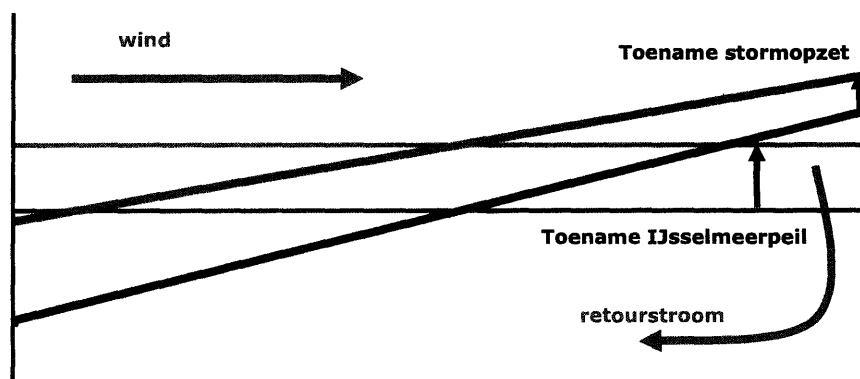
Tabel 3.1
Scenario's voor combinaties van IJsselmeerpeil en rivierafvoer

IJsselmeerpeil		Rivierafvoer	
		16.000 m ³ /s	18.000 m ³ /s
Verhoging (in winter)	Absoluut	Scenario's	
+0 m	-0,4 m NAP	1	6
+0,2 m	-0,2 m NAP	2	7
+0,5 m	+0,1 m NAP	3	8
+1 m	+0,6 m NAP	4	9
+1,5 m	+1,1 m NAP	5	10

Verhoging van het IJsselmeerpeil werkt op twee manieren door in de IJsseldelta. Allereerst werkt bij dagelijkse omstandigheden een 1,5 meter hoger IJsselmeerpeil door op het peil in het Ketelmeer en bij de IJsselmond (km 1002), waardoor ook daar de dagelijkse waterstanden ongeveer 1,5 meter hoger worden, dat wil zeggen +1,1 meter NAP in plaats van -0,4 meter NAP. De dijken rond het Ketelmeer en langs de IJssel zijn berekend op veel hogere waterstanden die optreden bij sterke stormopzet, waardoor er onder gemiddelde omstandigheden en ook bij matige stormopzet geen direct veiligheidsrisico is.

Ten tweede komt bij noordwesterstorm de stormopzet nog eens bovenop het verhoogde peil. De waterdiepte van het IJsselmeer neemt toe van gemiddeld 4,5 meter naar 6 meter. De stormopzet neemt relatief minder toe naarmate de waterdiepte van het meer toeneemt (zie figuur 3.1). Bij dieper water kan er namelijk een grotere retourstroom ontstaan waardoor de stormopzet wordt tegengegaan. Daar staat overigens tegenover dat de golfhoogte en daarmee de golfbelasting op waterkeringen toeneemt met de waterdiepte.

Figuur 3.1
IJsselmeerpeil en stormopzet nu en met peilverhoging. Waterstand bij stormopzet neemt minder toe dan IJsselmeerpeil.

Modelberekeningen laten zien dat uitgaande van een extreem zware noordwesterstorm (34 m/s, overschrijdingskans 1/2000 per jaar) in de huidige situatie de stormopzet 3,13 meter aan het eind van het Ketelmeer bij de IJsseldelta is, terwijl dat bij een 1,5 meter hoger gemiddeld meerpeil nog maar 2,47 meter is. In tabel 3.2 staat de stormopzet met de bijbehorende maatgevende waterstand ten opzichte van NAP bij verschillende IJsselmeerpeilen.

Tabel 3.2

Stormopzet en resulterende maatgevende waterstand in het Ketelmeer bij verschillende IJsselmeerpeilen (storm 1/2000 per jaar, 34 m/s richting noordwest).
Bron: TMR2006 database

IJsselmeerpeil (winterstreefpeil)		Stormopzet IJsseldelta (km 1002)	Maatgevende waterstand bij de IJsseldelta (km 1002)	
Verhoging (in winter)	Absoluut		Toename	Absoluut
+0 m	-0,4 m NAP	3,13 m	+0	+2,73 m NAP
+0,2 m	-0,2 m NAP	3,04 m	+0,11	+2,84 m NAP
+0,5 m	+0,1 m NAP	2,93 m	+0,3	+3,03 m NAP
+1 m	+0,6 m NAP	2,68 m	+0,55	+3,28 m NAP
+1,5 m	+1,1 m NAP	2,47 m	+0,84	+3,57 m NAP

3.3 Maatgevende waterstanden langs de IJssel bij hoger meerpeil

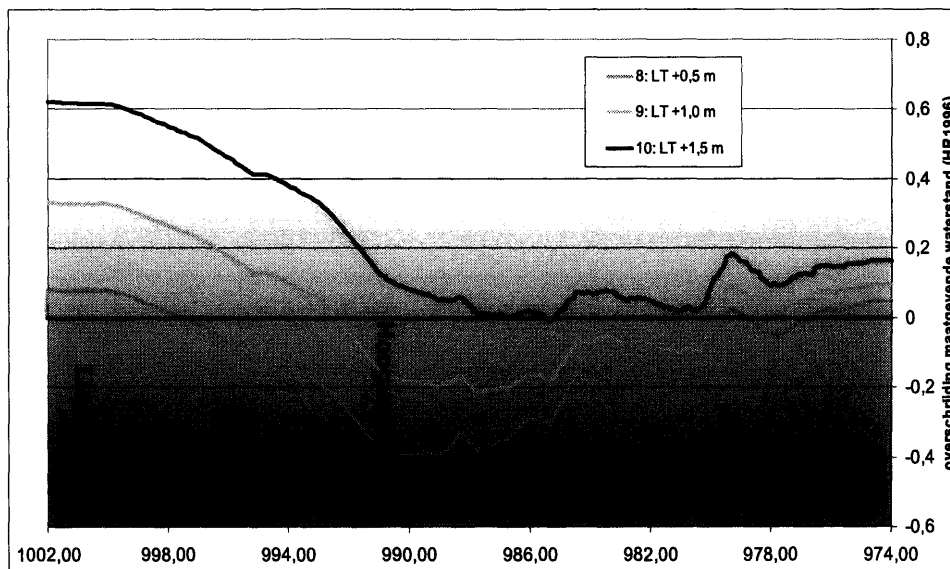
Nu kan de invloed van de combinatie van stormopzet bij hogere meerpeilen en hoge rivierafvoer op de IJssel worden bekeken. Er zijn berekeningen uitgevoerd voor de meest extreme scenario's: bij verschillende meerpeilen met een hoge rivierafvoer van 18.000 m³/s bij Lobith, waarbij alle PKB-maatregelen voor de lange termijn, inclusief de hoogwatergeul zijn uitgevoerd. In figuur 3.2 is de resulterende overschrijding van de maatgevende hoogwaterstand uitgezet. Dan ontstaat het volgende beeld.

- Scenario 8 (peilverhoging van 0,5 meter): vanaf de IJsselmond (kilometer 1002) wordt de maatgevende hoogwaterstand overschreden met circa 8 centimeter, richting bovenstrooms aflopend tot geen overschrijding vanaf Kampen haven (kilometer 998). Rond Zwolle (kilometer 979) treedt dan opnieuw een lichte overschrijding op van circa 2 centimeter, oplopend tot maximaal circa 5 centimeter bovenstrooms van Zwolle.
- Scenario 9 (peilverhoging van 1,0 meter): overschrijding benedenstrooms wordt groter (circa 33 centimeter bij kilometer 1002) en werkt verder door stroomopwaarts tot vlak boven Kampen (kilometer 992).
- Scenario 10 (peilverhoging van 1,5 meter): de overschrijding benedenstrooms wordt circa 62 centimeter. Deze neemt bovenstrooms af, maar vrijwel overal wordt de huidige maatgevende waterstand overschreden.

Overschrijding van de maatgevende waterstand betekent dat maatregelen moeten worden genomen om het huidige beschermingsniveau te handhaven. Op lange termijn zullen, na uitvoering van alle maatregelen uit de PKB Ruimte voor de Rivier voor de korte en lange termijn, bij verhoging van het IJsselmeerpeil met 0,5 tot 1,5 meter extra aanvullende maatregelen nodig zijn, met name rond de stad Kampen. Welke maatregelen dit zouden kunnen zijn wordt besproken in hoofdstuk 5.

Figuur 3.2

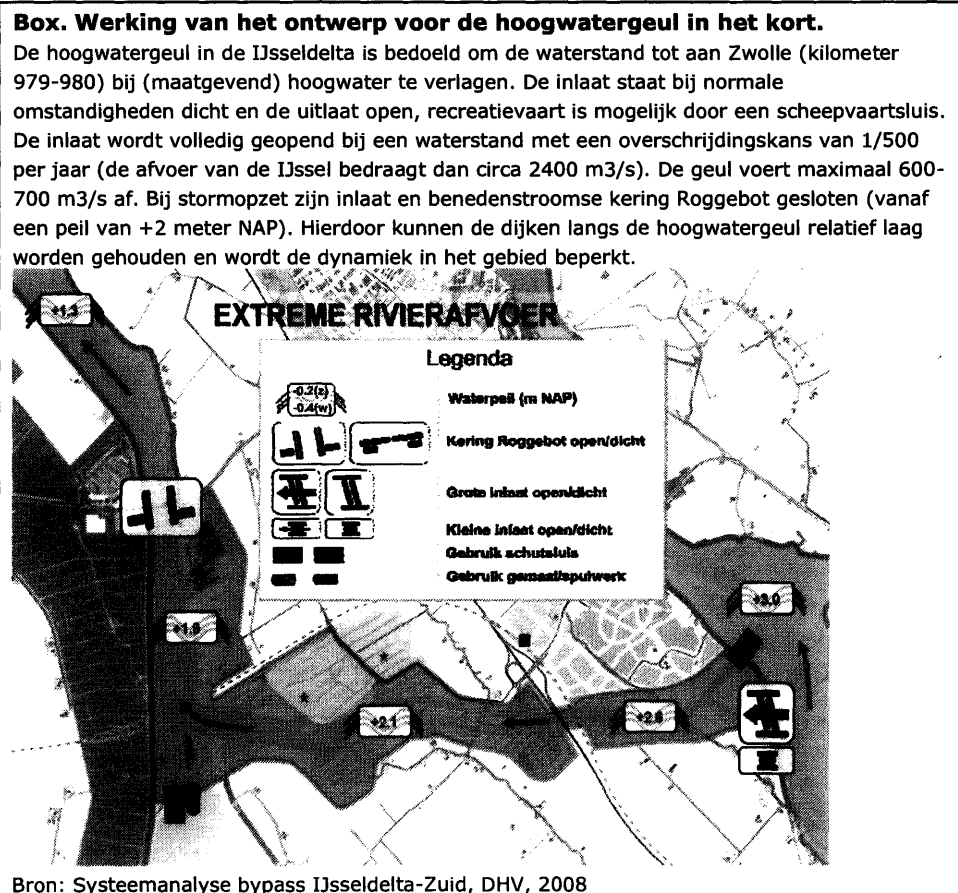
Overschrijding van de maatgevende hoogwaterstand (Hydraulische Randvoorwaarden 1996) bij uitvoering van PKB-maatregelen voor de lange termijn (inclusief de hoogwatergeul), rivierafvoer 18.000 m³/s bij Lobith en verschillende meerpeilen. Bron: De gevolgen van de IJsselmeerpeilstijging en een verhoogde rivierafvoer voor de IJsseldelta, RWS Waterdienst, 2009 (in voorbereiding)

4 Effectiviteit van de hoogwatergeul bij hogere meerpeilen

De hoogwatergeul in de IJsseldelta is een maatregel die bedoeld is om de waterstanden bij maatgevende hoge IJsselafvoer bovenstrooms van Kampen te verlagen. Het voorkeursalternatief van de hoogwatergeul is ontworpen om een afvoer van maximaal 700 m³/s af te leiden ("Systeemanalyse Bypass IJsseldelta-Zuid", in concept, DHV, december 2008). Daarmee kan volgens bij het ontwerp uitgevoerde berekeningen een waterstandsdeling van circa 29 centimeter bij Zwolle (kilometer 979-980) worden gerealiseerd. Dat is bij een maatgevende afvoer van de Rijn bij Lobith van 16.000 m³/s. Bij lage afvoeren is de hoogwatergeul niet nodig. In de stormgedomineerde situatie kan de hoogwatergeul in het huidige ontwerp zowel beneden- als bovenstrooms worden afgesloten (zie box).

Voor de beoordeling of de hoogwatergeul nog water afvoert en substantiële waterstandsdeling biedt bij hogere meerpeilen is alleen de afvoergedomineerde situatie van belang (afvoer IJssel met een kans van 1/2000 per jaar gecombineerd met stormopzet met een kans van 1/1 per jaar) omdat alleen in deze situatie de hoogwatergeul de maatgevende waterstanden hoeft te verlagen.

Figuur 4.1
Werking van de
hoogwatergeul

Afvoer hoogwatergeul bij hogere meerpeilen

Bij een verhoging van het IJsselmeerpeil tot maximaal 1,5 meter kan de hoogwatergeul substantieel water blijven afvoeren. De afvoer neemt zelfs toe bij hogere meerpeilen. Dit blijkt uit de berekende afvoer van de hoogwatergeul bij verschillende meerpeilen en verschillende maatgevende rivierafvoeren van 16.000 m³/s en 18.000 m³/s bij Lobith in tabel 4.1 (scenario's 1 t/m 10). Daarin is te zien dat het verval over de hoogwatergeul (verschil in waterstand tussen inlaat en uitstroompunt) afneemt bij hogere meerpeilen. Maar, omdat dan de waterstand bij de inlaat van de hoogwatergeul hoger ligt, kan de afvoer zelfs toenemen bij hogere meerpeilen. (Overigens kan in deze berekeningen de afvoer door de hoogwatergeul toenemen tot meer dan 700 m³/s, waarbij er geen rekening mee is gehouden of dat ook mogelijk is bij het huidige ontwerp).

Tabel 4.1

Afvoer door de hoogwatergeul bij maatgevende IJsselafvoer (meerpeil 1/1 waarbij peilverhoging is meegenomen).

Gebaseerd op: De gevolgen van IJsselmeerpeilstijging en een verhoogde rivierafvoer voor de IJsseldelta, RWS Waterdienst, 2009

Streefpeil IJsselmeer		Rivierafvoer		
		Korte termijn Rijn: 16.000 m ³ /s bij Lobith IJsselkop: 2556 m ³ /s zijdelingse instroom: 312 m ³ /s Maatregelen IJsseldelta: hoogwatergeul	Lange termijn Rijn: 18.000 m ³ /s bij Lobith IJsselkop: 2876 m ³ /s Zijdelingse instroom: 312 m ³ /s Maatregelen IJsseldelta: hoogwatergeul, zomerbedverlaging, dijkverlegging Noorddiep	
Verhoging	Peil (NAP)			
0 m	-0,4 m	afvoer = 700 m ³ /s verval = 1,92 m waterstand in = 3,13 m waterstand uit = 1,21 m	Geen informatie	6
+0,2 m	-0,2 m	Geen informatie	afvoer = 580 m ³ /s verval = 1,66 m waterstand in = 2,93 m waterstand uit = 1,31 m	7
+0,5 m	0,1 m	afvoer = 736 m ³ /s verval = 1,64 m waterstand in = 3,23 m waterstand uit = 1,59 m	afvoer = 606 m ³ /s verval = 1,44 m waterstand in = 3,02 m waterstand uit = 1,58 m	8
+1,0 m	0,6 m	afvoer = 786 m ³ /s verval = 1,34 m waterstand in = 3,38 m waterstand uit = 2,04 m	afvoer = 662 m ³ /s verval = 1,17 m waterstand in = 3,20 m waterstand uit = 2,03 m	9
+1,5 m	1,1 m	afvoer = 840 m ³ /s verval = 1,08 m waterstand in = 3,60 m waterstand uit = 2,52 m	afvoer = 772 m ³ /s verval = 0,93 m waterstand in = 3,45 m waterstand uit = 2,52 m	10

Verder valt op dat bij de rivierafvoer op lange termijn (18.000 m³/s bij Lobith) de afvoer door de hoogwatergeul (bij een gelijk meerpeil) lager is dan bij de rivierafvoer op korte termijn. Dit is het gevolg van het maatregelenpakket van Ruimte voor de Rivier dat is meegenomen in de berekeningen voor de lange termijn. Dit zijn voor de IJsseldelta ook maatregelen die de waterstanden in de IJssel bij de inlaat van de hoogwatergeul verlagen (Noorddiep en zomerbedverdieping). De afvoer door de hoogwatergeul neemt in deze berekeningen dus vooral af door onderlinge interactie tussen maatregelen, niet door hogere meerpeilen. Bij een hoger meerpeil neemt de afvoer door de hoogwatergeul juist toe.

De hoogwatergeul kan dus ook bij tot 1,5 meter hogere meerpeilen bij hoge rivierafvoer ten minste 700 m³/s, ruwweg een kwart van de IJsselaflow, blijven afvoeren. De werking van de hoogwatergeul wordt niet teniet gedaan, maar blijft substantieel bij een peilverhoging in het IJsselmeer.

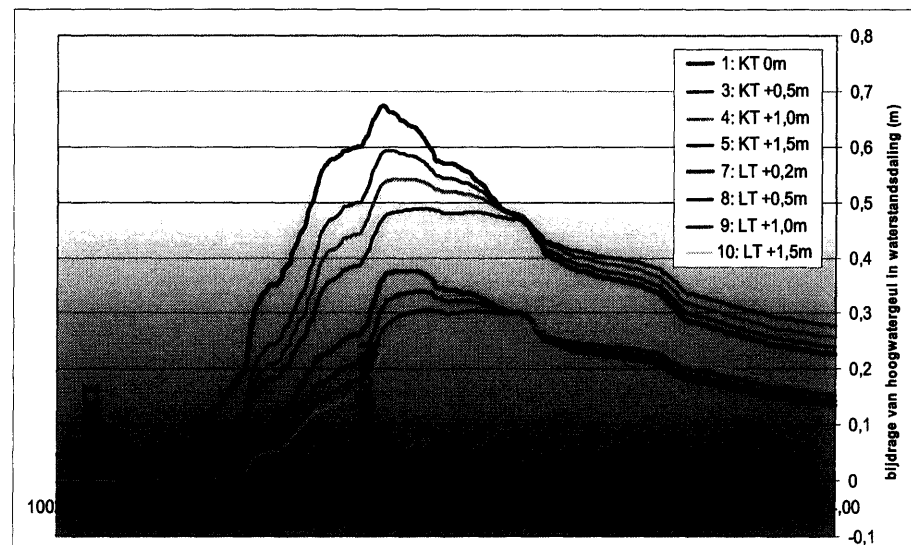
Waterstandsdeling langs de IJssel bij hoger meerpeil

De hierboven genoemde afvoer door de hoogwatergeul heeft tot doel om een (substantiële) daling van de maatgevende waterstand op de IJssel van Kampen tot Zwolle te bewerkstelligen. De waterstandsdeling die door de hoogwatergeul wordt bereikt is bepaald door de verschillende scenario's met en zonder de hoogwatergeul door te rekenen (zie figuur 4.2).

Figuur 4.2

Daling van de maatgevende hoogwaterstand als gevolg van de hoogwatergeul.

Bron: De gevolgen van de IJsselmeerpeilstijging en een verhoogde rivierafvoer voor de IJsseldelta, RWS Waterdienst, 2009

Allereerst is te zien dat in het kortetermijnscenario zonder peilverhoging (1) de maximale waterstandsdeling als gevolg van de hoogwatergeul, enkele kilometers bovenstrooms van Kampen, bijna 70 centimeter bedraagt. Bij Zwolle is dat circa 30 centimeter (28 centimeter bij kilometer 979, 32 centimeter bij kilometer 980). Bij hogere meerpeilen neemt in de kortetermijnscenario's (3, 4 en 5) de bijdrage van de hoogwatergeul in de maximale daling van de maatgevende waterstand in de IJssel enkele kilometers bovenstrooms van Kampen af. Bovenstrooms van een

omslagpunt bij kilometer 985 neemt deze bijdrage in de daling van de maatgevende waterstand bij hoger IJsselmeerpeil juist toe. Dit heeft waarschijnlijk te maken met de waterstand bij de inlaat van de hoogwatergeul die toeneemt bij een hoger IJsselmeerpeil (zie tabel 4.1).

Bij de langetermijnscenario's (7 t/m 10) is de bijdrage van de hoogwatergeul in de daling van de maatgevende waterstand lager dan in de kortetermijnscenario's. Dit is echter, zoals ook in de vorige paragraaf over de afvoer door de hoogwatergeul is beschreven, niet een gevolg van de peilverhoging, maar vooral van de effecten van de overige maatregelen in het langetermijnpakket (Noorddiep en zomerbedverdieping). Deze zorgen voor een daling van de maatgevende waterstand bij de inlaat van de hoogwatergeul (zie tabel 4.1) waardoor de afvoer door de hoogwatergeul afneemt en daarmee ook de bijdrage van de geul in de waterstands­daling afneemt. Door optimalisatie van de combinatie van maatregelen voor de lange termijn zal het ook bij de scenario's 7 t/m 9 mogelijk zijn om 700m³/s via de hoogwatergeul af te voeren.

Ook in de langetermijnscenario's neemt de maximale daling van de maatgevende waterstand af tot een omslagpunt bij kilometer 985 en neemt deze bovenstrooms daarvan weer toe.

Bij Zwolle is de daling van de maatgevende waterstand als gevolg van de hoogwatergeul circa 28-32 centimeter bij het kortetermijnscenario zonder meerpeilverhoging (1), bij een meerpeilverhoging van 1,5 meter (5) neemt deze waterstands­daling toe tot circa 33-37 centimeter. Als onderdeel van het pakket maatregelen dat in de berekeningen is meegenomen is bij de langetermijnscenario's de daling van de maatgevende waterstand door de hoogwatergeul bij Zwolle circa 19-20 centimeter met een beperkte meerpeilverhoging (7) en circa 21-23 centimeter bij een meerpeilverhoging van 1,5 meter (10).

Geconcludeerd kan worden dat de hoogwatergeul ook bij hogere meerpeilen een substantiële bijdrage aan de daling van de maatgevende waterstand bij Zwolle kan blijven leveren.

De conclusies in dit hoofdstuk hebben betrekking op het ontwerp voor de hoogwatergeul zoals nu is uitgewerkt in de gebiedsontwikkeling. Volledigheidshalve moet worden opgemerkt dat in deze plannen de inlaat van de hoogwatergeul dicht bij Kampen is gesitueerd terwijl de ruimtelijke reservering in de PKB Ruimte voor de Rivier ook rekening houdt met een inlaat verder stroomopwaarts. In het gebieds­proces is gebleken dat een hoogwatergeul met inlaat dicht bij Kampen ruimtelijk optimaal is in te passen (onder andere in relatie tot het tracé van de Hanzelijn) en de minste maatschappelijke bezwaren heeft.

De hoogwatergeul zou met een inlaat die verder stroomopwaarts is gelegen een grotere waterstands­daling bij Zwolle kunnen opleveren. Het verhang over de hoogwatergeul is dan groter en de invloed van het meerpeil en andere maatregelen rond Kampen op de waterstand bij de inlaat zijn kleiner.

5 Inpasbaarheid van de hoogwatergeul in toekomstige oplossingsrichtingen voor hoogwaterbescherming

Methode

Om na te kunnen gaan of de hoogwatergeul bij Kampen een belemmering zou kunnen vormen voor toekomstige oplossingsrichtingen voor de hoogwaterbescherming van de IJsseldelta en de Vechtmonding is in het kader van deze quick scan een verkenning uitgevoerd. Daarin zijn zes verschillende oplossingsrichtingen geïdentificeerd. Deze vertegenwoordigen het palet aan denkbare oplossingen voor de waterveiligheid van het gebied voor de lange termijn. Ze zijn zo goed mogelijk onderscheidend gekozen. De oplossingsrichtingen zijn geënt op de volgende drie strategieën: afsluiten, versterken en compenseren stormopzet.

De oplossingsrichtingen verschillen vooral in de omgang met de dreiging vanuit IJsselmeer en Ketelmeer (hoger meerpeil plus stormopzet).

Voor deze quick scan is het niet van belang welke oplossingsrichtingen meer of minder waarschijnlijk of wenselijk zijn. Ze dienen louter en alleen om na te gaan of de hoogwatergeul past in deze oplossingsrichtingen. Wel is het van belang dat ze tot op zekere hoogte realistisch zijn; de toekomstvastheid van de hoogwatergeul wordt er immers aan afgemeten. Met behulp van inschattingen van experts is nagegaan of de oplossingsrichtingen inderdaad een oplossing zouden kunnen bieden. Daarbij is vooral gekeken of de oplossing waterhuishoudkundig "kan werken". In werkelijkheid zal meer naar integrale planvorming worden gestreefd, hier is alleen naar hoogwaterbescherming gekeken.

Oplossingsrichtingen die vanwege hun omvang of gevolgen minder kansrijk lijken, maar wel kunnen werken, zijn gehandhaafd. Mocht er over een eeuw inderdaad sprake zijn van een sterk gestegen IJsselmeerpeil en veel hogere afvoeren, dan komen oplossingsrichtingen die nu niet realistisch lijken, misschien in een heel ander daglicht te staan.

Resultaat

De geïdentificeerde oplossingsrichtingen zijn globaal beschreven en vertaald in kaartbeelden. Deze zijn opgenomen in bijlage A. De te nemen maatregelen zijn benoemd en er is een globale kostenraming opgesteld. Verder is aangegeven hoe ze in de tijd passen, wat de belangrijkste gevolgen voor de ruimtelijke kwaliteit en gebruiksfuncties zijn en hoe effectief de oplossing is. In tabel 5.1 zijn de geïdentificeerde oplossingsrichtingen op een rij gezet.

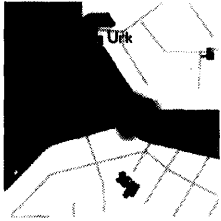
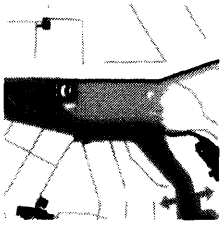
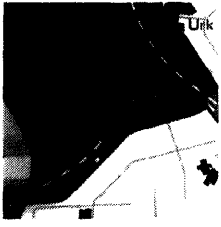
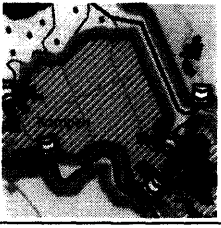
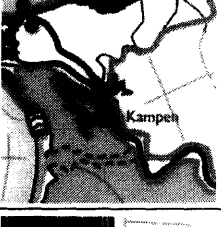

In vijf van de zes oplossingsrichtingen is een hoogwatergeul bij Kampen noodzakelijk, voor één oplossingsrichting (Huidige dijkringen) vormt hij geen belemmering maar is hij niet noodzakelijk. Op basis hiervan kan geconcludeerd worden dat de hoogwatergeul bij Kampen geen belemmering vormt voor de keuzemogelijkheden voor toekomstige hoogwaterbescherming van het gebied.

De inrichting van het huidige ontwerp voor de voorkeursvariant van de hoogwatergeul is op onderdelen niet voor alle oplossingsrichtingen zonder kans op spijt

- In drie oplossingsrichtingen, waarbij de stormopzet buiten het gebied wordt gehouden of wordt gecompenseerd (Stormkering Ketelbrug, Compartimenteringsdam, Verdiepen IJsselmeer), is een stormkering bij Roggebot niet (meer) nodig.
- In twee oplossingsrichtingen (Vechtboezem, Nieuwe deltdijken) loopt de hoofdgeul van de IJssel via het tracé van de hoogwatergeul. Het huidige ontwerp is berekend op het afvoeren van 600 tot 700 m³/s, dat wordt dan ruwweg het viervoudige (circa 2800-2900 m³/s). Daarvoor zijn aanzienlijke aanpassingen aan het ontwerp van de hoogwatergeul nodig. Met name moet gedacht worden aan:
 - vergroten doorstroomprofiel (verbreden en/of verdiepen van de geul)
 - meer vloeiend tracé (inlaat van IJssel naar geul en aansluiting van geul op Vossemeer)
 - aanpassen van het profiel van het Vossemeer (verdiepen)
 - verbreden kruising met Hanzelijn en wegen
 - tunneldak van Hanzelijn versterken
 - verhogen en versterken van dijken langs de geul en ter plaatse langs de Flevopolder
 - aanpassen of verwijderen van keringen en sluizen (ook stormkering benedenstrooms)
 - bescherming buitendijkse bebouwing (tenzij deze meteen al robuust wordt aangelegd)

Tabel 5.1

Oplossingsrichtingen voor lange termijn
hoogwaterbescherming in de IJsseldelta en de
Vechtmonding

Oplossingsrichting en strategie	Beschrijving (een uitgebreide beschrijving is opgenomen in bijlage A)	Inpasbaarheid van de hoogwatergeul (toekomstvastheid)	Fragment van kaartbeeld (zie bijlage A)
1. Stormkering Ketelbrug (afsluiten)	Stormkering bij Ketelbrug, waarmee de hele IJsseldelta en Vechtmonding bij noordwesterstorm kunnen worden afgesloten van het IJsselmeer.	De hoogwatergeul is complementair aan een stormkering en blijft effectief want stormopzet werkt niet door in de IJsseldelta.	
2. Vechtboezem (afsluiten)	Permanente kering met schutsluis bij het depot IJseloog, waardoor de Vechtboezem geheel wordt afgesloten. Vechtwater wordt via het randmeer Noordoostpolder omgeleid, het tracé van de hoogwatergeul wordt de hoofdgeul voor de IJssel.	De hoogwatergeul wordt de hoofdgeul van de IJssel via het tracé van de hoogwatergeul, waardoor Kampen wordt afgesloten voor stormopzet.	
3. Compartimenteringsdam (afsluiten)	Dam van Houtribdijk naar Noordoostpolder met stormkering. Bij storm wordt de stormkering richting IJsselmeer gesloten zodat de delta beschermd is tegen stormopzet. Afvoer IJssel en Vecht kan tijdelijk via Houtribsluizen worden afgevoerd naar Markermeer.	De hoogwatergeul is complementair aan compartimentering van het IJsselmeer en blijft effectief want de stormopzet werkt niet door in de IJsseldelta.	
4. Nieuwe deltadijken (versterken)	Kampen/Zwolle en Vechtsteden worden beschermd door deltadijken. Hoofdstroom van de IJssel via het tracé van de hoogwatergeul, Vecht omleiden door de polder Mastenbroek.	De hoogwatergeul wordt de hoofdgeul van de IJssel, waardoor Kampen beschermd is tegen stormopzet en hoge afvoeren.	
5. Huidige dijkringen (versterken)	Bestaande dijken en kunstwerken versterken zodat achterland wordt beschermd bij zowel stormgedomineerde als rivierafvoergedomineerde maatgevende omstandigheden.	De hoogwatergeul is niet noodzakelijk, maar vormt ook geen belemmering	
6. Verdiepen IJsselmeer (compenseren stormopzet)	Meerbodem tot 2100 gefaseerd verdiepen, zodat stormopzet ondanks peilverhoging geheel wordt gecompenseerd. Aanleg van vooroevers om de extra golfbelasting door de grotere meerdiepte te reduceren.	De hoogwatergeul is complementair aan het verdiepen van het IJsselmeer.	

6 Gevoeligheidsanalyse

Dit hoofdstuk beschrijft de gevoeligheid van de conclusies over de toekomstvastheid van de hoogwatergeul bij Kampen voor verhoging van het veiligheidsniveau, verandering in afvoerverdeling over de Rijntakken, overschrijding van het streefpeil en windgevoeligheid van stormopzet.

Verhoging veiligheidsniveau

De Deltacommissie stelt in haar advies dat het veiligheidsniveau met een factor 10 dient te worden verhoogd (aanbeveling 1). Dit advies leidt tot een nieuwe normering voor de waterveiligheid in 2011 en deze resulteert mogelijk in een hoger beschermingsniveau voor de IJsseldelta waardoor dan nieuwe maatregelen noodzakelijk worden. In dat geval blijven de oplossingsrichtingen uit dit rapport voor dit studiegebied hetzelfde, althans als het gaat om het voorkomen van overstromingen. Deze zijn immers juist gebaseerd op het wegnemen van de grootste bedreigingen van dit gebied (stormopzet vanuit het IJsselmeer en een piekafvoer van de IJssel).

Een verhoging van het veiligheidsniveau leidt niet tot andere inzichten wat betreft de conclusies over de effectiviteit en inpasbaarheid van de hoogwatergeul. Wel kan dit leiden tot hogere eisen aan de hoogwatergeul, waardoor een zwaardere dimensionering van de dijken noodzakelijk kan worden. Wanneer meer waterstandsverlaging op de IJssel vereist is vanwege een hoger veiligheidsniveau, kan aanpassing van het ontwerp van de hoogwatergeul gewenst zijn om de bijdrage van de geul in de afvoer van de IJssel te kunnen vergroten. Dit is mede afhankelijk van de mogelijkheden om andere maatregelen te nemen.

Afvoerverdeling Rijntakken

In deze quick scan is uitgegaan van de afvoerverdeling over de Rijntakken zoals deze ook is gehanteerd in de PKB Ruimte voor de Rivier (voor de IJssel is dit voor de lange termijn 2876 m³/s). Een andere waterverdeling leidt tot een hogere of lagere maatgevende afvoer, waarbij een bandbreedte van 500 m³/s het uitgangspunt is. Een dergelijke verandering van de maatgevende afvoer van de IJssel leidt niet tot andere conclusies wat betreft de effectiviteit en inpasbaarheid van de hoogwatergeul. Dit blijkt uit de berekeningen die parallel aan deze quick scan zijn uitgevoerd (De gevolgen van de IJsselmeerpeilstijging en een verhoogde rivierafvoer voor de IJsseldelta, 2009, RWS Waterdienst). Wel vervalt de noodzaak van de hoogwatergeul wanneer de maatgevende afvoer over de IJssel meer dan 500 m³/s afneemt, omdat in dat geval het maatregelenpakket voor de korte termijn zoals opgenomen in de PKB Ruimte voor de Rivier volstaat. Bij een toename van de maatgevende IJsselafvoer van meer dan 500 m³/s ontstaat een grotere opgave voor de IJssel waarop de dimensionering van de hoogwatergeul dient te worden aangepast. Ook dan blijft de hoogwatergeul een effectieve maatregel omdat deze een significante bijdrage levert aan de waterstandsdeling op de IJssel tussen Kampen en Zwolle.

Overschrijding streefpeil

De huidige streefpeilen van het IJsselmeer, -0,20 meter NAP in de zomer en - 0,40 meter NAP in de winter, worden regelmatig overschreden (het gemiddelde winterpeil is -0,25 meter NAP).

Deze overschrijdingen van het (winter)streefpeil hebben meerdere oorzaken. Allereerst speelt de toegestane bandbreedte rondom het streefpeil een rol: het IJsselmeerpeil mag niet onder het winterstreefpeil komen in verband met de vereiste vaardiepte bij sluizen. Daarnaast is de huidige spuicapaciteit in de Afsluitdijk af en toe onvoldoende om in periodes met hoge waterstanden op de Waddenzee en hoge IJsselafoeren het streefpeil te kunnen handhaven. Het winterstreefpeil zal bij aanhoudende zeespiegelstijging en nattere winters waarschijnlijk vaker en meer worden overschreden. Het IJsselmeer vervult dan zijn waterbergende functie.

De gevolgen van deze overschrijdingen van het winterstreefpeil zijn beperkt. De bouw van extra spuicapaciteit in de Afsluitdijk (gereed in 2016) ondervangt een groot deel van het geschetste probleem. Na 2035 zal het streefpeil met de zeespiegel meebewegen zodat voldoende spuicapaciteit behouden wordt. Toch kan ook dan het IJsselmeerpeil in bijzonder natte periodes enkele decimeters hoger zijn dan het streefpeil. In verhouding tot de voorgenomen peilverhoging van 0,0 tot 1,5 meter is deze overschrijding van het streefpeil relatief klein en valt dit binnen de bandbreedtes van de uitgevoerde scenarioberekeningen. Daarom is er geen reden om aan te nemen dat deze relatief geringe overschrijdingen van het streefpeil de effectiviteit van de hoogwatergeul substantieel beïnvloeden. Het feit dat de streefpeilen op het IJsselmeer in de praktijk regelmatig niet worden gehaald heeft daarom geen gevolgen voor de conclusies over de toekomstvastheid van de hoogwatergeul.

Windgevoeligheid

De IJsseldelta is zeer gevoelig voor wind. Onzekerheden gekoppeld aan deze factor kunnen daarom de effectiviteit en inpasbaarheid van de hoogwatergeul beïnvloeden. Op basis van het rapport van de Deltacommissie het KNMI-rapport 'Staat van het Klimaat 2007' is er op dit moment geen reden om aan te nemen dat er zeer ingrijpende veranderingen optreden in de windcondities, die de effectiviteit van hoogwatergeul teniet zouden kunnen doen.

Kleine veranderingen in de windkarakteristieken (snelheid, richting en duur) kunnen leiden tot grote veranderingen in de waterstanden als gevolg van (extra) stormopzet. Om deze reden is in deze studie rekening gehouden met zeer zware storm uit het noordwesten, namelijk met een kans van voorkomen van 1/2000 per jaar. Combinaties van nog zwaardere stormen en hogere afvoeren van de IJssel dan 1/1 per jaar hebben nog (veel) kleinere kansen van voorkomen en daar hoeft dan ook geen rekening mee gehouden te worden.

7 Conclusies en aanbevelingen

Deze quick scan verkent de toekomstvastheid van de hoogwatergeul bij Kampen in het licht van de aanbevelingen van de Deltacommissie om Nederland voor de lange termijn te beschermen tegen de gevolgen van klimaatverandering. Daarbij is van belang of peilverhoging in het IJsselmeer met maximaal 1,5 meter de werking van de hoogwatergeul vermindert (effectiviteit). Daarnaast is gekeken of de hoogwatergeul past in oplossingsrichtingen op de lange termijn voor hoogwaterbescherming voor de IJsseldelta en omgeving en daar in elk geval geen belemmering voor vormt (inpasbaarheid).

Conclusies effectiviteit hoogwatergeul

Het blijkt dat ook bij een hoger IJsselmeerpeil tot maximaal 1,5 meter de hoogwatergeul een substantiële bijdrage kan leveren aan daling van de maatgevende waterstand in de IJssel van Kampen tot zeker bovenstrooms van Zwolle. De hoogwatergeul neemt in dat geval ongeveer $\frac{1}{4}$ van de maatgevende afvoer van de IJssel voor zijn rekening (circa 700 m³/s). Dit is het geval bij hoge (maatgevende) rivierafvoer van de IJssel. Bij lage afvoer van de IJssel is de hoogwatergeul niet nodig.

De daling van de maatgevende waterstand bij Zwolle die door de hoogwatergeul kan worden bereikt bij verschillende peilen in het IJsselmeer is bepaald voor scenario's voor de korte termijn (maatregelen Ruimte voor de Rivier tot 2015 zijn uitgevoerd en maatgevende afvoer van de Rijn bij Lobith van 16.000 m³/s) en voor scenario's voor de lange termijn (alle maatregelen voor de lange termijn zoals genoemd in de PKB Ruimte voor de Rivier zijn uitgevoerd en maatgevende afvoer van de Rijn bij Lobith van 18.000 m³/s).

Bij de scenario's voor de korte termijn bedraagt de daling van de maatgevende waterstand bij Zwolle circa 30 centimeter zonder peilverhoging en circa 35 centimeter bij een 1,5 meter hoger IJsselmeerpeil. Bij de scenario's voor de lange termijn bedraagt de daling van de maatgevende waterstand bij Zwolle circa 20 centimeter met een beperkte meerpeilverhoging van 0,2 meter, en circa 22 centimeter bij een 1,5 meter hoger IJsselmeerpeil.

De waterstands daling bij Zwolle is bij de scenario's voor de lange termijn dus lager dan bij de scenario's voor de korte termijn. Dit is niet het gevolg van een hoger IJsselmeerpeil maar van de combinatie van de waterstandsverlagende maatregelen rond Kampen voor de lange termijn. Deze maatregelen, onder andere dijkverlegging Noorddiep en zomerbedverdieping, verlagen de waterstand bij de inlaat van de hoogwatergeul waardoor de afvoer door de hoogwatergeul afneemt.

Conclusies inpasbaarheid hoogwatergeul

Aanleg van een hoogwatergeul vormt, los van de vraag hoe deze er precies uitziet, geen belemmering voor de keuzemogelijkheden voor toekomstige hoogwaterbescherming van de IJsseldelta en omgeving.

De inrichting en ruimtelijke inpassing van het huidige ontwerp van de voorkeursvariant van de hoogwatergeul is niet voor alle lange-termijn oplossingsrichtingen toekomstvast.

Deze conclusie is gebaseerd op een binnen deze quick scan uitgevoerde verkenning van mogelijke oplossingsrichtingen voor hoogwaterbescherming voor de IJsseldelta en omgeving. Daarmee is nagegaan of de hoogwatergeul past in die oplossingsrichtingen en daar in elk geval geen belemmering voor vormt.

Er zijn zes oplossingsrichtingen voor de lange termijn geïdentificeerd:

- Stormkering Ketelbrug (strategie: afsluiten)
- Vechtboezem (strategie: afsluiten)
- Compartimenteringsdam (strategie: afsluiten)
- Nieuwe deltadijken (strategie: versterking)
- Huidige dijkkringen (strategie: versterking)
- Verdiepen IJsselmeer (strategie: compenseren stormopzet)

In vijf van de zes oplossingsrichtingen voor de lange termijn is een hoogwatergeul bij Kampen noodzakelijk bij hoge rivierafvoer. Voor de zesde (Huidige dijkkringen) is de hoogwatergeul niet noodzakelijk, maar vormt hij ook geen belemmering.

Het huidige ontwerp voor de hoogwatergeul is niet robuust voor de volgende gevallen:

- In twee oplossingsrichtingen voor de lange termijn (Vechtboezem, Nieuwe deltadijken) loopt de hoofdgeul van de IJssel via het tracé van de hoogwatergeul. In dat geval zijn grote aanpassingen aan de hoogwatergeul nodig (vier keer zo grote maximale afvoer door de hoogwatergeul).
- In drie oplossingsrichtingen voor de lange termijn, waarbij de stormopzet op het IJsselmeer buiten het gebied wordt gehouden of wordt gecompenseerd (Stormkering Ketelbrug, Compartimenteringsdam, Verdiepen IJsselmeer), is een stormkering bij Roggebot niet nodig.

Daarbij is wel van belang op welke termijn peilverhoging en daarmee samenhangend realisatie van een lange-termijnoplossingsrichting voor de hele regio aan de orde zal zijn. Conform het ontwerp Nationaal Waterplan is dat op zijn vroegst na 2035.

Overige conclusies

In deze quick scan is het beeld bevestigd dat een klimaatbestendige en veilige IJsseldelta een grote en gecompliceerde opgave vormt.

Zonder meerpeilverhoging zal naar verwachting na uitvoering van het Hoogwaterbeschermingsprogramma en Ruimte voor de Rivier de hoogwaterbescherming langs de IJssel tussen Kampen en Zwolle in 2015 op orde zijn. In de rest van het studiegebied is de waterveiligheid nog niet volledig op orde en zullen naar verwachting na de derde toetsronde (in 2011) verscheidene waterkeringen moeten worden versterkt.

Bij verhoging van het IJsselmeerpeil met in ieder geval 0,5 meter of meer zijn in de IJsseldelta (met name bij Kampen) en in de Vechtmonding drastische maatregelen nodig, met name voor de hoogwaterbescherming onder stormgedomineerde omstandigheden. Daarbij kan gedacht worden aan één van de in deze studie geïdentificeerde oplossingsrichtingen.

De kosten voor deze maatregelen liggen in de orde van 0,5 tot 2,2 miljard euro (als de oplossingsrichting Verdiepen van het IJsselmeer, vanwege de hoge kosten van 45-70 miljard euro, buiten beschouwing wordt gelaten).

Aanbevelingen

De verschillende waterstandsverlagende maatregelen voor de lange termijn die in de berekeningen zijn meegenomen (hoogwatergeul, zomerbedverdieping, dijkverlegging Noorddiep) blijken elkaar te beïnvloeden, waardoor de effectiviteit van de hoogwatergeul wordt verminderd. Aanbevolen wordt om verder studie te doen naar de optimale dimensionering van de combinatie van deze maatregelen.

In het ontwerp Nationaal Waterplan en de ontwerp Beleidsnota IJsselmeergebied wordt onderzoek aangekondigd naar de maatregelen die nodig zijn om de inrichting van het IJsselmeer (o.a. Ketelmeer, het Zwarte Water, benedenloop van de IJssel) aan te passen aan een eventuele peilverhoging (scenario- en effectstudies en maatschappelijke kostenbatenstudies). Het verdient aanbeveling om hierbij de strategie voor hoogwaterbescherming voor het gebied op de korte termijn (derde toetsronde) en middellange termijn (nieuwe normstelling) te betrekken.

De studie waar deze quick scan op is gebaseerd hanteert een zogenaamde semi-probabilistische methode (bepalen uitersten aan meerzijde en aan rivierzijde en daartussen interpoleren, zie paragraaf 2.2). Deze methode geeft voldoende betrouwbare informatie over het verloop van de waterstanden om de effectiviteit van de hoogwatergeul te kunnen beoordelen. Om de precieze maatgevende waterstanden in het studiegebied te kunnen bepalen zijn zogenaamde volledig probabilistische berekeningen nodig (alle verschillende combinaties van stormopzet en rivierafvoer die samen een kans van voorkomen van 1/2000 per jaar hebben). Aanbevolen wordt om deze berekeningen met hogere IJsselmeerpeilen en met het sluitregime van alle relevante kunstwerken uit te voeren ten behoeve van het definitieve ontwerp van de hoogwatergeul.

Bijlage A Oplossingsrichtingen hoogwaterbescherming IJsseldelta en
Vechtmonding op lange termijn

stormkering Ketelbrug

strategie: afsluiten

water peilverhoging en stormopzet	stad en dorp	nieuw inlaatwerk	aanpassing sluis
water peilverhoging zonder stormopzet	bestaande dijk	nieuwe sluis	impuls regionale ontwikkelingen
water geen peilverhoging	dijkversterking voortkomend uit alleen peilverhoging	aanpassing sluitregime Ramspol	hoge gronden
omleiding IJsselafoer tijdens storm	nieuwe stormkering		

0 m 20 km

A.1 1 -Stormkering Ketelbrug (strategie afsluiten)

Systeembeschrijving

Door het Ketelmeer bij storm met een stormkering af te sluiten van het IJsselmeer, wordt voorkomen dat stormopzet bij noordwesterstorm leidt tot hoge waterstanden in het Ketelmeer, Vossemeer, Zwarte Meer, Zwarte Water en de benedenloop van de IJssel. Deze stormkering staat onder dagelijkse omstandigheden open, zodat een peilverhoging van het IJsselmeer van 1,5 meter zich direct vertaalt in een peilverhoging in genoemde wateren. Bij een verwachte grote stormopzet (combinatie van stormverwachting en gemiddeld meerpeil) sluit de stormkering. Naar verwachting zullen dat situaties zijn met een kans van voorkomen van maximaal 1/10 per jaar. De sluitingsduur zal in de orde van maximaal twee dagen liggen. Als de stormkering gesloten is kan de afvoer van de IJssel, de Vecht en vanuit het Meppelerdiep niet naar het IJsselmeer stromen.

Er zijn twee verschillende richtingen waarlangs de IJssel- en Vechtafvoer voor de duur van sluiting van de stormkering bij de Ketelbrug kan worden gerealiseerd:

A. Afvoer omleiden via een nieuw aan te leggen randmeer Noordoostpolder (Vollenhove – Blokzijl – Lemmer). Via deze route kan water worden afgevoerd naar het IJsselmeer en bij Lemmer worden uitgeslagen. Wanneer de stormkering dicht gaat, zal het IJsselmeerpeil bij Lemmer naar verwachting lager zijn dan in het Ketelmeer. Het is echter niet met zekerheid te zeggen of bij deze condities (IJssel-èn Vechtafvoer èn noordwesterstorm) er voldoende verhang is tussen Zwarte Meer en Lemmer om deze waterhoeveelheid in twee dagen af te voeren. Berekeningen zullen dat moeten uitwijzen.

B. Afvoer omleiden via Veluwerandmeren naar Markermeer. Het Markermeer kan het water bergen tot een bepaald niveau, waarvoor een tijdelijke peilstijging van naar schatting maximaal 20 tot 30 cm volstaat. Afvoer naar het Markermeer kan via de bestaande kunstwerken, maar daarvoor zijn wel aanpassingen nodig.

Daarnaast is ook gekeken of afvoer mogelijk is via de poldersystemen en gemalen van de Flevopolder en de Noordoostpolder. Door de beperkte capaciteit daarvan is dit laatste alternatief niet aannemelijk.

Maatregelen en kosten

Aanleg van een stormkering bij de Ketelbrug is afhankelijk van de breedte van het kunstwerk (de lengte van de Ketelbrug is 800 meter) en zou ongeveer 300 tot 500 miljoen euro bedragen (huidige prijspeil, nat profiel 4000 a 5000 m²). Bij een forse peilverhoging op het IJsselmeer zijn waarschijnlijk toch dijkversterkingen noodzakelijk in het gebied waar de Vecht uitmondt, maar om dat vast te stellen zijn probabilistische berekeningen nodig. Vooralsnog wordt er in de kostenraming van uitgegaan dat er géén dijkversterkingen nodig zijn achter de stormkering. Wel is de aanleg van een randmeer bij de Noordoostpolder opgenomen en een aanpassing van de Kadoelersluis qua breedte (optie A). Voor het geschikt maken van de Veluwerandmeren voor de doorvoer richting Markermeer (optie B) is rekening gehouden met een aanpassing van de Nijkerkersluis, Aquaduct en stadsrand Harderwijk en verhogen en versterken van de dijken langs de randmeren. De stormkering bij Roggebotsluis voor de hoogwatergeul is naar verwachting niet meer nodig.

Een globale schatting van de kosten bedraagt 0,6 – 2,0 miljard euro met optie 1A en 0,4 – 1,2 miljard euro voor optie 1B.

Fasering

Kiezen voor een stormkering bij de Ketelbrug is pas zinvol als een onderbouwde oplossing gevonden is voor bergen en omleiden via de opties A en B. Daarvoor moet fysisch/probabilistisch naar de diverse inrichtingsvarianten gekeken worden. Vervolgens is het dan ook mogelijk een fasering in de werken aan te geven.

Ruimtelijke kwaliteit en gebruiksfuncties

Het randmeer Noordoostpolder kan een belangrijke impuls geven aan natuur en recreatie en daaraan verbonden bedrijvigheid. Het LEI² heeft in 2001 becijferd dat aanleg van een randmeer Noordoostpolder een positieve impuls geeft aan de regionale economie.

Effectiviteit oplossingsrichting, voor- en nadelen

Afsluiten van het Ketelmeer van het IJsselmeer bij storm is een effectieve oplossing voor het voorkomen van stormopzet in de IJsseldelta en de Vecht, Zwarte Water en benedenloop van de IJssel. Voorwaarde is dat er een werkende oplossing bestaat voor bergen en/of afvoeren van de rivierafvoer via optie A en optie B.

Optie A : Het randmeer Noordoostpolder kan een effectieve oplossing vormen voor tijdelijke berging en/of omleiding van de IJssel- en Vechtafvoer als de stormkering gesloten is. Bij noordwesterstorm vindt er echter niet alleen stormopzet plaats in het IJsselmeer, maar ook in het randmeer Noordoostpolder. Er is nader onderzoek voor nodig om te bepalen of deze oplossing onder de gegeven condities van IJssel- en Vechtafvoer en noordwesterstorm zal werken.

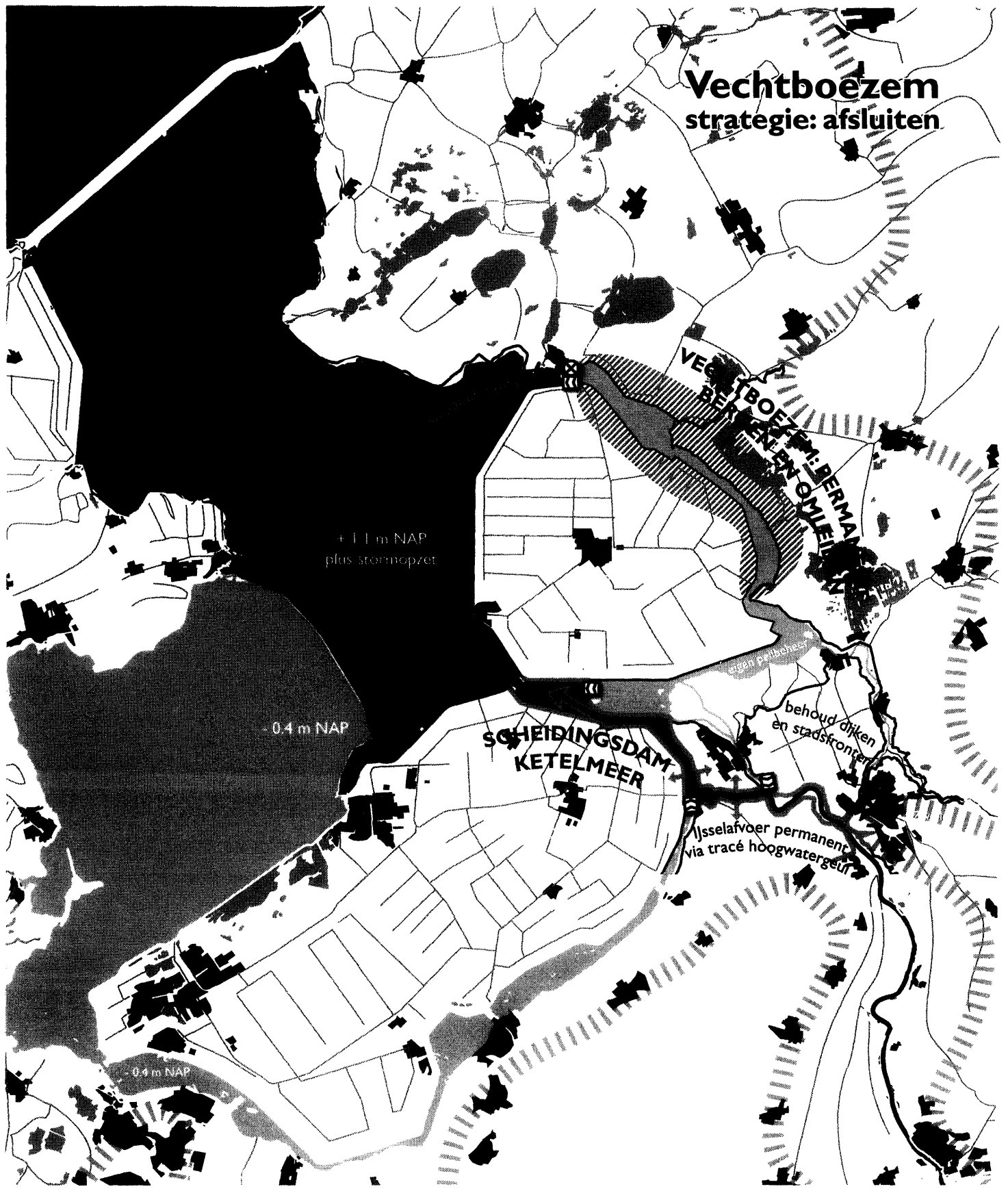
Optie B : De noordelijke randmeren tot Nijkerk kunnen in eerste instantie de afvoer bergen, maar hierdoor zal het peil relatief snel oplopen (circa 1,30 à 1,70 meter in twee dagen respectievelijk met en zonder bergen op het Kampereiland). Het Kampereiland, dat van oudsher is ingesteld op overstroming door bebouwing op terpen, kan hierbij ook als bergingsgebied functioneren. Als ook waterberging op het Markermeer (afvoer via de Nijkerkersluis) en zuidelijke randmeren mogelijk is, stijgt het waterniveau slechts circa 0,25 meter. Bij deze aanvullende berging moet rekening gehouden worden met aanpassing van het Aquaduct Harderwijk, de Nijkerkersluis en het ophogen/versterken van dijken langs de randmeren in Gelderland. Een ander nadeel van deze optie is dat het relatief sterk vervuilde en voedselrijke IJsselwater via de Veluwerandmeren wordt afgevoerd waardoor de waterkwaliteit in deze meren (tijdelijk) ernstig kan verminderen. De waterkwaliteit van de IJssel, de Rijn en de Vecht zal, gezien de doelstelling van de Kaderrichtlijn Water, na 2027 goed moeten zijn. Daarbij moet worden bedacht dat deze situatie van storm gemiddeld eens in de tien jaar gedurende enkele dagen zal optreden.

Robuustheid van de hoogwatergeul

De hoogwatergeul levert een substantiële bijdrage aan het verlagen van waterstanden bij hoge rivierafvoer, waarbij de stormkering bij Ketelbrug zorgt voor het afvangen van de stormopzet op het IJsselmeer. Voorwaarde is wel dat er een werkende oplossing bestaat voor het bergen en/of afvoeren van de rivierafvoer.

² Landbouw Economisch Instituut, onderdeel van Wageningen Universiteit

Vechtboezem strategie: afsluiten

water peilverhoging en stormopzet	stad en dorp	verruiming hoogwatergeul	impuls regionale ontwikkelingen
water beperkte peilverhoging	bestaande dijk	nieuw gemaal	hoge gronden
ijslafvoer permanent via tracé hoogwatergeul	dijkversterking voortkomend uit peilverhoging en stormopzet	nieuwe sluis	

A.2 2 –Vechtboezem (strategie afsluiten)

Systeembeschrijving

De stad Kampen en het Zwarte Meer, Zwarte Water en de Vecht inclusief het achterliggende gebied worden permanent afgesloten van het IJsselmeer en het Ketelmeer door een dam met een schutsluis voor de scheepvaart. Deze dam kan tussen het IJsseloog en de Noordoostpolderdijk worden geplaatst, daarnaast wordt een dam aangelegd van het IJsseloog naar de zuidzijde van het Keteldiep. Er blijft in ieder geval een mogelijkheid voor de beroepsvaart naar slibdepot IJsseloog. Als alternatief zou voor plaatsing van de schutsluis bij de Ketelbrug kunnen worden gekozen, wat betekent dat een langere dam nodig is.

Bij deze maatregel wordt de Vecht permanent afgevoerd via het randmeer Noordoostpolder naar Lemmer. Bij Lemmer kan overwogen worden om naast een sluis een gemaal te plaatsen dat bij extreem waterbezwaar (1/10 per jaar) de Vechtboezem ontlast. De Vechtboezem krijgt een eigen peilbeheer om zo extreem waterbezwaar bij hoge Vechtafvoeren en veel neerslag in Drenthe te voorkomen. De IJssel stroomt geheel via het tracé van de hoogwatergeul. De stad Kampen wordt daarbij bovenstreams met een keersluis afgesloten van de IJssel.

Omdat sprake is van een permanente dam met sluis, kan de Vecht niet meer naar het IJsselmeer stromen en zal daarom haar water afvoeren via een nieuw aan te leggen randmeer Noordoostpolder naar het IJsselmeer bij Lemmer (via Vollenhove – Blokzijl). Bij een zeer hoge afvoer kunnen het Zwarte Meer, Kadoelermeer en het oostelijk deel van het Ketelmeer in eerste instantie een hoge afvoer bergen, maar daardoor loopt het peil snel op (bij een 1/1 per jaar Vechtafvoer ongeveer 0,5 meter tot 0,7 meter in twee dagen). Bij zeldzamere situaties met twee keer zoveel waterbezwaar loopt de boezem 1,0 meter tot 1,4 meter (met berging op Kampereiland) op in twee dagen. Het Kampereiland functioneert dan als bergingsgebied, en is daar van oudsher al op ingesteld.

Het is echter niet met zekerheid te zeggen of er in alle condities (Vechtafvoer en wind) voldoende verhang is tussen het Zwarte Meer en Lemmer om voldoende af te voeren. Berekeningen zullen dat moeten uitwijzen.

Daarnaast is gekeken naar het uitslaan van water naar het IJsselmeer met een gemaal bij de kering IJsseloog. Deze oplossing ligt niet zo voor de hand omdat het om een zeer fors gemaal gaat dat sporadisch moet worden ingezet.

Maatregelen en kosten

De aanleg van twee dammen tussen IJsseloog naar Noordoostpolderdijk en IJsseloog naar Keteldiep. Bovenstreams van Kampen moet een nieuwe keersluis in de IJssel worden aangelegd. De IJssel loopt via het tracé van de hoogwatergeul, waarbij een vier keer grotere afvoer mogelijk moet zijn (van 700 m³/s naar 2800 tot 2900 m³/s). Daarvoor zal het tracé moeten worden verbreed, verdiept en verlegd (vloeiender loop zonder haakse bochten), moeten kunstwerken worden aangepast (kruising met Hanzelijn, tunneldak Hanzelijn) en moeten dijken langs de nieuwe IJsselloop ten zuiden van Kampen en de IJssel tot Zwolle fors worden verhoogd vanwege de open verbinding met het IJsselmeer. De stormopzet vanuit het IJsselmeer werkt dan op de IJssel door, in ieder geval tot aan Kampen en afhankelijk van de afvoer en stormcondities ook tot Zwolle. De dijken langs de IJssel moeten daarvoor op sterkte worden gebracht. Bij het afsluiten van de Vechtboezem

zijn ook zonder stormsituatie waarschijnlijk toch dijkverzwaringen nodig in de IJsseldelta rond Kampen en de Vecht. Dit zou uit volledig probabilistische berekeningen moeten blijken. Vooralsnog wordt er in de kostenraming van uitgegaan dat er géén dijkversterkingen plaats zullen vinden. Indien de route via het randmeer Noordoostpolder effectief blijkt te zijn, is ook de aanleg van een randmeer nodig, waarbij de voorkeur uit zou moeten gaan naar de brede variant met een bergingsoppervlakte van 30 vierkante kilometer. In de kostenraming is uitgegaan van aanleg van een randmeer Noordoostpolder en aanpassing van de breedte van de Kadoelersluis.

Een globale schatting van de kosten bedraagt 0,7 – 1,5 miljard euro.

Fasering

Afsluiten van de Vechtboezem en omleiden van de Vecht is pas zinvol als de oplossing voor bergen en afvoeren van de Vecht mogelijk blijkt. Daarvoor moet fysisch/probabilistisch naar diverse inrichtingsvarianten gekeken worden. Vervolgens is het dan ook mogelijk een fasering in de werken aan te geven.

Ruimtelijke kwaliteit en gebruiksfuncties

Het randmeer Noordoostpolder kan een belangrijke impuls geven aan natuur en recreatie en daaraan verbonden bedrijvigheid. Het LEI heeft in 2001 becijferd dat aanleg van een randmeer Noordoostpolder een positieve impuls kan geven aan de regionale economie. Het stadsfront van Kampen ligt nog wel aan de IJssel, maar de dynamiek van een natuurlijk fluctuerende rivier is verdwenen.

Effectiviteit oplossingsrichting, voor- en nadelen

Afsluiten van de benedenloop van de IJssel, Zwarte Meer en het achterland bij storm is een effectieve oplossing voor het voorkomen van stormopzet in de stad Kampen, de Vecht en het Zwarte Water, maar biedt geen oplossing voor de stormopzet op de IJssel tot aan Zwolle. Dit kan effectiviteitsverlies betekenen van de hoogwatergeul en zomerbedverdieping. Voorwaarde voor gedeeltelijk afsluiten is dat er een oplossing bestaat voor bergen en/of afvoeren van de Vecht. De effectiviteit van de omleidingsroute via het randmeer Noordoostpolder is nog niet onderzocht. Nadere berekeningen zijn nodig voor maatgevende hoogwaterstanden tot aan Zwolle.

Robuustheid van de hoogwatergeul

De hoogwatergeul wordt de hoofdgeul van de IJssel en wordt daarmee bepalend voor de waterstandsdeling op de IJssel voor het traject van Kampen tot Zwolle (en verder). De dimensionering van het huidige ontwerp voldoet niet op de lange termijn om de volledige afvoer van de IJssel te accommoderen, en er is een aanpassing nodig van de hoogwatergeul. Voorwaarde is dat er een werkende oplossing komt voor de omleidingsroute via het randmeer Noordoostpolder.

compartimenteringsdam strategie: afsluiten

 water peilverhoging en stormopzet

 water peilverhoging zonder storm

 water geen peilverhoging

 bergen IJsselafvoer tijdens storm op Markermeer

 stad en dorp

 bestaande dijk

 nieuwe compartimenteringsdam

 dijkversterking voortkomend uit alleen peilverhoging

 nieuwe stormkering

 nieuw inlaatwerk

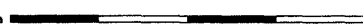
 nieuwe sluis

 aanpassing sluitregime Ramspol

 aanpassing sluis

 scheepvaartroutes

 hoge gronden

0 m 20 km

A.3 3 –Compartimenteringsdam (strategie afsluiten)

Systeembeschrijving

De aanleg van een dam in de richting zuidwest-noordoost, deelt het IJsselmeer op in twee delen. Deze compartimentering beperkt de stormopzet aan de zuidoostzijde van het Ketelmeer door het verkleinen van de strijklengte (van 65 kilometer naar 17 kilometer bij Kampen; aan de noordwestzijde van de dam 48 kilometer). Als gevolg van deze verkorting reduceert de stormopzet in het Ketelmeer bij Kampen, in de 1/2000 per jaar situatie maximaal circa 3,14 meter, met ongeveer 60 procent tot circa 1,26 meter.

Deze maatregel voorkomt dat bij Flevoland en Ketelmeer/Zwarte Meer extra dijkverhogingen nodig zijn. De maatgevende hoogwaterstanden, die op deze locatie door storm gedomineerd worden, dalen namelijk aanzienlijk door de genoemde reductie. De golfbelasting vermindert niet of nauwelijks door deze compartimentering.

Vanuit de gedachte van de peilverhoging in het IJsselmeer is het wenselijk in de twee compartimenten in het IJsselmeer min of meer gelijke peilen te hanteren. Dit betekent dat de dam voorzien moet zijn van stroomsluizen of een stormkering die gesloten kunnen worden bij zware storm. De aanleg van een schutsluis is niet nodig omdat de zware stormsituatie een kleine kans van voorkomen heeft en de sluiting van de dam maximaal 48 uur duurt. Er wordt uitgegaan van sluiting bij stormen met een kans van voorkomen van kleiner of gelijk aan 1/10 per jaar.

Berging op het compartiment (4500 hectare) tussen de aan te leggen dam en de Ketelbrug, het Ketelmeer, het Zwarte Meer, het Vossemeer en Kampereiland resulteert in een peilverhoging van 4 centimeter per uur, 96 centimeter per dag, en 192 centimeter in twee dagen (=sluitingstijd kering). Om deze forse verhogingen te voorkomen kunnen de Houtribsluizen worden gebruikt om gedurende zware storm de afvoer van de IJssel en de Vecht te kunnen afleiden en bergen richting het Markermeer. Op deze manier kan de tijdelijke waterstandsverhoging in het compartiment beperkt worden tot enkele decimeters of – indien nodig – volledig worden voorkomen, afhankelijk van het sluisbeheer.

Tijdelijke peilverhoging in het Markermeer is niet strijdig met het advies van de Deltacommissie, mits het gaat om calamiteitenberging (maximale verhoging van circa 0,25 meter, minimaal 1/10 per jaar).

Maatregelen en kosten

De aanleg van een 12,5 kilometer lange verbindende compartimenteringsdam tussen 2 kilometer zuidelijk van Urk en de Houtribdijk (aan de zuidoostzijde). In deze dam dient één grote stormkering of stroomsluis te worden gebouwd op een nauwkeurig gekozen locatie, die toereikend is voor de verschillende vaargeulen in de huidige situatie. Er kan gebruik gemaakt worden van de bestaande spuicomplexen van de Houtribsluizen bij Lelystad, die zullen in dat geval moeten worden aangepast.

Een globale schatting van de kosten bedraagt 0,5 – 1,4 miljard euro.

Fasering

De dam Houtribdijk-Noordoostpolder kan gefaseerd worden aangelegd, alle maatregelen moeten gereed zijn op het moment dat de peilverhoging een bepaalde waarde overschrijdt (naar verwachting tussen 0,5 en 1,0 meter).

Ruimtelijke kwaliteit en gebruiksfuncties

De openheid van het IJsselmeergebied wordt verminderd als gevolg van de doorsnijding door de dam. Dit is zowel vanuit landschappelijk als natuurlijk oogpunt een negatieve ontwikkeling. Het compartiment tussen de Afsluitdijk en de nieuwe dam blijft groot waardoor circulatie en openheid grotendeels behouden blijft. Voor het zuidelijke compartiment tussen de nieuwe dam en het Ketelmeer gaat een deel van de dynamiek verloren, hoewel circulatie binnen dit compartiment blijft bestaan door wind en de afvoeren van de Vecht en IJssel. Door de compartimentering ontstaat een zouter compartiment (noord) en een minder zout compartiment (zuid). Op het noordelijke compartiment zit namelijk een niet te verwaarlozen zoutbelasting. Waarschijnlijk vormt de zoutbelasting geen probleem omdat de verdunning door de afvoeren van de IJssel en Vecht gelijk blijft. De drinkwaterinname bij Andijk voor circa 1,5 miljoen mensen zal bij de voorgestelde zuidelijke ligging van de compartimenteringsdam geen problemen ondervinden. De ecologische/morfologische gevolgen voor het zuidelijke compartiment door de nieuwe dam zijn aanzienlijk maar hoeven niet negatief uit te pakken als de dam natuurvriendelijk wordt aangelegd en ingericht (zandlichaam met ondiepe oevers). De verblijftijd van het water in het kleine compartiment wordt veel korter waardoor de kans op algengroei afneemt. Voor het grote compartiment zullen de veranderingen beperkt blijven en hoeven deze ook niet negatief uit te pakken als de dam natuurvriendelijke (voor)oevers krijgt. De scheepvaart ondervindt nauwelijks hinder van de maatregel in een stormsituatie, omdat er bij storm niet wordt gevaren op het IJsselmeer. In de dagelijkse situatie blijft een open verbinding bestaan voor de scheepvaart, maar ondervindt de scheepvaart enige hinder omdat er in de nieuwe situatie slechts één vaargeul door de dam voert in plaats van de bestaande drie vaargeulen.

Effectiviteit oplossingsrichting, voor- en nadelen

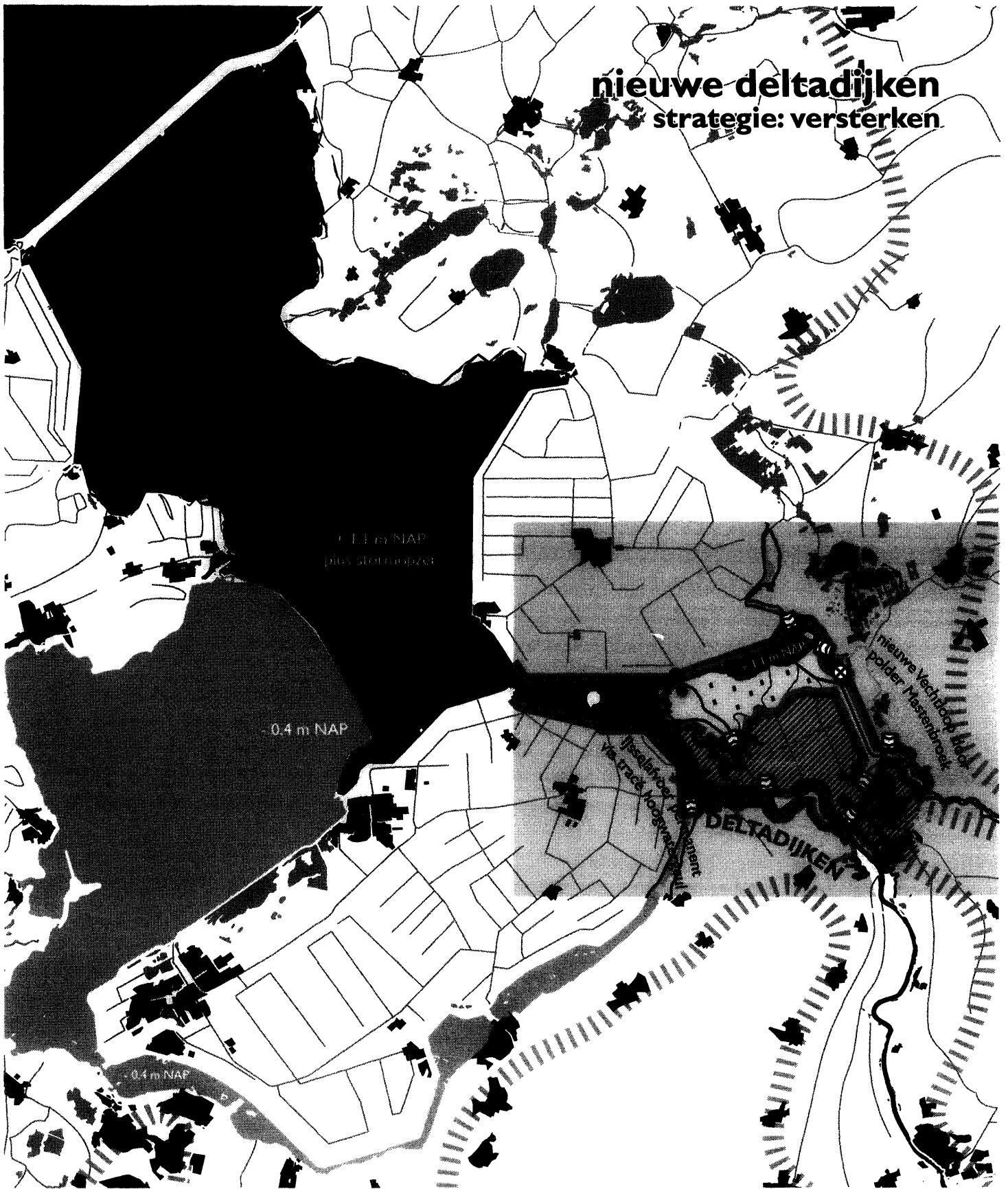
De stormopzet bij noordwesterstorm wordt verminderd door het verkleinen van de strijklengte waardoor de maatgevende hoogwaterstand aan de zuidoostzijde van het Ketelmeer aanzienlijk wordt gereduceerd (meer dan gehalveerd). Zoals eerder genoemd kan globaal een reductie van de stormopzet van 60 procent bereikt worden. Voor de peilverhoging biedt de compartimentering uiteraard geen oplossing, tenzij (sterk) verschillende peilen in de compartimenten worden toegelaten. In dat geval zijn schutsluizen nodig. De golfbelasting wordt niet of nauwelijks verkleind door de compartimentering. Het doel van deze maatregel is het voorkomen van extra dijkverhogingen in het IJsseldeltagebied bij een verhoogd IJsselmeerpeil. Of dat inderdaad het geval zal zijn moet nog nader worden onderzocht.

Robuustheid van de hoogwatergeul

De hoogwatergeul past uitstekend in deze oplossingsrichting, en is complementair met de compartimenteringsdam (inclusief stormkering). Maatgevende hoogwaterstanden bij Ramspol/Kampen/Zwolle nemen niet verder toe bij een hoger IJsselmeerpeil. Waarschijnlijker is zelfs dat deze afnemen door de sterke reductie van de stormopzet door deze maatregel.

nieuwe deltadijken

strategie: versterken

	water peilverhoging en stormopzet		stad en dorp		nieuwe sluis		nieuw gemeal
	boerderijen Kampereiland op aangepaste terpen		bestaande dijk		aanpassing sluis		hoge gronden
	deltadijken voortkomend uit peilverhoging en stormopzet		Ijsselafvoer permanent via tracé hoogwatergeul		aanpassing sluitregime Ramspol		impuls regionale ontwikkelingen
	verruiming hoogwatergeul		dijkringen opnieuw gedefinieerd				

0 m 20 km

A.4 4 –Nieuwe deltadijken (strategie versterken)

Systeembeschrijving

In deze variant werken stormopzet en peilverhoging door in de IJsseldelta en de Vechtmonding evenals hogere rivierafvoeren van Vecht en IJssel. Er worden geen nieuwe kunstwerken aangelegd om het gebied af te sluiten in geval van storm. Om de vijf steden (Kampen, Zwolle, Hasselt, Genemuiden en Zwartsluis) te beschermen worden deltadijken aangelegd. Op sommige locaties gaat het daarbij om het aanleggen van nieuwe dijken, op andere locaties worden bestaande dijken aangepast tot deltadijk. De Vecht wordt omgeleid via de polder Mastenbroek waardoor Genemuiden, Zwartsluis en Hasselt binnen een deltadijk kunnen worden gebracht met behoud van de stadsfronten.

Rondom Kampen en Zwolle, inclusief het tussenliggende gebied, wordt een nieuwe dijkkring gecreëerd die eindigt bij de hoge gronden bij Zwolle. Binnen de nieuwe dijkkring ontstaat op deze manier ruimte die in de toekomst gebruikt kan worden voor uitbreiding van Zwolle en van Kampen. Boven- en benedenstroms van Kampen worden in de huidige IJsselloop keersluizen aangelegd, zodat sloop- en recreatievaart door Kampen naar het Vossemeer mogelijk blijft. Omdat de hoofdstroom van de IJssel permanent wordt omgeleid via het tracé van de hoogwatergeul naar het Vossemeer, zal het tracé sterk verbreed/verdiept moeten worden en kunstwerken zullen moeten worden aangepast of vervangen.

Net zoals bij Kampen kan de voormalige hoofdstroom van de Vecht worden afgesloten door middel van keersluizen voor de scheepvaart. Voor het afvoeren van water vanuit Drenthe via het Meppelerdiep naar het Zwarte Meer zal nieuwbouw van de keersluis Meppelerdiep en het gemaal Zedemuden in de nieuwe deltadijkkring nodig zijn. Dat geldt ook voor de schutsluis Hasselt op de rand van deze nieuwe deltadijkkring.

Kampereiland valt niet binnen de grenzen van de deltadijken en wordt daardoor een frequent overstroombaar gebied. Er ontstaat zo differentiatie in beschermingsniveaus, waarbij de bedijkte gebieden met daarin de bebouwingkernen een hoog beschermingsniveau krijgen (eventueel een factor 10 hoger dan nu in het verlengde van het advies van de Deltacommissie) en het Kampereiland een lager beschermingsniveau. Voor Kampereiland geldt dat 'overstromingsplannen' moeten worden gemaakt, waarbij valt te denken aan vluchteilanden, veilige vluchtroutes, evacuatieplannen en bewustwording bij bewoners en gebruikers van het gebied.

Maatregelen en kosten

Aanleg van deltadijken (deels nieuwe dijken, deels aanpassing van bestaande dijken), aanleg van een sterk verbreed/verdiept hoogwatergeultracé (ten opzichte van het huidige voorstel met een vier keer grotere afvoercapaciteit), keersluizen om boven- en benedenstroms van Kampen de voormalige hoofdstroom van de IJssel af te sluiten, keersluizen om de voormalige hoofdstroom van de Vecht af te sluiten, nieuwbouw gemaal Zedemuden, keersluis Meppelerdiep en schutsluis Hasselt, oplossen knelpunt Hanzelijntunnel, verplaatsing en aanpassing Roggebotsluis, herdimensionering Ramspol.

Een globale schatting van de kosten bedraagt 1,2 – 2,2 miljard euro.

Fasering

Van een substantieel hoger peil in het IJsselmeer is tot in elk geval 2035 geen sprake. Er kan daarom geleidelijk naar de nieuwe situatie worden toegewerkt door geleidelijk bestaande dijken om te vormen tot deltadijken, bijvoorbeeld wanneer ze toch versterkt moeten worden of onderhoud moet worden gepleegd. Wel worden al op korte termijn gebieden gereserveerd voor de op lange termijn te bouwen deltadijken. De hoogwatergeul kan op korte of middellange termijn worden gerealiseerd. Wel is het van belang dat rekening wordt gehouden met het ombouwen van de hoogwatergeul naar een hoofdstroomverlegging.

Ruimtelijke kwaliteit en gebruiksfuncties

De aan te leggen deltadijken hebben mogelijk grote invloed op het uiterlijk van het gebied waarbij er zowel gevolgen zijn voor beleving van het landschap (verandering vergezichten) als voor het gebruik (doorsnijding huidige auto- en fietsroutes en natuurgebieden, onaangepaste bebouwing Kampereiland alleen mogelijk op terpen). Waterrecreatie in Zwolle en Kampen blijft wel mogelijk maar ook hiervoor geldt dat de beleving van het landschap verandert als gevolg van de aanleg van de deltadijken (maar dat hoeft niet negatief uit te pakken als ruimtelijke kwaliteit een aandachtspunt is bij het ontwerp, daarbij is inbreng van bewoners en stakeholders nodig).

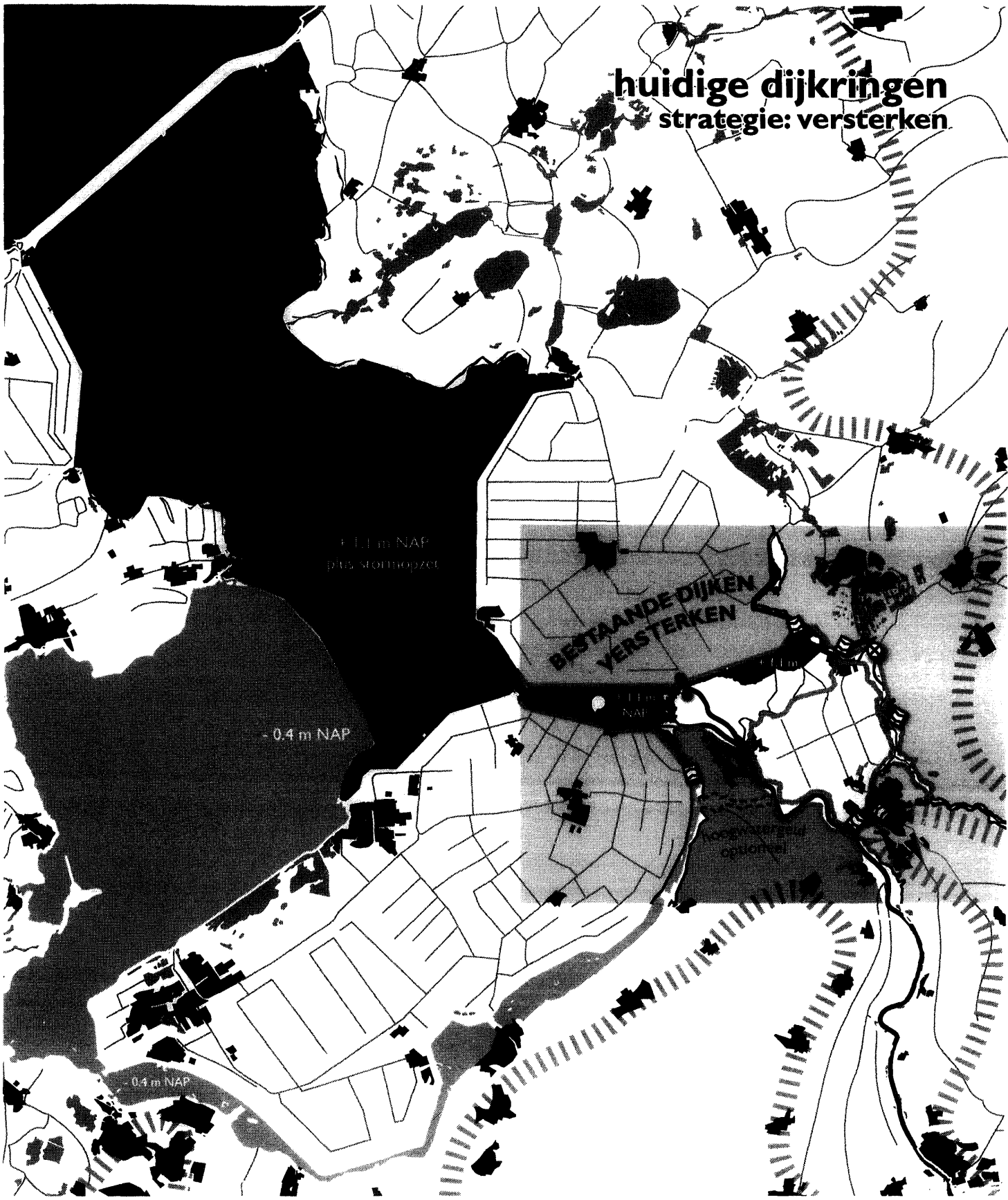
Binnen de nieuwe dijkkring Zwolle/Kampen ontstaan nieuwe mogelijkheden voor ruimtelijke ontwikkelingen. Deltadijken kunnen de ruimtelijke kwaliteit in het stedelijke gebied verminderen, maar de maatregel verhoogt in de bebouwde gebieden wel sterk de veiligheid tegen overstromingen en daarmee de toekomstwaarde. Ook zijn op en rond deltadijken nieuwe mogelijkheden voor diverse functies denkbaar.

Robuustheid van de hoogwatergeul

De hoogwatergeul past in deze oplossingsrichting en vormt voor de korte termijn de hoofdmaatregel. Op lange termijn wordt in deze variant het tracé van de hoogwatergeul de hoofdstroom van de IJssel, waarvoor grote aanpassingen nodig zullen zijn.

huidige dijkringen

strategie: versterken

	water peilverhoging en stormopzet		stad en dorp		aanpassing sluitregime Ramspol		huidige dijkringen
	water geen peilverhoging		bestaande dijk		aanpassing sluis		hoge gronden
	dijkversterking voortkomend uit peilverhoging en stormopzet		versterken keringen en rivierverruiming bij stadsfronten		aanpassing gemaal		

A.5 5 -Huidige dijkringen (strategie versterken)

Systeembeschrijving

In deze oplossingsrichting voor de lange termijn met verhoging van het IJsselmeerpeil met 1,5 meter worden de bestaande dijken in het gebied van de IJsseldelta en Vechtmonding zodanig versterkt dat het achterland beschermd wordt tegen de gevolgen van hogere rivierafvoeren, stormopzet en verhoging van het peil in het IJsselmeer (en dus in het Ketelmeer en Vossemeer). Daarbij zullen vanwege de stormgedomineerde maatgevende waterstanden de dijken en keringen langs de IJssel fors moeten worden verhoogd en versterkt, van de IJsselmonding tot in ieder geval enkele kilometers bovenstrooms van Kampen. Deze maatregelen kunnen dan zo worden uitgevoerd dat ze ook afvoergedomineerde maatgevende waterstanden kunnen keren. De hoogwatergeul is in dat geval niet noodzakelijk. Dat betekent wel dat met name rond Kampen voldoende doorstroming moet worden gerealiseerd, bijvoorbeeld door ruimte voor de rivier te creëren ter hoogte van de brug in Kampen, voor waterstandsdeling tot aan Zwolle. Anders worden de dijken verder stroomopwaarts tot ten minste Zwolle worden verhoogd en versterkt. In combinatie met de hoogwatergeul kan verbreding van de IJssel bij Kampen worden voorkomen of beperkt. Ook zijn dan mogelijk minder of minder rigoureuze dijkversterkingen langs de IJssel tussen Kampen en Zwolle nodig.

Er worden geen nieuwe kunstwerken aangelegd om de IJsseldelta en Vechtmonding af te sluiten bij storm, maar de bestaande kunstwerken worden wel aangepast om in toekomstige situaties te voldoen. Om de binnenstad van Kampen te beschermen wordt in deze variant de vloedplankenkering in de stad versterkt en verhoogd of wordt een alternatief voor deze kering ontwikkeld.

Maatregelen en kosten

Verhoging van de dijken in dijkkring 7 (Flevoland), 8 (Noordoostpolder), 9 (Vollenhove), 10 (Mastenbroek) en, 11 (IJsseldelta) en 53 (Salland); aanpassing en eventueel verplaatsing van de Roggebotsluis, herdimensionering van Ramspol (treedt in de huidige situatie in werking bij een verwachte stormopzet met een waterstand hoger dan +0,5 meter NAP én oostwaarts gerichte stroming; zolang de stroming westwaarts gericht is heeft afsluiten namelijk een contraproductief effect). Verder aanpassing van Kadoelersluis, keersluis Zwolle, keersluis Meppelerdiep, schutsluis Hasselt en Spoldersluis, gemaal Zedemuden en gemalen in het gebied; versterking kering stadsfront binnenstad Kampen, aanpakken flessenhals Kampen aan de kant van IJsselmuiden.

Een globale schatting van de kosten bedraagt 0,9 – 1,8 miljard euro.

Fasering

Wanneer de zomerbedverdieping voor 2015 wordt gerealiseerd, is bescherming op de korte termijn gegarandeerd. Voor de lange termijn ligt er de grote opgave om alle dijken en kunstwerken aan te passen, evenals een dijkverlegging bij Noorddiep, zomerbedverdieping en het aanpassen van de flessenhals bij Kampen. Dit kan gefaseerd door steeds bepaalde delen aan te pakken, bij voorkeur afgestemd op de toetsrondes en onderhoudsplanning.

Ruimtelijke kwaliteit en gebruiksfuncties

Versterking van bestaande dijken, aanpassing van bestaande kunstwerken en dijkverlegging in Kampen heeft grote invloed op de ruimtelijke kwaliteit in het gebied. Dijkversterkingen kunnen bijvoorbeeld leiden tot afbraak of verplaatsing van dijkbebouwing en het verdwijnen van wielen. Bij verdieping van het zomerbed stromen uiterwaarden minder vaak over, wat tot ecologisch verlies en teruggang van landschappelijk schoon leidt en ook tot vermindering van cultuurhistorische waarden. Echter, als de IJssel- en Vechtafvoeren door klimaatveranderingen gaan toenemen en het IJsselmeerpeil stijgt neemt de inundatiefrequentie van de uiterwaarden weer toe.

De dijkversterkingen zullen enige extra ruimte vergen, maar relatief minder dan deltadijken of dijkverlegging/teruglegging.

Effectiviteit oplossingsrichting, voor- en nadelen

Het voorgestelde maatregelenpakket betreft een kostbare grootschalige ingreep.

Deze ingreep brengt het beschermingsniveau wel op het vereiste niveau.

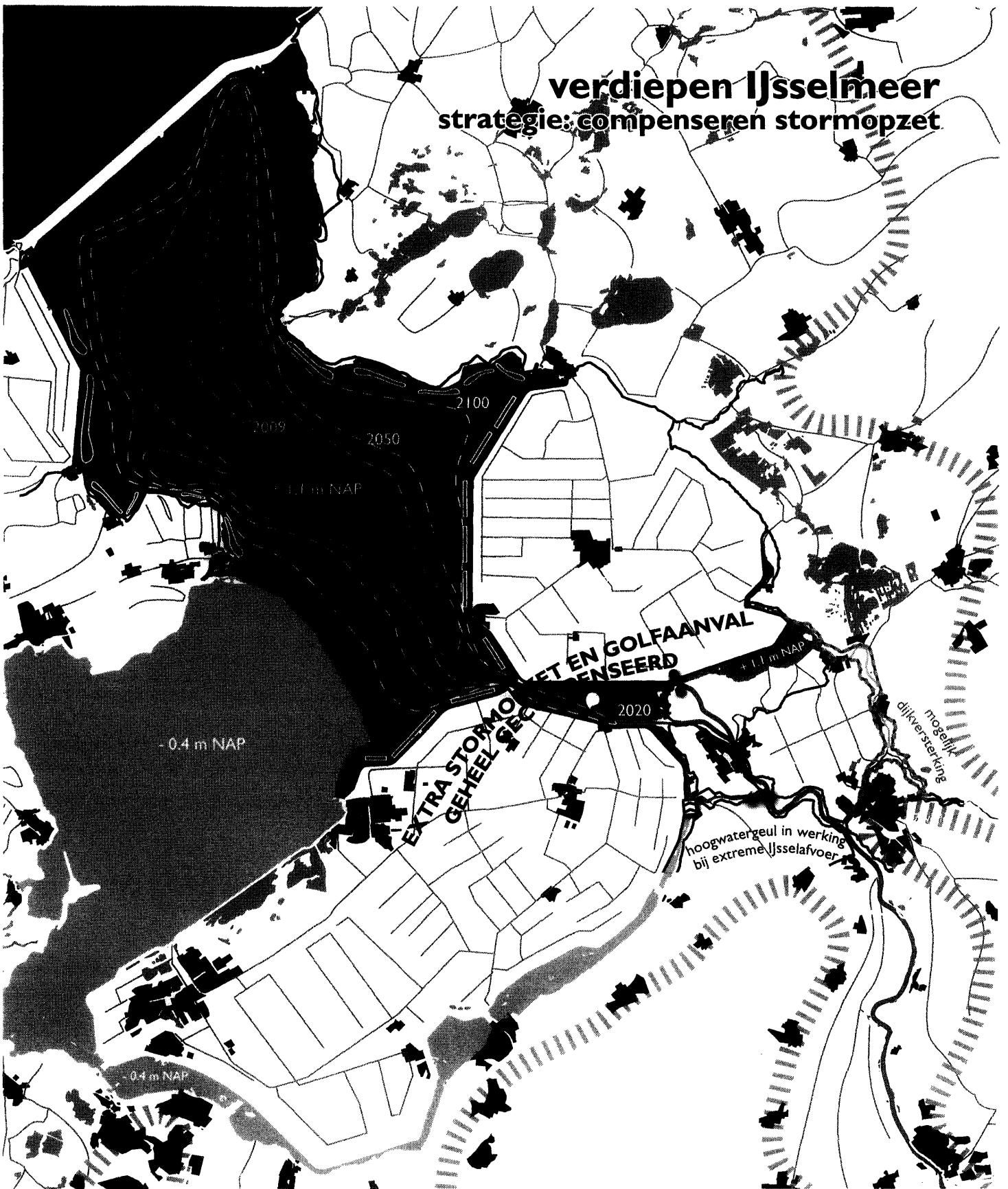
Voordeel is dat er geen nieuwe kunstwerken en dijken hoeven worden aangelegd er geen extra ruimtelijke reserveringen hoeven te worden gemaakt voor waterberging.

Robuustheid van de hoogwatergeul

De hoogwatergeul is, zowel voor de korte als voor de lange termijn, niet noodzakelijk in deze oplossingsrichting, maar vormt ook geen belemmering. De hoogwatergeul kan wel een bijdrage leveren aan de waterstandsaling tussen Kampen en Zwolle en zo (deels) een alternatief bieden voor andere te nemen maatregelen.

verdiepen IJsselmeer

strategie: compenseren stormopzet

verdieping IJsselmeer in de tijd	stad en dorp	nieuwe sluis	toepassen vrijkomend zand
water peilverhoging zonder storm	bestaande dijk	nieuw inlaatwerk	hoge gronden
eilanden en vooroevers ter vermindering van golfaanval	dijkversterking voortkomend uit alleen peilverhoging	aanpassing sluitregime Ramspol	

A.6 6 -Verdiepen IJsselmeer (strategie compenseren stormopzet)

Systeembeschrijving

De oplossingrichting betreft een strategische verdieping met maximaal 3 meter van het hele IJsselmeer, zodat de stormopzet bij de IJsselmond niet hoger komt dan in de huidige situatie (maatgevende waterstand van +2,73 meter NAP). De extra stormopzet door peilverhoging wordt dan overal op het meer geheel gecompenseerd. Om de toename van de golfbelasting door het dieper wordende water ook geheel te compenseren moet de bij de verdieping vrijgekomen specie deels benut worden voor verondieping van de sterk aangevallen vooroevers. Er is ook gekeken naar het graven van een retourgeul die dan centraal in de lengterichting van het meer wordt aangelegd. Berekeningen door RIZA (Westphal en Roosjen, WINN project Verdieping IJsselmeer) hebben aangetoond dat de retourgeul bij lange na niet tot gehele compensatie leidt (afname van ordegrootte 1 decimeter). Om die reden is deze oplossing afgefallen. Andere varianten met aanleg van eilandjes voor de Ketelbrug of elders leveren lokaal wel verminderde golfbelasting (en zijn dus gunstig voor de dijken in Flevoland en de dijken in de Noordoostpolder langs de zuidostrand van het meer), maar vormen geen oplossing voor stormopzet bij een verhoogd IJsselmeerpeil.

Maatregelen en kosten

Deze oplossingsrichting resulteert dus in een gehele compensatie van de extra stormopzet en toename van golfbelasting ten opzichte van de huidige situatie, ondanks 1,5 meter meerpeilverhoging en hogere golven.

De hoeveelheid zand die voor deze 3 meter verdieping nodig is bedraagt circa 4,5 miljard kubieke meter. Over 50 tot 100 jaar verspreid betekent dat 45 miljoen kubieke meter per jaar.

Na een korte, globale inventarisatie van de zandbehoefte IJsselmeer en omgeving in de komende eeuw (exclusief Markermeer) blijkt die niet verder te komen dan maximaal 20 procent van het gevraagde volume voor de verdieping, netto 0,60 meter bodemverlaging. Als we uitgaan van 10 euro per kubieke meter kost verdieping circa 45 miljard euro. Uitgespreid over 50 tot 100 jaar uitvoering wordt dat dus ordegrootte 500 miljoen tot 900 miljoen euro per jaar.

Als de zeespiegelstijging werkelijk veel sneller gaat, zoals in het ongunstigste scenario van de Deltacommissie, dan zou afweging over verdieping van het IJsselmeer mogelijk over 50 jaar in een ander daglicht komen te staan dan vanuit het huidige perspectief.

Een globale schatting van de kosten bedraagt 45 – 70 miljard euro.

Fasering

De maatregel is geleidelijk over 50 à 100 jaar of langer uit te voeren, de winning kan gelijke tred houden met de zeespiegelstijging. Na 2035 is in ieder geval behoefte aan een werkzame verdieping omdat vanaf dat jaar het peil in het IJsselmeer verhoogd kan worden (er is dus een aanlooptijd circa 30 jaar).

Ruimtelijke kwaliteit en gebruiksfuncties

De verondieping van de oeverzones en eventuele aanleg van eilandjes kan de toename van de golfbelasting beperken en positief zijn voor de ecologie. De verdieping heeft voor de recreatievaart geen negatieve gevolgen anders dan dat er

hogere golven kunnen ontstaan en het meer het huidige typische golfritme (korte felle golfklappen) zal verliezen. Voor de ecologie verandert er veel: door vooroeveraanleg wordt het areaal met een 'ondiep water habitat' vergroot, in het verdiepte deel (tot 9 meter gemiddeld) hebben duikeenden meer problemen met foerageren op de bodemfauna en vissen. Voor de waterkwaliteit kan de verdieping positief zijn omdat algengroei wordt beperkt. De kans op langdurige thermische en chemische stratificatie neemt toe door de klimaatverandering (warmer en minder wind) en wordt door verdieping nog iets groter.

Om het IJsselmeer te verdiepen zijn ontgrondingsvergunningen nodig. De verdieping heeft, anders dan veel maatregelen met een ruimtelijk karakter, slechts een beperkt ruimtebeslag.

Effectiviteit oplossingsrichting, voor- en nadelen

Door de verdieping worden extra stormopzet, golfbelasting en 1,5 meter meerpeilverhoging volledig gecompenseerd. Wat niet wordt gecompenseerd is de IJsselmeerpeilverhoging van 1,5 meter voor de IJsseldelta en de Vechtmonding. Het hogere peil gecombineerd met een minder zware noordwesterstorm geeft voor de dijken en kunstwerken wel vaker hogere peilen dan nu op het Zwarte Meer, Ketelmeer en Vossemeer.

De oplossing zorgt ervoor dat de maatgevende hoogwaterstand vanuit de meerpeil/stormsituatie niet hoger wordt dan nu, wel worden de waterstanden voor de oevers van de delta en in de benedenlopen van IJssel en Vecht gemiddeld hoger. Dit geldt als verdieping en vooroeveraanleg gecombineerd worden.

Een probleem is de bestemming voor de grondspecie en de kosten voor de enorme grondspecievoorraad. Wel is winning te faseren ten opzichte van zeespiegelstijging (over 50 tot 100 jaar). Indien de zeespiegel inderdaad sterkt blijkt te stijgen moeten er wellicht om alle steden in laag Nederland brede deltadijken worden gelegd en vraagt de Waddenzee miljoenen kubieke meter zand om niet te 'verdrinken'. Die zouden vanuit IJsselmeer met een pijpleiding kunnen worden getransporteerd. Niet duidelijk is de toekomstige zandbehoefte op langere termijn (50 tot 100 jaar)

Robuustheid van de hoogwatergeul

De hoogwatergeul heeft baat bij deze oplossing voor tussenzware omstandigheden: de stormopzet is gelijk of minder dan nu, dus de meerpeilinvloed via stormopzet is geringer in de gevallen dat de hoogwatergeul open staat. De hoogwatergeul en verdieping zijn geheel complementair in werking voor waterstandsverlaging.

Bijlage B Begrippenlijst

Afvoer: hoeveelheid water die per tijdseenheid (in m³/s) door een waterloop (kanaal of rivier) stroomt.

Afvoercapaciteit: de maximale afvoer die onder bepaalde omstandigheden een waterloop of kunstwerk kan passeren.

Afvoerverdeling: vastgestelde verdeling van de rivierafvoer over de verschillende riviertakken.

Berging: tijdelijk opslaan van water binnen het hoofdwatersysteem.

Boezem: stelsel van grote wateren en kanalen waarop het water van omliggende polders wordt opgevangen en afgevoerd naar het buitenwater (o.a. IJsselmeer).

Compartimentering: het opdelen van een grote dijkkring in (een aantal) kleinere compartimenten, om de gevolgen van een overstroming te beperken tot een kleiner gebied.

Dijkkring: een gebied omsloten door een stelsel van waterkeringen of hoge gronden, dat zo is beveiligd tegen overstromingen.

Dijkverlegging: het landinwaarts verplaatsen van een dijk om het rivierbed te verbreden. Hiermee neemt de afvoercapaciteit toe.

Golfbelasting: is de belastende druk die golfcondities (golfhoogte en golflengte) op waterkeringen uitoefenen.

Hoge gronden: de natuurlijke hoge delen van Nederland, die niet bedreigd worden door hoge waterstanden. Deze zijn in de Wet op de waterkering vastgelegd.

Hoogwatergolf: tijdelijk verhoogde waterstanden in een rivier (met een golfvorm) door een vergrote rivierafvoer. De hoogwatergolf kan enkele uren tot meerdere dagen aanblijven.

Inundatie: het al of niet gecontroleerd onder water lopen van land (overstroming)

Kunstwerk: een constructie of installatie die in het waterbeheer één of meer functies vervult. Voorbeelden zijn sluisen en gemalen, met als functie waterkeren, waterbeheren en/of begeleiden van scheepvaart.

Maatgevende afvoer: de rivierafvoer die bepalend is voor de maatgevende hoogwaterstanden

Maatgevende omstandigheden: de omstandigheden (zoals rivierafvoeren, wind en golven) die maatgevend zijn voor de hoogte en sterkte van de waterkeringen)

Maatgevende waterstand: de waterstand die maatgevend is voor het bepalen van de lokaal vereiste hoogte van de waterkering

Overhoogte: extra hoogte van een waterkering boven de maatgevende hoogwaterstand, waardoor het beschermingsniveau hoger is dan de norm

Overschrijdingskans: de kans dat de maatgevende hoogwaterstand wordt overschreden

Overstromingskans: de kans dat een dijk doorbreekt en de dijkkring onder water loopt.

Overstromingsrisico: de kans op een overstroming vermenigvuldigd met de gevolgen. Het overstromingsrisico neemt toe als de kans, de gevolgen, of beide groter worden.

Stormopzet: tijdelijke verhoging van de waterstand (scheefstand) door opwaaiing als gevolg van storm

Peil: waterstand (in rust) in meters ten opzichte van NAP, bijvoorbeeld streefpeil

Peilverhoging : verhoging van het streefpeil, bijvoorbeeld 1,5 meter op het IJsselmeer (zie advies Deltacommissie)

Streefpeil: het in een peilbesluit of op andere wijze vastgesteld waterpeil dat door de waterbeheerder wordt nagestreefd.

Spuien: het lozen van water via een kunstwerk (bv. sluis) onder vrij verval

Verhang: het hoogteverschil van de waterspiegel tussen twee punten langs een waterloop (kanaal of rivier).

Waterstand: Kortstondig gemiddelde van de hoogteligging van de waterspiegel t.o.v. een referentievlak, zoals NAP

Bronnen:

Waterveiligheid, begrippen begrijpen', DGW 2007

Verkenning toekomstige waterhuishouding IJssel- en Vechtdelta', stuurgroep IJssel- en Vechtdelta 2002

Bijlage C Betrokken partijen

De volgende organisaties zijn in meer of mindere mate betrokken geweest bij de totstandkoming van deze quick scan.

Gemeenten

Gemeente Kampen
Gemeente Zwolle
Gemeente Oldebroek
Gemeente Dronten

Ministeries

Ministerie van VROM
Ministerie van V&W, DG Water
Ministerie van LNV

Rijkswaterstaat

RWS Programmadirectie Ruimte voor de Rivier
RWS Oost-Nederland
RWS IJsselmeergebied
RWS Dienst Infrastructuur
RWS Waterdienst

Terreinbeheerders

Staatsbosbeheer

Kennisinstituut/non-profit organisatie

Deltares

Marktpartijen

Arcadis
DHV
H + N + S Landschapsarchitecten
HKV Lijn in Water

Provincies

Provincie Gelderland
Provincie Overijssel
provincie Flevoland

Waterschappen

Waterschap Groot Salland
Waterschap Zuiderzeeland
Waterschap Reest en Wieden
Waterschap Veluwe

Bijlage D Geraadpleegde literatuur

Beleidsnota IJsselmeergebied (ontwerp), december 2008, Rijksoverheid.

De gevolgen van de IJsselmeerpeilstijging en een verhoogde rivierafvoer voor de IJsseldelta, Inzicht in de waterstanden en het effect van maatregelen, april 2009, RWS Waterdienst.

De spankracht van ons rivierenland, Eindrapport Spankracht, december 2002, Ministeries V&W, VROM en LNV, provincies Utrecht, Gelderland, Overijssel, Zuid-Holland en Noord-Brabant, Vereniging Nederlandse Riviergemeenten, Unie van Waterschappen.

Hydraulische Randvoorwaarden 2001 voor het toetsen van primaire waterkeringen voor de tweede toetsronde 2001-2006, december 2001, Ministerie VenW.

Hydraulische Randvoorwaarden 2006 voor het toetsen van primaire waterkeringen voor de derde toetsronde 2006-2011, september 2007, Ministerie VenW.

Nationaal Waterplan (ontwerp), december 2008, Rijksoverheid.

Primaire waterkeringen getoetst, Landelijke Rapportage Toetsing 2006, september 2006, Inspectie Verkeer en Waterstaat en RWS Dienst Weg- en Waterbouw.

Randmeer langs de Noordoostpolder, Achtergrondrapportage ten behoeve van de Integrale Visie IJsselmeergebied. RIZA werkdocument 2000.008X, januari 2000.

Samen werken met water, Een land dat leeft, bouwt aan zijn toekomst. Bevindingen van de Deltacommissie 2008, september 2008.

Systeemanalyse Bypass IJsseldelta-Zuid (concept), december 2008, DHV.

Verkenning toekomstige waterhuishouding IJssel- en Vechtdelta, Eindnota Stuurgroep IJssel- en Vechtdelta (IJVD), maart 2002, redactie HKV Lijn in Water.

Waterhuishouding in het Natte Hart, WIN-strategie als leidraad voor toekomstig waterkwantiteitsbeheer van het Natte Hart, Eindnota, RWS IJsselmeergebied, RWS Noord-Holland, RWS Utrecht en RWS RIZA, mei 2000.

Waterhuishoudkundige effecten randmeer Noordoostpolder, een verkenning, RIZA werkdocument 2000.133 X, september 2000

Dit rapport is een uitgave van **Rijkswaterstaat**
Meer informatie?
Kijk op www.rijkswaterstaat.nl of bel 0800 8002 (*gratis*)

**BIJLAGE 5:
AANBEVELINGEN EN BESLUIT N.A.V. HOORZITTING
WATERVEILIGHEID VAN DE GEMEENTE KAMPEN
D.D. 30 SEPTEMBER 2010
(ALS APART DOCUMENT TOEGEVOEGD)**

Voorstel voor de raad

Raadsvergadering van : 16 december 2010

(in te vullen door Griffie)

Agendanummer :

(in te vullen door Griffie)

ONDERWERP

Hoorzitting waterveiligheid

BESLUIT:

In te stemmen met het rapport van bevindingen hoorzitting waterveiligheid en de aanbevelingen uit dat rapport.

INLEIDING

De raad van de gemeente Kampen heeft op 3 juni 2010 met algemene stemmen voor een motie aangenomen met het volgende raadsbesluit:

- als raad voor 1 oktober 2010 een hoorzitting te organiseren over de waterveiligheidssituatie van Kampen in de komende twee decennia;
- Rijkswaterstaat, het waterschap, de deltacommissaris, de Technische Universiteit van Delft en eventueel andere partijen uit te nodigen om deze hoorzitting inhoudelijk te begeleiden met hun deskundigheid;
- (de fracties in) de Tweede Kamer op de hoogte te brengen van de uitkomsten van de hoorzitting.

De aanleiding voor deze motie is een conclusie uit de CPB Notitie "Aanvulling op de beoordeling project IJsseldelta Zuid", dat gedurende het uitstel van de aanleg van de kunstwerken de veiligheid wellicht eerder verslechtert dan dat die zou verbeteren.

Aan de hand van enkele vragen heeft de raad deskundigen gehoord hoe de waterveiligheidssituatie van de gemeente Kampen is in de komende twee decennia die deze en andere hoogwatermaatregelen, al dan niet in combinatie met elkaar, met zich meebrengen.

BEOOGD EFFECT

Voor de gemeenteraad is het belangrijk om te weten hoe het staat met de bescherming van onze inwoners tegen overstromingsgevaar op dit moment en bij de maatregelen in de toekomst. Welke risico's zijn er op dit moment en nemen de risico's af of nemen zij juist toe bij realisering van de

diverse voorgenomen maatregelen? Daarvoor heeft de raad een aantal deskundigen uitgenodigd van Rijkswaterstaat, het Waterschap Groot Salland, de Deltacommissaris, de Technische Universiteit van Delft en het Centraal Planbureau.

KADERS

Deze hoogwatermaatregelen vloeien voort uit de Planologische Kern Beslissing "Ruimte voor de Rivier" (PKB) die in december 2006 door de Tweede Kamer is vastgesteld. De PKB gaat uit van een Basispakket maatregelen dat in 2015 moet zijn uitgevoerd. Het vereiste veiligheidsniveau in het rivierengebied moet dan in overeenstemming zijn gebracht met een maatgevende afvoer van 16.000 m³/s in de Rijn bij Lobith. Daarnaast is in de PKB een aantal binnendijkse gebieden gereserveerd die niet het Basispakket voor de korte termijn (2015) zijn opgenomen, maar die op langere termijn wel nodig kunnen zijn voor het afvoeren van 18.000 m³/s bij Lobith.

Als hoogwatermaatregel bij Kampen is in de PKB voor de korte termijn een zomerbedverdieping van de IJssel opgenomen en een ruimtelijke reservering voor een toekomstige hoogwatergeul van de IJssel naar het Vossemeer. In dat gebied komt een aantal grote ontwikkelingen samen: de toekomstige bypass van de IJssel, de Hanzelijn, de uitbreiding van de stad en de verbreding van de N50.

ARGUMENTEN

De generale conclusies uit de hoorzitting waterveiligheid zijn:

De kans op overstroming als gevolg van extreme opwaaiing vanuit het IJsselmeer wijzigt niet als gevolg van de zomerbedverdieping en de aanleg van de bypass. Door de zomerbedverdieping en de aanleg van de bypass wordt de kans op overstroming als gevolg van rivierpeilstijging kleiner. In de periode dat de kunstwerken niet gerealiseerd zijn, komen de gevolgen overeen met het HKV rapport uit 2006. Die laat zien dat er een stijging is van de schade en slachtoffers door het compartimenteringseffect, ondanks het handhaven van de wettelijke normen. De kans dat er wat misgaat wordt kleiner door die compartimentering. De gevolgen zijn groter voor dijkkring 11a (stedelijk gebied Kampen).

Een (zomer)peilstijging van het IJsselmeer om en nabij 30 cm is mogelijk zonder maatregelen. Voor de langere termijn wordt ingeschat dat bij een peilverhoging van 30 tot 50 cm aanvullende maatregelen nodig zijn om IJsseldelta, Kampen, Vechtachterland te beschermen.

AANBEVELINGEN

De werkgroep heeft de volgende aanbevelingen geformuleerd:

Vanwege de grote gevolgen voor het stedelijke gebied van Kampen bij een mogelijke overstroming hecht de gemeente Kampen, in navolging van de Minister, aan het actief ontwikkelen van (aanvullende maatregelen voor) hulpverlening bij overstromingen.

Omdat bij de IJsselmeerpeilstijging de gevolgen voor de regio groot zijn, dringt de gemeente Kampen aan op een spoedige en zorgvuldige besluitvorming.

COMMUNICATIE

Overeenkomstig de motie wordt de Tweede Kamer op de hoogte gebracht van de uitkomsten van de hoorzitting. Daarnaast worden ook de andere betrokkene overheden geïnformeerd over de

uitkomsten.

KOSTEN, BATEN EN DEKKING

n.v.t.

EVALUATIE

n.v.t.

VERVOLG

N.V.T.

BIJLAGEN

Verslag raadsvergadering (hoorzitting waterveiligheid) van 30 september 2010
Rapport van bevindingen hoorzitting waterveiligheid

Kampen, 19 november 2010

De raadswerkgroep hoorzitting waterveiligheid.

Werkgroepgriffier

Voorzitter werkgroep

H.G. van den Berg

drs. mr. B. Koelewijn

Agendanummer: 06
Onderwerp: Hoorzitting waterveiligheid

De Raad van de gemeente Kampen,

gelezen het verslag van de raad van 30 september 2010 en het rapport van de raads werkgroep
hoorzitting waterveiligheid van 30 september 2010;

besluit:

in te stemmen met het rapport van bevindingen hoorzitting waterveiligheid en de aanbevelingen uit dat
rapport.

Kampen, 16 december 2010

De Raad van de gemeente Kampen,

drs. H.A. van der Meulen, griffier

drs. mr. B. Koelewijn, voorzitter

Rapport van bevindingen

Hoorzitting waterveiligheid

30 september 2010

Raadswerkgroep hoorzitting waterveiligheid:

Dhr. drs.mr. B. Koelewijn (voorzitter)
Dhr. H.G. van den Berg (raadsadviseur en werkgroepgriffier)
Dhr. drs. G.J. Bakker (raadslid)
Dhr. drs. B.F. Zeven (raadslid)
Dhr. A. Weever (raadslid)
Dhr. J.W. Schutte (raadslid)
Dhr. mr. A. Holtland (raadslid)
Dhr. E. Boerman (wethouder en adviseur werkgroep)
Dhr. J. van den Berg (adviseur werkgroep)
Mevr. E. Wagteveld (adviseur werkgroep)

De gemeenteraad heeft in zijn vergadering van 30 september 2010 de volgende deskundigen ontvangen:

Waterschap Groot Salland

dhr. ir. H.H.G. Dijk
dhr. drs. B. Bijkerk

Rijkswaterstaat

dhr. drs. L. Meursing
dhr. drs. H. Brouwer

Centraal Planbureau

dhr. drs. C.C.J. Eijgenraam

Technische Universiteit Delft

dhr. dr.ir. P.J. Visser

Deltacommissaris

dhr. drs. W.J. Kuijken

Wat verstaat u onder het begrip waterveiligheid?

Nederland is de best beveiligde delta in de wereld en kent de strengste normen voor zijn waterkeringen. Die normen zijn in de wet vastgelegd. Voor Kampen is die norm 1:2000. Ook is in de wet vastgelegd dat iedere zes jaar alle waterkeringen worden getoetst aan die normen. De natuur om ons heen staat niet stil. Dat betekent dat de normen herijkt moeten worden. Dat is een taak van de Rijksoverheid.

De maatschappelijk acceptabele hoeveelheid (water)onveiligheid wordt nu uitgedrukt in overschrijdingskansen. 100% waterveiligheid is niet haalbaar. De hoogte van de norm wordt op Rijksniveau vastgesteld op basis van een afweging tussen kosten en baten: de kosten van de maatregelen die genomen moeten worden om het land te beschermen tegen hoogwater versus de (economische) schade en de slachtoffers die denkbaar zijn. De belangrijkste faalmechanismen zijn overstroming, golfoverslag en piping.

Conclusie

Waterveiligheid wordt uitgedrukt in wettelijke normen. De norm voor dijkringen Kampen is 1:2000.

Aanbeveling

Geen aanbeveling.

Hoe verhoudt zich de toekomstige waterveiligheid tot de huidige waterveiligheid in de gemeente Kampen, met name voor dijkkring 11a?

De kans op overstroming als gevolg van extreme opwaaiing vanuit het IJsselmeer wijzigt niet als gevolg van de zomerbedverdieping en de aanleg van de bypass. Door de zomerbedverdieping en de aanleg van de bypass zullen de waterstanden in de rivier dalen. Door de aanleg van de bypass wordt dijkkring 11 gesplitst in de dijkringen 11a en 11b hetgeen een compartimenteringseffect tot gevolg heeft (badkuip). In het onwaarschijnlijke geval van een dijkdoorbraak bij Kampen-Zuid (dijkkring 11a) zal Kampen, door dat compartimenteringseffect, sneller vollopen. Citaat van de heer Dijk: "Dan is de kans dat het hier gebeurt kleiner maar als het gebeurt - nogmaals weer die onwaarschijnlijk kleine kans - dan is omdat je gebied sneller volloopt, het effect groter". De gevolgen van (economische) schade en mogelijk aantal (dodelijke) slachtoffers zullen groter zijn. Dijkdoorbraak van dijkkring 11a heeft geen gevolgen voor dijkkring 11b. Het overstromingsrisico van de dijkringen 11a en 11b zal per saldo gelijk blijven.

Dijken die voldoen aan de norm 1:2000 met een binnentalud van 1 op 3 zullen volgens de huidige wetenschap niet leiden tot een dijkdoorbraak (brogroei), maar overstromen. Het getroffen gebied zal dan aanmerkelijk minder snel vollopen. Hoogwaterdreiging vanuit de rivier is dagen van tevoren goed te voorspellen. Waterpeilstijging als gevolg van opwaaiing uit het IJsselmeer duurt uren. De Staatssecretaris heeft de initiatiefnemer van het project, de Provincie, expliciet gevraagd naar de aanvullende maatregelen die nodig zijn om de gevolgen van overstroming te minimaliseren in de zin van evacuatie en dergelijke (zie reactie Minister van Verkeer en Waterstaat op aanvullende CPB beoordeling IJsseldelta-Zuid d.d. 19 augustus 2010)

Conclusie

De kans op overstroming als gevolg van extreme opwaaiing vanuit het IJsselmeer wijzigt niet als gevolg van de zomerbedverdieping en de aanleg van de bypass. Door de zomerbedverdieping en de aanleg van de bypass wordt de kans op overstroming als gevolg van rivierpeilstijging kleiner.

Aanbeveling

In navolging van de Minister hecht de gemeente Kampen aan het actief ontwikkelen van (aanvullende maatregelen voor) hulpverlening bij overstromingen.

Hoe betrouwbaar zijn de aannames en modellen die gehanteerd worden in de HKV-rapporten (2006 en 2009), Quick-scan RWS (2009), CPB Rapport beoordeling 16 projecten (2009) en CPB notitie (aanvulling, 2010)?

De modellen die gebruikt worden zijn "state of the art", waarin de nieuwste inzichten zijn verwerkt. Zij bieden voldoende zekerheid voor het nemen van beslissingen. Het is een open proces waarin de wetenschap kan meekijken of daadwerkelijk de best beschikbare modellen worden gebruikt. Met modellen kan de werkelijkheid worden benaderd voor situaties die niet (kunnen) worden uitgeprobeerd. Modellen zijn altijd een benadering van de werkelijkheid en daarin zit ook altijd een intrinsieke onzekerheid.

Bij hypothetische situaties worden modellen doorgerekend waarbij aannames gebruikt worden, die ook een bepaalde onzekerheid hebben; in dergelijke situaties wordt dan met scenario's gewerkt en de bandbreedte in beeld gebracht.

Conclusie

De best beschikbare modellen zijn gehanteerd in de rapporten. Zij bieden voldoende zekerheid voor het nemen van beslissingen.

Aanbeveling

Geen aanbeveling.

Welke samenhang is er tussen de verschillende rapporten?

Het zijn verschillende rapporten met ieder een apart doel en een eigen vraagstelling. De quickscan van Rijkswaterstaat heeft als doel om te kijken of de hoogwatergeul bij een mogelijke IJsselmeerstijging nog toekomstvast is, het hydraulisch nog doet en past binnen het toekomstplaatje voor het gebied. De HKV rapporten hebben gekeken naar de situatie dat zich een overstroming voordoet, hoe ziet dat eruit en zijn er aanvullende maatregelen nodig. De CPB rapporten hadden primair als doel om vanuit de Nota Ruimtebudget de projecten te beoordelen.

Als hoogwatermaatregel bij Kampen is in de Planologische Kern Beslissing "Ruimte voor de Rivier" (PKB) die in december 2006 door de Tweede Kamer is vastgesteld, voor de korte termijn een zomerbedverdieping van de IJssel opgenomen en voor de langere termijn een ruimtelijke reservering voor een toekomstige hoogwatergeul van de IJssel naar het Vossemeer, ook bekend als de "bypass". Vanwege deze ruimtelijke reservering en andere ontwikkelingen (natuuroopgaaf, Hanzelijn, N50, woningbouw) heeft de regio verzocht om een integrale gebiedsontwikkeling en het omwisselen van de hoogwatermaatregelen: eerst de bypass aanleggen en daarna pas de zomerbedverdieping. Dat

omwisselbesluit is niet genomen. Dat betekent dat op 31 december 2015 de zomerbedverdieping moet zijn uitgevoerd, zodat de veiligheid van het riviergebied op orde is per 2015. Na 2016 komt een moment waarin de bypass nodig is. Dat moment hangt af van het toekomstig Rijksbeleid. Het is aan de regio om te bepalen of, in het kader van de integrale gebiedsvisie, het Rijk verzocht wordt de aanleg van de bypass versneld uit te voeren.

Conclusie

Er is een samenhang tussen de verschillende rapporten, maar ieder rapport dient zijn eigen doel en eigen vraagstelling. Voor de korte termijn wordt de zomerbedverdieping uitgevoerd, voor de lange termijn komt er een moment waarin de bypass nodig is. Het is aan de regio om te bepalen of, in het kader van de integrale gebiedsvisie, het Rijk verzocht wordt spoedig een investeringsbesluit te nemen om de aanleg van de bypass versneld uit te voeren.

Aanbeveling

Geen aanbeveling.

Deelt u de conclusie uit de aanvullende CPB notitie dat gedurende de aanleg van de kunstwerken de veiligheid eerder verslechtert dan dat deze zou verbeteren?
(toegevoegd tijdens de raadsvergadering)

De CPB notitie "aanvulling op de beoordeling project IJsseldelta-zuid" geeft aan dat gedurende het uitstel van het aanleggen van de kunstwerken van de hoogwatergeul de veiligheid eerder verslechtert dan dat deze verbetert.

Het HKV rapport uit 2009 laat zien dat, bij het functioneren van de bypass, de situatie verbetert en slechts in een geval verslechtert. Als de bypass wordt aangelegd is er sprake van compartimentering. Als de bypass is aangelegd, maar de kunstwerken nog niet zijn gerealiseerd, functioneert de bypass niet. Die situatie komt overeen met het HKV rapport uit 2006.

Kijk je vanuit de schaal van Nederland naar dit gebied, dan is de kans dat er wat misgaat in dit gebied als gevolg van die compartimentering niet groter of kleiner. Als er dan ergens in dit gebied wat misgaat, dan is de schade in ieder geval wat kleiner omdat niet het hele gebied onderloopt maar slechts een deel van het gebied (dijkkring 11a of 11b). De kans dat het gebeurt is kleiner geworden, omdat die lengte waarover langs de IJssel een bres kan ontstaan korter is (vanwege die compartimentering). Als dus ergens in het gebied die kans hetzelfde is gebleven, moet je het verdelen. Dan is de kans dat het hier gebeurt kleiner maar als het gebeurt – nogmaals weer die onwaarschijnlijk kleine kans – dan is, omdat je gebied sneller volloopt, het effect groter.

Conclusie

De generale veiligheidsituatie in Kampen verbetert of vermindert niet. In de periode dat de kunstwerken niet gerealiseerd zijn, komen de gevolgen overeen met het HKV rapport uit 2006. Die laat zien dat er een stijging is van de schade en slachtoffers door het compartimenteringseffect, ondanks het handhaven van de wettelijke normen. De kans dat er wat misgaat wordt kleiner door die compartimentering. De gevolgen zijn groter voor dijkkring 11a.

Aanbeveling

Zie aanbeveling onder vraag 2.

Wat zijn de gevolgen/effecten voor de waterveiligheid in de gemeente Kampen bij een IJsselmeerpeilstijging van 0,30m omstreeks 2013 en voor de periode 2035-2100 als het IJsselmeer in fasen van 0,50m tot 1,50m wordt verhoogd?

De commissie Veerman moest de vraag beantwoorden: kunnen wij in de meest extreem te bedenken situatie naar aanleiding van de klimaatverandering in dit land blijven wonen? De commissie heeft haar rapport uitgebracht als een advies aan de regering. Dat heeft geleid tot het aanstellen van een Deltacommissaris en het maken van een Deltaprogramma. Het Deltaprogramma baseert zich op de scenario's van het KNMI. In 2013 zal het KNMI die scenario's weer ijkten. Tot die tijd is de benadering zo veel mogelijk flexibel en adaptief mee te gaan met wat je meet en wat je kunt verwachten op korte termijn.

Een (zomer)peilstijging van het IJsselmeer van om en nabij 30 cm is mogelijk zonder maatregelen. In de zomerperiode doen zich de droogtesituaties voor en is meer water nodig, terwijl bij de hevige stormen waarbij we dreiging uit het IJsselmeer kunnen verwachten – hier in de regio vindt dat in de winter plaats – het peil niet zal worden omgezet. Voor de langere termijn wordt ingeschat dat bij een peilverhoging van 30 tot 50 cm serieuze maatregelen nodig zijn om IJsseldelta, Kampen, Vechtachterland te beschermen. In de quickscan is verkend aan wat voor type maatregel gedacht kan worden.

Conclusie

Een (zomer)peilstijging van het IJsselmeer om en nabij 30 cm is mogelijk zonder maatregelen. Voor de langere termijn wordt ingeschat dat bij een peilverhoging van 30 tot 50 cm aanvullende maatregelen nodig zijn om IJsseldelta, Kampen, Vechtachterland te beschermen.

Aanbeveling

Omdat de gevolgen voor de regio groot zijn, dringt de gemeente Kampen aan op een spoedige en zorgvuldige besluitvorming.

Een van de aanbevelingen van de Deltacommissie luidde om de veiligheid achter de dijken met een factor 10 te verhogen. Welke gevolgen heeft deze nieuwe norm voor de gemeente Kampen?

Het is slechts een aanbeveling en daarmee is het nog geen beleid of wetgeving. Als het ooit beleid wordt, dan betekent het dat die maatgevende wateromstandigheden op een ander niveau komen te liggen en dan moet gekeken worden of de rivier verder verbreed moet worden dan wel dijken moeten worden verhoogd dan wel andere slimme creatieve oplossingen moeten worden gevonden. Een van de onderdelen van het Deltaprogramma is de nieuwe normering of de herziene normering voor veiligheid.

Conclusie

Omdat het nog geen beleid of wetgeving is, heeft het vooralsnog geen gevolgen.

Aanbeveling

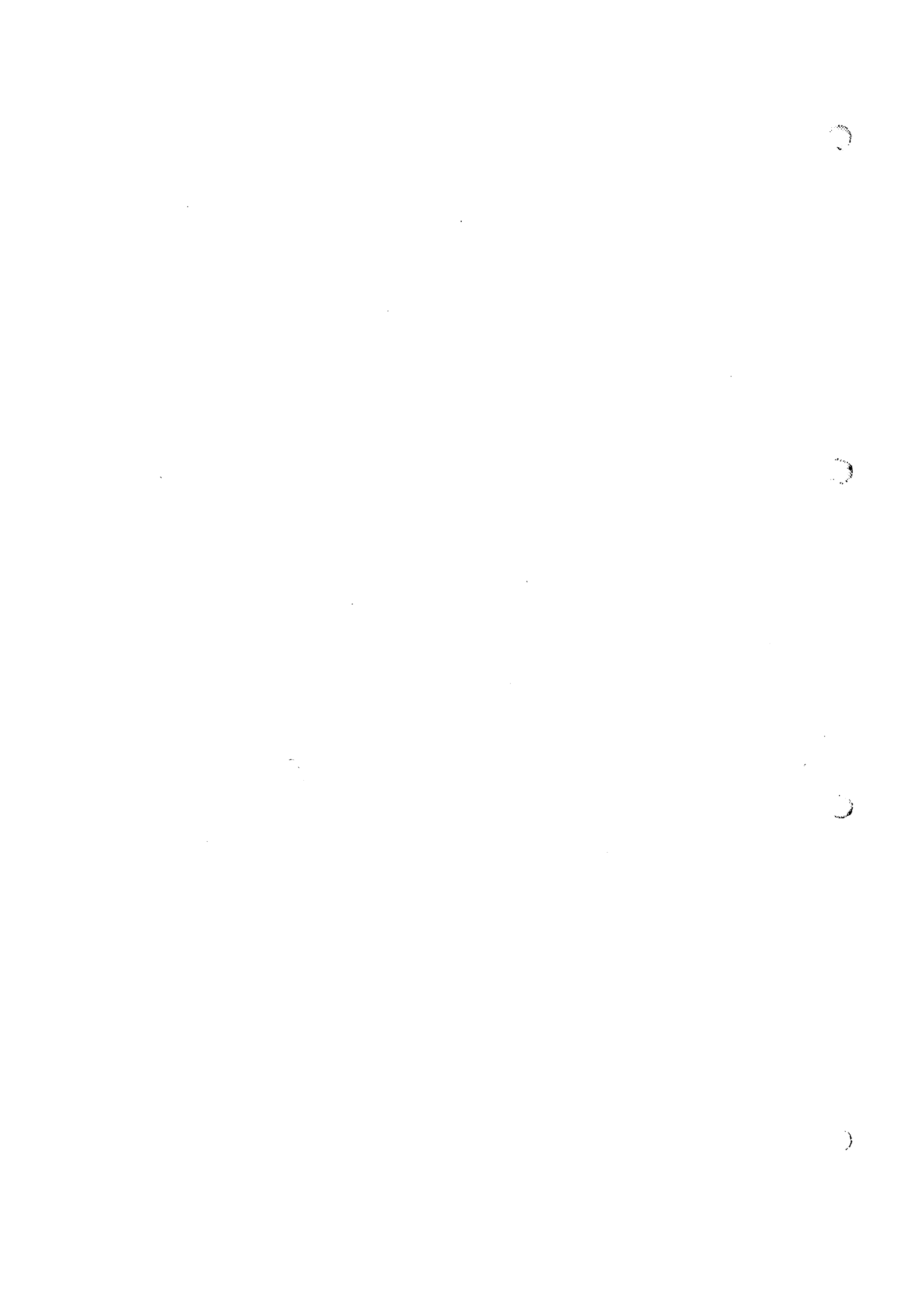
Geen aanbeveling.

Rapport van bevindingen Hoorzitting waterveiligheid

Aldus vastgesteld in de vergadering van 16 december 2010

drs. H.A. van der Meulen, griffier

drs. mr. B. Koelewijn, voorzitter

101416

Verlag van de vergadering van de raad der gemeente Kampen, gehouden op donderdag
30 september in het stadhuis van Kampen, aanvang 17.00 uur

Aanwezig:

Voorzitter : de heer mr. drs. B. Koelewijn
Griffier : de heer drs. H. A. van der Meulen

De leden : de dames K. van den Berg, J.H. Jansen, H.M. Palland-Mulder,
M.B. Spijkerman, J.G. Tabak, R.A. van der Velde-Buist en de heren
G.J. Bakker, C.H.D. Beckmann, A.J. Boddeus, J. Boeve, L. Bornhof,
A. van Dam, J. Elhorst, A. Holtland, P.J.C. Jacobs, K. Knijnenberg,
W.A. van der Linde, K. Meuleman, W. Rill, J.W. Schutte, E. Spaan,
G.M. Wellenberg, J. Witteveen, A. Weever en B.F. Zeven

Afwezig : mevrouw H. Woning en de heren C.H. Adema, E. Ekici, A.A. Klumpje,
C. Wursten en A. Zweers

Deskundigen : drs. C.J.J. Eijgenraam – Centraal Planbureau
drs. L. Meursing – Rijkswaterstaat
drs. H. Brouwer – Rijkswaterstaat
ir. H.H.G. Dijk – Waterschap Groot Salland
drs. B. Blijkerk – Waterschap Groot Salland
dr. ir. P.J. Visser – Technische Universiteit Delft
drs. W.J. Kujiken – Deltacommissaris

1. Opening

De voorzitter: Ik heet u allemaal hartelijk welkom. Het is een officiële raadsvergadering en in verband daarmee zal ik deze raadsvergadering ook openen met het uitspreken van het ambtsgebed. Wij mogen genodigden ontvangen. Ik heb burgemeester Strien gezien van de gemeente Olst-Wijhe namens de Veiligheidsregio. Ik mag ook deskundigen van harte welkom heten. Ik zal ze zo aan u voorstellen. Raadsleden: hartelijk welkom, commissieleden en collegeleden. Ik geef een toelichting op deze raadsvergadering. De gemeenteraad heeft bij motie een uitspraak gedaan, een motie die door de fracties van GroenLinks en de SGP is ingediend en die door de gehele gemeenteraad is overgenomen waarbij is besloten om als raad een hoorzitting te organiseren over de waterveiligheidssituatie van Kampen in de komende twee decennia en daarbij Rijkswaterstaat, het Waterschap, de Deltacommissaris, de Technische Universiteit van Delft en eventueel andere partijen uit te nodigen om deze hoorzitting inhoudelijk te begeleiden met hun deskundigheid en vervolgens de fracties van de Tweede Kamer op de hoogte te brengen van de uitkomsten van de hoorzitting. Voor de gemeenteraad en ook voor onze inwoners is het belangrijk om te weten hoe het staat met de bescherming van onze inwoners tegen overstromingsgevaar op dit moment en bij de maatregelen in de toekomst. Welke risico's zijn er op dit moment en nemen de risico's af of nemen zij juist toe bij realisering van diverse voorgenomen maatregelen. Iedere aanwezige treft een toelichting aan waarin ook de vraagstelling is opgenomen, de namen van de deskundigen met hun herkomst is vermeld. U treft de vraagstelling aan met daarbij de toelichting op de vraagstelling zodat u – naar ik hoop – ook de beantwoording kunt volgen. Tevens treft u aan een verklaring van de begrippen die worden gebruikt in combinatie met plaatjes zodat wij met elkaar op zijn minst enige eenduidigheid hebben als het gaat om de begrippen die worden gehanteerd. Ik hoop dat dit ertoe mag bijdragen dat u ook kunt begrijpen wat er vanavond over

tafel gaat. Ik meld dat met kennisgeving afwezig zijn mevrouw Woning wegens ziekte – en wij wensen haar vanaf deze plek dan van harte beterschap – en de heren Adema, Ekici, Klumpje, Wursten en Zweers. Mevrouw Tabak, mevrouw Palland en de heer Wellenberg zullen wellicht later arriveren. Ik nodig onze deskundigen uit om zich kort te presenteren en dan begin ik bij de heer Eijgenraam van het Centraal Planbureau.

De heer Eijgenraam: Mijn naam is Eijgenraam. Ik werk op het Centraal Planbureau en niet op het Sociaal en Cultureel Planbureau. Het Centraal Planbureau houdt zich met name bezig met economische afwegingen. Ik ben op het terrein van de waterveiligheid betrokken geraakt omdat mij is gevraagd om een kosten-batenanalyse te maken en een kosteneffectiviteitsanalyse van het project Ruimte voor de Rivier. Ik heb in dat kader ook de theorie ontwikkeld waarmee je veiligheidsnormen kunt berekenen voor dijkeringen. Daarna heb ik twee keer een stukje geschreven in het kader van subsidieverlening vanuit het budget voor de nota Ruimte over of het verstandig was subsidie te verlenen voor het project Bypass Kampen vanuit dat budget.

De heer Meursing: Goedenavond, ik ben Lucas Meursing van Rijkswaterstaat. Ik ben betrokken bij het formuleren van het beleid op het gebied van waterveiligheid in een adviesrol. Een jaar geleden ben ik trekker geweest van het uitvoeren van de quickscan naar de toekomstvastheid van de plannen die er rondom de bypass waren na het uitkomen van het advies van de Deltacommissie. Ik denk dat dit voldoende is.

De heer Brouwer: Goedenavond, mijn naam is Hans Brouwer. Ik werk bij Rijkswaterstaat bij de programmadirectie Ruimte voor de Rivier. De programmadirectie is een jaar of vier geleden opgericht om ervoor te zorgen dat alle maatregelen in de planologische kernbeslissing Ruimte voor de Rivier goed, netjes en op tijd worden uitgevoerd. De programmadirectie is een aantal jaren geleden ook verzocht om zich bezig te houden met het project integrale gebiedsontwikkeling in IJsseldelta-Zuid waarvan de hoogwatergeul onderdeel uitmaakt, dus onze rol daarin is het dagelijks gesprek voeren met het project en het adviseren van onze bewindspersoon van het V&W als het gaat over de rol van Rijkswaterstaat in het project. Dat doen wij ook niet alleen. Wij laten onszelf ook adviseren door allerlei instanties binnen en buiten Rijkswaterstaat en een daarvan is de Waterdienst, als het gaat om allerlei technische zaken als veiligheid, dijken etc. Dat doet op voortreffelijke wijze mijn collega de heer Meursing. Ik denk dat heel veel vragen vanavond op zijn terrein zullen liggen, dus eigenlijk zitten wij hier in een soort duobaan. We zullen zien hoe het vanavond loopt maar de heer Meursing is zeer op de hoogte van de techniek.

De heer Kuijken: Goedenavond, mijn naam is Wim Kuijken. Ik ben sinds 1 februari jl. door het kabinet benoemd tot regeringscommissaris voor het Deltaprogramma, in de volksmond Deltacommissaris. Dit komt voort uit het advies van de commissie Veerman uit 2008. Daar heeft het kabinet een standpunt over ingenomen, inmiddels is er een wetsontwerp over ingedient. De Deltawet ligt vanaf 1 februari jl. bij de Tweede Kamer en zal door het nieuwe kabinet worden verdedigd en worden behandeld in de nieuwe Kamer. Mijn functie is daarin opgenomen en is een wettelijke functie. Tot die tijd is er vanaf 1 februari – het moment dat ik begon – een ministerieel besluit, dus een kabinetsbesluit dat ten grondslag ligt aan mijn functioneren. Het kabinet heeft mij opgedragen om ieder jaar een Deltaprogramma voor te stellen aan het kabinet. Dat is dit jaar voor het eerst gebeurd en op Prinsjesdag heeft dit kabinet op mijn voorstel een Deltaprogramma bij de begrotingsstukken aan de Tweede Kamer gestuurd, een historisch moment en overigens ook mijn aanwezigheid hier. Dank u wel.

De heer Dijk: Goedenavond, mijn naam is Herman Dijk, sinds 1 februari jl. actief hier in de regio als dijkgraaf van het Waterschap Groot Salland. Voor diegenen die niet weten wat een dijkgraaf is – ik merk dat heel veel mensen denken dat dat iemand is die over de dijken loopt om te inspecteren of ze wel goed zijn, dat ook natuurlijk – dat is de bestuursvoorzitter van het Waterschap. In de periode 2000-2004 was ik ook betrokken bij water, bij het waterbeleid in Den Haag als plaatsvervangend directeur-generaal Water, maar hier dus vanavond als dijkgraaf van uw Waterschap Groot Salland.

De heer Bijkerk: Goedenavond, mijn naam is Bert Bijkerk. Ik werk bij Waterschap Groot Salland als beleidsadviseur watersystemen en waterkeringen. Ik ben ambtelijk vertegenwoordiger voor het Waterschap in de projectgroep vanaf ongeveer 2004. Dat is al een hele tijd. Ik ken zo'n beetje de ins en outs van dit project.

De heer Visser: Ook namens mij goedenavond. Mijn naam is Paul Visser. Ik ben universitair hoofddocent bij de afdeling Waterbouwkunde van de faculteit Civiele Techniek en Geowetenschappen van de Technische Universiteit Delft. Ik geef in Delft het vak rivierwaterbouwkunde. Daarnaast doe ik onderzoek op het gebied van bresgroei in dijken. Daar ben ik in 1998 nog op gepromoveerd. Met dat onderzoek ben ik nog steeds bezig met promovendi dus dat onderzoek betreft het proces hoe een stroomgat – als een dijk is doorgebroken – zich verder ontwikkelt. We zijn met een model bezig om dit toepasbaar te maken in de praktijk.

De voorzitter: Dit zijn onze genodigde deskundigen. Hartelijk welkom. Zij hebben allemaal gehoor gegeven aan de uitnodiging van de gemeenteraad om hier vanavond aanwezig te zijn. Dat doet ons bijzonder veel deugd. Dan komen we nu toe aan de inhoudelijke behandeling. Wij hebben een aantal vragen geformuleerd. Deze vragen zullen successievelijk worden behandeld. Wij willen dat in verschillende rondes doen. In de eerste ronde staan de vragen 1 en 2 centraal. Wij vragen de deskundigen met name op iedere vraag afzonderlijk in te gaan. Als het goed is, wordt de vraag ook geprojecteerd, als de techniek ons niet in de steek laat. U hebt in ieder geval de vragen ook bij de hand. Ik zal ze zo meteen herhalen. Wij hebben gerekend met een gemiddelde tijd per spreker van vijf minuten per antwoord. Nu hoeft het niet zo te zijn dat iedere spreker even uitgebreid op alle vragen ingaat. Ieder heeft toch zijn eigen specialiteit op sommige punten dus soms mag een spreker even wat meer minuten nemen bij het ene antwoord maar dat betekent dat er later wat minder tijd is voor het andere antwoord. Wij veronderstellen dat dit zich vanzelf rekent. Wanneer alle sprekers aan het woord zijn geweest is er ongeveer vijftien minuten tijd voor verdiepingsvragen die van de kant van de raad kunnen worden gesteld, waarbij er telkens van elke fractie een woordvoerder mag zijn en mij is gevraagd erop te letten dat er ook werkelijk vragen zijn, dus ik vraag u de vraag ook puntig te formuleren. Dat zijn de spelregels: korte verdiepingsvragen en één spreker per fractie.

2. Hoorzitting waterveiligheid

De voorzitter: de eerste vraag die wij aan onze deskundigen voorleggen is:

1. Wat verstaat u onder het begrip waterveiligheid?

De heer Eijgenraam: Waterveiligheid is natuurlijk een positief begrip maar het is heel moeilijk om dat positief te definiëren. Je hebt meer van die begrippen die wat dat betreft moeilijk positief zijn te definiëren. Zo is de officiële definitie van gezondheid: gezondheid is de afwezigheid van ziekte. Zo zou je bij waterveiligheid ook iets kunnen zeggen van: het is de afwezigheid van onveiligheid. Maar dat kan niet. We kunnen onveiligheid niet helemaal uitbannen. We houden altijd een stuk onveiligheid over, op wat voor terrein we ook kijken. Dat geldt niet alleen voor waterveiligheid, dat geldt voor alle soorten veiligheid. De beste definitie van waterveiligheid is een acceptabele hoeveelheid onveiligheid. Dan denkt u: wat zijn we hiermee nu opgeschoten. Nu, niet zoveel, want je krijgt dan natuurlijk meteen twee vervolgvragen als: wat is dan acceptabel en wie bepaalt dat? Bij die afweging wat acceptabel is spelen een enorme hoeveelheid dingen een rol: mensenlevens, geld dat verloren kan gaan, geld dat je moet besteden om de veiligheid te verhogen, en allerlei andere afwegingen. De lasten zullen niet bij precies dezelfde mensen terechtkomen als de lusten en daarom is bepalen wat acceptabel is bij uitstek een politieke beslissing. Wie bepaalt wat acceptabel is? Dat bent u als gemeenteraad, dat zijn boven u de Provinciale Staten en dat zijn daarboven natuurlijk weer de Eerste en Tweede Kamer. In principe zou je dus bij iedere handeling of het nalaten van een handeling op het gebied van waterveiligheid moeten nagaan: is dit acceptabel of niet? U begrijpt wel dat dit een onuitvoerbaar zaak is en dat we dat niet op deze wijze kunnen doen. Daarom hebben we normen. Normen hebben tot doel een scheiding mogelijk te maken tussen een beleid aan de ene kant en uitvoering aan de andere kant. Het is heel belangrijk dat de norm een heldere opdracht geeft aan de uitvoerders, zodat wij er zeker van kunnen zijn, dat als we de uitvoerders die opdracht geven dat het dan goed komt op de manier zoals de beleidsmakers dat willen. Die normen hebben twee andere bijkomende voordelen:

1. je kunt een soort algemene afweging maken waarbij je niet al te veel wordt gehinderd door allerlei incidenten maar waarbij je dus een meer algemeen evenwichtige afweging kunt maken;
2. je communiceert duidelijk met de burger over wat die wel mag verwachten en wat die niet mag verwachten.

De norm is dus de scheiding tussen dat stukje waarvan we zeggen: hier treedt een onveilige gebeurtenis niet op en er is dus altijd een acceptabele hoeveelheid onveiligheid over.

Daar moeten bestuurders dan ook van zeggen: daar gaan we niet nog eens een keer verder aan knutselen. Dat is nu eenmaal wat we met zijn allen hebben afgesproken. Dan komt natuurlijk de vraag

aan de orde: wat voor norm dan? Daarvoor kunnen we het best eens kijken wat de wetenschap daarover zegt. U zult iets moeten kiezen. U kunt kiezen en u moet kiezen. De wetenschap die zich hiermee bezighoudt, is de economie. Dit is de definitie van economie. Het is dus wetenschappelijk gezien een economisch probleem hoe hoog je normen moet maken. Je hebt natuurlijk technische informatie nodig maar het probleem op zichzelf is een kwestie van het afwegen van maatschappelijke baten van verdergaan met beveiliging en de maatschappelijke kosten die je moet opbrengen om die grotere veiligheid tot stand te brengen. Ik zeg met nadruk maatschappelijk want het gaat dus helemaal niet alleen over geld maar het gaat juist in veel gevallen over dingen die helemaal niet in geld zijn uit te drukken en die toch tegen elkaar afgewogen zullen moeten worden, want het is uiteindelijk een politiek besluit. Wat voor norm? De theorie zegt daarover: de beste norm is een risiconorm, een risico zoals dat gehanteerd wordt binnen de waterwereld en daar is het risico gedefinieerd als de kans x het gevolg. Dat zou betekenen dat wij normen hebben van 1,83 miljoen per jaar of 0,37 miljoen per jaar. Dit type normen komt eigenlijk niet goed overeen met het doel waarvoor wij die normen willen hebben, namelijk de uitvoerders een duidelijke instructie geven. Dit is op zich een onduidelijke instructie. Je zult nog een omrekeningsslag moeten maken om te komen tot: wat lossen we dan op met water en wat lossen wij dan bijvoorbeeld op met ruimtelijke maatregelen? Als we niet willen dat de veiligheid verslechtert, zou de dijkgraaf bijvoorbeeld ook kunnen zeggen: ik los dit op door deze woonwijk hier niet te bouwen. Als we vinden dat hij daar niet over moet gaan, moeten wij een stapje verder gaan in de normen. We moeten dan geen risiconormen nemen maar een stapje verder gaan en moeten wij die risiconormen omrekenen tot overstromingskansen. In die overstromingskansen moet rekening gehouden worden met alle faalmechanismes die er zijn. Dat is heel belangrijk want in de praktijk zijn er ontzettend veel faalmechanismes en bij overstromingen zien wij ook dat die allemaal optreden. Als ik kijk naar wat er in New Orleans is gebeurd en u maakt een inventarisatie van op welk moment hebben de dijken het om welke reden begeven, dan blijkt dat het grootste deel van de dijken het heeft begeven nog voordat het water de dijken over kwam. De dijken waren gewoon niet sterk genoeg of ze gleden af of ze werden weggeduwd of ze vielen gewoon om. De aansluitingen tussen aarden wallen en constructies klopten niet. Andere faalmechanismes dan hoogte zijn buitengewoon belangrijk. Ook uit berekeningen voor Nederland blijkt dat die andere faalmechanismes in die berekeningen een hoofdrol spelen. Het is dus niet meer zo dat voor het grootste gedeelte van de Nederlandse dijken de hoogte bepalend is maar voor het grootste gedeelte is de sterkte bepalend. Maar de wet luidt dus niet in overstromingskansen maar op dit moment nog in overschrijdingskansen maar dat betekent dat de wet eigenlijk al focust op de hoogte. Dat zie je dus dan ook: de hoogte is in orde maar met de sterkte is nog steeds lang niet alles in orde. De eerste stap die we zouden moeten zetten naar een verbetering van een beter beleid is dat we in de wet een goede instructie moeten geven aan de uitvoerders: kijk naar de overstromingskans en let natuurlijk ook op de overschrijdingskans als een van de details maar het gaat er uiteindelijk om of we een overstroming krijgen of niet. Dat is het punt waarop getoetst moet worden. Natuurlijk: iedereen weet dat wel en iedereen weet ook dat sterkte belangrijk is en toch blijkt in de praktijk en uit berekeningen dat de focus toch nog steeds wat te veel op hoogte en te weinig op sterkte is. We zullen toch nog wel een behoorlijk bedrag moeten uitgeven willen we alles op de goede sterkte krijgen. Daar wil ik het voor wat betreft deze vraag even bij laten.

De heer Meursing: Ik heb daar een plaatje bij. Onder waterveiligheid – en dan heb ik het over het beleid in Nederland – verstaan wij het voorkomen van overstromingen op een maatschappelijk aanvaardbaar niveau. Daar zit de kosten-batenafweging die de heer Eijgenraam ook al noemde ook al in. In Nederland hebben wij daarvoor normen benoemd en die hebben wij wettelijk vastgelegd, in de Waterwet. Omdat ons land kwetsbaar is voor overstromen en de mogelijkheden voor evacuatie vaak gering zijn, hebben wij, en ik kan dat gerust zeggen, de strengste normen ter wereld voor onze waterkeringen. Deze zijn dus wettelijk vastgelegd. Om u een beeld te geven: de norm voor Kampen is 1 : 2000 per jaar: dit is de kans op overschrijden. Om u een vergelijking te geven: 1 : 2000 is Kampen, Londen is 1 : 1000, New Orleans is 1 : 100, Hamburg 1 : 100. Dit geeft aan dat wij onszelf in Nederland zeer hoge normen hebben opgelegd die politiek zijn vastgelegd en in de wetgeving zijn verankerd. De hoogte van de norm is in principe gekozen op basis van een afweging tussen kosten en baten: de kosten van de maatregelen die je moet nemen om je te beschermen tegen hoog water versus de schade en slachtoffers die denkbaar zijn. Op basis van die afweging zijn dus de normen tot stand gekomen en in de wet vastgelegd. Dit wordt op dit moment opnieuw gedaan. Ik zal u de technische details besparen maar de huidige wet is gebaseerd op overschrijdingskansen. Om echt recht te doen aan die risicobenadering willen we nu toe naar een benadering waarin die risicobenadering meer centraal staat en dan praat je over overstromingskansen.

Dat moet wel weer een bouwwerk van normen worden wat wel weer hanteerbaar is want het moet voor onze waterbeheerder uiteindelijk ook duidelijk zijn in welke situatie hij wel en in welke situatie hij

geen maatregelen hoeft te nemen. In het Nationaal Waterplan is het ontwikkelen van die nieuwe norm aangekondigd en dit wordt opgepakt in het kader van het Deltaprogramma. Ik denk dat de heer Kuijken hier zo meteen ook iets over gaat zeggen. Ondanks de forse inzet die wij in Nederland plegen op het gebied van beschermen tegen een overstroming is in Nederland een overstroming nooit helemaal uit te sluiten. Het is heel belangrijk om dat te erkennen. Wij kunnen ons niet volledig beschermen want dan zouden we vele malen ons bruto nationaal product aan hoogwaterbescherming moeten besteden en dat staat in geen verhouding tot de baten. Dat kunnen we gewoon ook niet opbrengen. Dat betekent – het risico is nooit helemaal uit te sluiten – dat het beleid zich ook richt op het risico van een mogelijke overstroming, hoe klein die kans ook is. De gevolgen moeten we toch onder ogen zien. Dat kan op twee manieren. Dat kan aan de ene kant door er in de ruimtelijke inrichting rekening mee te houden: als je nieuw bouwt doe dat dan een beetje hoog en ga niet in het diepste putje wonen, dat scheelt een hoop of bouw moet worden aangepast op een andere manier die een eventuele overstroming kan overleven. Mocht het gebeuren: zorg dat we voorbereid zijn. Met de voorbereiding op een evacuatie en rampenbeheersing valt heel wat te winnen. Een voorbeeld is het hoog water van de rivier: dat zien we over het algemeen een paar dagen van tevoren aankomen. Dat biedt heel veel mogelijkheden om op tijd weg te komen. Heel bijzonder in Nederland is dat we niet alleen de normen hebben vastgelegd maar ook is wettelijk vastgelegd dat alle waterkeringen (verzamelnaam voor dijken, duinen, dammen, alles wat het water moet keren) en ook kunststof keringen zoals sluizen en stormvloedkeringen ondergaan periodiek een soort apk-keuring. Iedere zes jaar – wettelijk vastgelegd – wordt er opnieuw getoetst of de waterkeringen voldoen aan de normen. Zo niet, dan worden er maatregelen genomen. In die APK-keuring wordt ook iedere zes jaar weer herijkt of er hogere waterstanden worden verwacht, maar ook bijvoorbeeld nieuwe technische inzichten worden gebruikt. Er wordt een boel onderzoek gedaan naar bijvoorbeeld bresgroei. Het kan op een gegeven ogenblik blijken dat het toch harder gaat dan we dachten. Het kan ook op een andere manier fout gaan. Dit wordt allemaal in die zesjaarlijkse APK-keuring verwerkt. Samenvattend verstaan we onder waterveiligheid het wettelijk vastleggen van het niveau waarop we ons willen beschermen tegen overstromingsrisico's en het continu nagaan of we aan het veiligheidsprofiel voldoen en zo nodig maatregelen nemen.

De heer Brouwer: Er is al veel gezegd en ik heb eerlijk gezegd niet veel aan te vullen, misschien nog twee spotlights. Het enige dat ik denk dat wij ons moeten realiseren is dat wij een wetgeving hebben die ons goed verzekert van veiligheid. Als er in dit gebied of waar dan ook een activiteit wordt ondernomen, zoals hier gepland is, dat we toch de basis hebben – en dat is ook de organisatie waar ik voor sta – om straks het plan te toetsen of het nog steeds voldoet aan die wettelijk vastgelegde normen. Dat vind ik een behoorlijke verzekeringspremie. Het tweede spotlight is datgene wat Lucas Meursing net ook al zei: uiteraard moet je je realiseren dat 100% veiligheid niet haalbaar is maar in internationaal perspectief praten wij hier over situaties van één tot twintig meervoudige veiligheid vergeleken bij elders. Dit geeft mij een prettig, vertrouwd en veilig gevoel.

De heer Kuijken: Wat mij betreft ook aanvullend: Nederland is de best beveiligde Delta in de wereld, ik herhaal het nog maar even. Het Deltaprogramma is erop gericht om dat zo te houden. Het Deltaprogramma voorziet in de kortetermijnmaatregelen, dus Ruimte voor de Rivier met zijn eigen programma-aanpak, maar ook bijvoorbeeld de versterking van de Afsluitdijk of de versterking van zwakke schakels aan onze kust of de hoogwaterbescherming langs de rivieren. Dat zijn lopende programma's die rond 2015 voor het grootste gedeelte zijn afgelopen, deze lopen door maar zijn onderdeel van het Deltaprogramma geworden. Ik bereid mij in het Deltaprogramma voor op de fasen daarna.

Wat moeten wij doen om – wetende dat er dingen veranderen in het klimaat en de effecten op ons watersysteem – de best beveiligde Delta van de wereld te blijven. Een van de onderdelen daarvan – en daar werd net op gewezen – is het herijken van onze veiligheidsnormen. Dat is een rijksverantwoordelijkheid, dat werd al eerder gezegd. In de wet staan de normen. Die wet is uit 1960. We hebben inmiddels meer te beschermen in dit land. Er wonen meer mensen en de economie is gegroeid. Er is meer welvaart te verdedigen. Zoals de vertegenwoordiger van het CPB ook zei: via methodes zullen wij in de komende tijd met voorstellen komen of en zo ja, in hoeverre die normen eventueel aangepast zouden moeten worden. Dit is een politieke beslissing – terecht gezegd – en we bereiden dat in het Deltaprogramma voor. De bedoeling is dat in 2011 een set principenormen wordt gepresenteerd – dat zijn dan nog geen besluiten maar dat zijn dan principenormen waarover wij in gesprek gaan met de verschillende gebieden in het land – Waterschap, Rijkswaterstaat en andere – en het is de bedoeling dat dit in de jaren daarna – laten we voor het gemak uitgaan van 2014 – tot besluitvorming leidt. Dan wordt het daarna in de wet vastgelegd. Dat is de planning. Dit wilde ik nog even aanvullen als het gaat over de normen van veiligheid, zoals door de vorige sprekers belicht.

De heer Dijk: Ook van ons is er een tweetal plaatjes. Eerlijk gezegd denk ik dat u er helemaal niets aan heeft om te horen wat ik onder veiligheid versta. Het gaat er ook niet om wat het Rijkswaterstaat eronder verstaat. Het gaat er uiteindelijk om wat de wetgever eronder verstaat en wat er in de wet staat. Dat is het enige wat ons vastbindt. Dat is ook het enige waar de verschillende overheden zich aan te houden hebben. Dat geeft de verzekering. Vervolgens kun je natuurlijk wel kijken hoe die wetgeving in het verleden is omgegaan met waterveiligheid. Wat verstaat die wetgever daar nu onder? Het is al door een paar sprekers gezegd: het gaat niet over risico maar het gaat over de kans dat er sprake is van overstroming. Omdat de wetgever dat nog steeds heel erg lastig vond om die kans op overstroming vast te stellen – en eigenlijk vinden we dat nu nog steeds heel erg lastig – is dat doorvertaald en niet naar een kans van overstromen maar naar een kans dat de maatgevende hoogwaterstanden hoger worden dan een bepaald peil. Elke dijk en elke plaats wordt om die zes jaar steeds weer opnieuw getoetst en er wordt bekeken of die dijk sterk genoeg is om die waterstand te keren. Het gaat niet alleen om de hoogte van die dijk maar ook het gaat ook om de sterkte van de dijk. Kan deze op een andere manier bezwijken, bijvoorbeeld omdat het water er – en het klinkt raar – eronderdoor gaat in plaats van eroverheen. Die dijken worden om de zes jaar getoetst. Dat is ook belangrijk. Het volgende plaatje probeert schematisch weer te geven hoe dit in zijn werk gaat. Het plaatje links in de groene streep probeert de dijkhoogte aan te geven. Vertaal dit maar in dijksterkte, dus hoogte en sterkte. De blauwe stippellijn die schuin omhooggaat, probeert weer te geven dat de natuur om ons heen niet stilstaat maar dat deze verandert. Als gevolg daarvan kunnen de maatgevende waterstanden veranderen en zoals het nu lijkt gaan deze meestal omhoog. Dan komt er een moment dat tijdens de toetsing blijkt dat die dijk niet meer sterk of hoog genoeg is. Dan moet er wat gebeuren, dat is ook niet vrijblijvend, daar is die wet heel specifiek in. Wat er dan moet gebeuren, daar heb je keuzes in, of die dijk moet verder omhoog en moet verder worden versterkt of, wat nu heel veel gebeurt, de ruimte die de rivier krijgt, niet in de hoogte maar in de breedte, moet worden vergroot, verbreed. Door die vergroting daalt die maatgevende hoogwaterstand weer in die rivier want die gaat nu immers niet in de hoogte omhoog maar kan zijn ruimte vinden in de breedte en als gevolg daarvan zijn die dijken weer voor een periode lang sterk en hoog genoeg tot het moment komt – en dat geeft het zwarte stippellijntje aan – dat de klimaatverandering zo lang is doorgedaan dat er opnieuw sprake kan zijn van een situatie dat die dijk onvoldoende is en dat er weer moet worden ingegrepen. Dat is de hele simpele systematiek waar wij nu mee werken. Die systematiek gaat uit van het vergelijken van de hoogte van waterstanden met de sterkte en hoogte van de dijken.

De heer Visser: Wat kan ik hier nog aan toevoegen? Een enkele opmerking. Over faalmechanismen heeft de heer Eijgenraam ook gesproken. Dijken kunnen op verschillende manieren falen: erosie van het buitentalud, door stroming, door golfaanval. Verder door macro-instabiliteit, schuift een dijk af ja of nee, micro-instabiliteit, dat betreft de taluds, maar de belangrijkste zijn overstroming en golfoverslag en piping. Piping is stroming van water door een zandvoerende wel onder de dijk. Het is niet de hoogte, wat u zegt mijnheer Eijgenraam, dat daar te veel nadruk op wordt gelegd, dat dat onterecht is. Het belangrijkste valmechanisme van de dijk is toch overstroming en golfoverslag. Er wordt gezegd: overstroming is nooit uit te sluiten. Dat klopt natuurlijk, maar wij kunnen er wel naar streven dat als een dijk overstroomt de schade beperkt blijft. Als de huidige dijken zouden overstromen, zal de schade al veel beperkter zijn dan in 1953 omdat de binnentaluds 1 op 3 zijn en veel minder schade zullen ondervinden dan de 1 op 1 en een kwart taluds uit 1953. Ik laat het hierbij.

De voorzitter: Ik heb begrepen dat het Centraal Planbureau vooral aandacht vraagt voor de overschrijdingskans en overstromingskans.

Ik hoor Rijkswaterstaat zeggen dat daarmee al gerekend wordt, niet alleen maar met de hoogte maar juist ook met de sterkte van de dijken. Ik hoor de heer Kuijken zeggen dat de veiligheidsnormen worden herijkt en dat deze in 2014 weer in wetgeving worden weergegeven. Wellicht dat dit ook voor onze raadsleden aanleiding is om daar wat vragen over te stellen. Wie van u mag ik het woord voor een nadere toelichting?

De heer Bomhof: Ik stel de vraag aan de heer Kuijken en misschien dat de heer Dijk hier ook wel een mening over heeft. Mijnheer Kuijken merkte op dat er in 2014 nieuwe normen komen. Mijn concrete vraag is dan: we gaan de bypass na 2014 aanleggen. Aan welke normen moeten die dijken en ook die Deltadijk van die bypass voldoen?

Mevrouw Van der Velde: Ik heb een simpele technische vraag. Ik denk dat ze die allemaal wel kunnen beantwoorden, maar ik heb maar één antwoord nodig. Er stond net op een plaatje dat in het rivie-

reng gebied de norm voor overschrijdingskans 1 : 1250 en voor de rest van het land 1 : 2000 is. Waar vallen wij onder in de gemeente Kampen?

De heer Zeven: Ik heb twee vragen die eigenlijk heel goed aansluiten bij de vragen van de heer Bomhof. De dijken worden straks getoetst, zei de heer Brouwer. Met welk instrument wordt er dan getoetst en dan link ik even door aan een uitspraak van de heer Dijk. Hij haakte aan bij het verhaal daarvoor over het veranderen van de toetsingsnormen, waar ook de heer Kuijken het over had. Wat gaat er dan veranderen in de systematiek? Eigenlijk sluit dit aan bij de vraag die de heer Bomhof net stelde. Ik zou graag van u beiden, van zowel de heer Brouwer als van de heer Dijk hierop een antwoord willen hebben.

De heer Jacobs: Ik mis nog een beetje het verhaal van de aantallen slachtoffers door slijtage van dijken. Is dit een onderwerp dat straks wordt meegenomen in de normen voor de wetgeving?

De heer Van der Linde: Ik heb een vraag naar aanleiding van het betoog van de heer Eijgenraam. Dat gaat over acceptabele hoeveelheid onveiligheid. Als het gaat om acceptabel dan zegt hij: dat is een politieke beslissing maar onveiligheid heeft hij niet verder toegelicht. Zou u daar iets over kunnen zeggen? Verder heeft de heer Eijgenraam gezegd, wanneer het gaat om overstromingskansen en dijken etc., dat de wetgeving nu behoorlijk is gericht op hoogtes. Hij zegt dat de sterktes net zo belangrijk zijn. Hij ervaart dit als leerme in de huidige wetgeving. Mijn vraag stel ik aan de Deltacommissaris. Onderkent u de stelling van de heer Eijgenraam en wat gaat de Deltacommissie daarmee doen?

De voorzitter: Verder geen vragen meer in deze eerste ronde? Dan zou ik eerst de vraag van mevrouw Van der Velde aan de orde willen stellen. Welke normen gelden op dit moment bij ons als we letten op 1 op 1250 of 1 op 2000? Kan ik daarvoor naar de dijkgraaf kijken?

De heer Dijk: Het stond ook al op mijn vorige sheet. De Deltacommissie heeft zich, na de ramp in 1953 gebogen over de vraag wat de norm zou moeten zijn gegeven het betreffende gebied. Hij heeft naar een aantal zaken gekeken. Het belangrijkste is: wat is het economisch effect van die overstroming? Dat klinkt heel zakelijk maar zo is er wel naar gekeken. Natuurlijk hebben ze daar ook bij betrokken wat het effect is op het groepsrisico, met andere woorden: de kans op slachtoffers en veel slachtoffers. Dat heeft tot een aanbeveling geleid waarin onderscheid wordt gemaakt tussen die normen voor de verschillende gebieden. Het klopt dat dit voor riviergebieden een 1250^e kans per jaar is, voor gebieden zoals de Flevopolder een 4000^e kans per jaar, voor de dijkkringen in Noord- en Zuid-Holland vanwege de enorme economische investeringen die daar toen ook al waren een 10.000^e kans per jaar is en voor dit gebied geldt een norm van 2000^e per jaar. Dat heeft alles te maken met het feit dat u hier ten opzichte van het gewone rivierengebied meer risico loopt op een overstroming vanuit het IJsselmeer, vandaar 2000^e voor dit gebied. Dan heb je het over de dijkkringen 11, uit mijn hoofd gezegd, en 10.

De voorzitter: Dan de vraag: normen zijn in ontwikkeling. De normen die nu worden gehanteerd, zijn gebaseerd op wetgeving uit 1960. Nieuwe normen zijn in ontwikkeling. Welke normen worden straks bij ons concreet toegepast?

De heer Kuijken: Dat weet ik nog niet. Even een antwoord op de eerste vraag. Wat er in de wet staat, vigeert. U moet zich realiseren: het werk aan de Delta is nooit af. Vandaar ook dat we die toetsrondes hebben op de normen die we nu kennen.

Er is altijd werk om die dijken te blijven verstevigen als het nodig is. Die APK-keuring is relevant en daar komt dan een programma uit, het wordt uitgevoerd door het Rijk en dat wordt dan uitgevoerd door het Waterschap in de huidige systematiek. Dat laat wel zien dat je altijd bezig bent met de veiligheid van ons land. Wat we in het Deltaprogramma in het onderdeel normen doen, is opnieuw kijken naar 1960, hoe het met de hoogte van de norm is. Is het overal nog steeds aan de maat, gelet op de kosten en baten en de slachtofferrisico's? Beide elementen spelen een rol bij de bepaling in de komende jaren van wat de norm zou moeten zijn. Het kan best zijn dat het heel erg gedifferentieerd over het land ligt wat je moet aanpassen. Misschien blijft een groot deel wel de norm die het nu is. Dat weet ik niet omdat het onderzoek nu loopt. Daar is het Centraal Planbureau ook bij betrokken. We doen dat ook in fasen dus het is niet zo, om even een misverstand weg te nemen, dat we in 2014 dit in de wet hebben staan. Nee, de planning is dat in 2011 een nieuwe minister een principenorm bekend zou kunnen maken waar je dan overleg over pleegt. Daar hebben mensen opvattingen over. Vervolgens zou dat tot een besluit kunnen leiden, en ik hoop, heb ik in mijn Deltaprogramma geschreven, in 2014

en daarna, als het besluit in de Kamer is bekrachtigd, moet het nog in de wet worden neergelegd. Daarna komt er een nieuwe ronde waarop je je dijken, dammen en maatregelen dimensioneert. Het kan heel goed zijn dat er maatregelen genomen worden in de zin van ruimte in de rivier. Vandaar dat het heel essentieel is in het Deltaprogramma, en dat zit ook in ruimte in de rivier, dat hebben we eigenlijk daaruit geleerd, dat je de maatregelen die je nu neemt om op orde te zijn, dat je deze zo veel als mogelijk zo maakt dat ze flexibiliteit in zich hebben zodat je ermee verder kunt als het nodig is. Dan zie je dus ook dat sommige projecten aan de rivier, in het programma Ruimte voor de Rivier, zodanig worden gemaakt dat ze meer water kunnen verstouwen als dat nodig is. Veerman wijst dan bijvoorbeeld in zijn advies op 18.000 m³ per seconde dat dit bij Lobith het land in komt. Nu gaan we uit van 16.000 m³ per seconde. Als we in het Deltaprogramma naar de 18.000 gaan, en die normen worden daar toegepast, zullen we moeten kijken langs de riviertakken waar je de maatregelen vervolgens neemt. Dit is relevant voor de toekomst, maar niet voor morgen. Het is heel belangrijk dat we weten dat we echt iedere dag bezig zijn met de veiligheid van ons land. Eens in de zoveel tijd toets je dan of het nog goed is en kijk je zoals nu dan naar 1960 of de normen zelf verhoogd moeten worden en dan zeg ik tegen de eerste vragensteller: inclusief de vorm van de norm, want het betreft nu de overschrijdingskans en daarover is al heel veel gezegd. Er is een hele discussie mogelijk of je die vorm zou moeten veranderen in een overstromingskans, dat is een discussie die je kunt voeren. Eén ding weet ik zeker: een-op-een is hetzelfde op het moment dat er geen faalfactoren in de dijk zijn. Ik probeer enorm grote theoretische bolwerkdiscussies te ontnuchteren. Soms is het heel down to earth: wat weet je, wat weet je nog niet, wat wil je weten en ik ben dus heel erg, ook in het Deltaprogramma, voor het opengooien van die informatie, dat ook u weet dat het zo werkt.

De voorzitter: De heer Jacobs heeft gevraagd in hoeverre bij de normering ook rekening wordt gehouden met mogelijke aantallen slachtoffers. Kan Rijkswaterstaat daar nog op ingaan of iemand anders?

De heer Eijgenraam: De slachtoffers worden in de berekening op twee manieren meegenomen. Ze worden ten eerste meegenomen in de kosten-batenanalyse waarin aan een slachtoffer een bepaald bedrag wordt toegekend. Internationaal is dat een tamelijk hoog bedrag in die berekening, dus daar wordt het al meegenomen. Aan de andere kant vindt er ook nog een aparte berekening plaats van groepsrisico's dus waar alleen wordt gekeken naar dodelijke slachtoffers. Zoals de heer Kuijken al zei: beide zaken, en de kosten-batenanalyse en de berekening van het groepsrisico zullen dus een rol spelen bij de politieke besluitvorming.

De voorzitter: Mijnheer Eijgenraam, de heer Van der Linde vraagt u...

De heer Eijgenraam: Ja, wat is onveilig? Een overstroming is onveilig, dat bedoelde ik ermee.

De voorzitter: Ik heb zijn vraag nog als volgt begrepen, mijnheer Eijgenraam. U hebt de bijdragen van de andere deskundigen gehoord. U hebt de inleiding verzorgd en een aantal kritische kanttekeningen geplaatst. Wat is uw reactie op de opmerking van de anderen in dit verband?

De heer Zeven: Ik wil graag nog wat aan de heer Dijk vragen. U legde zojuist uit dat de norm van 1 op 2000 te maken heeft met het IJsselmeer. Kunt u iets specifieker zijn voor Kampen: we wonen aan een rivier en hebben te maken met rivierafvoer uit Duitsland. We wonen wat verder af van het IJsselmeer maar we weten ook allemaal dat het IJsselmeer een rol speelt. Welke rol speelt het IJsselmeer hier in Kampen?

De heer Dijk: Dat kan ik maar ik heb voor de volgende vraag een paar plaatjes die dat volstrekt helder maken. Ik stel dan ook voor om daarop te wachten.

De voorzitter: Ik begrijp uw ongeduld. Er zit ook heel veel verborgen informatie in de andere vragen. Ik stel voor om vraag 1 hiermee als besproken te beschouwen.

De heer Visser: Mag ik nog een opmerking maken? De vraag die sterk onderbelicht wordt, is niet helemaal correct. Inderdaad ligt de nadruk op de overschrijdingskans van een bepaalde waterstand. Dat is dus een hoge ontwerpwaterstand, maar ook de sterkte van de dijk wordt gerelateerd aan die ontwerpwaterstand, dus bij die hoge waterstand wordt ook gekeken en bij een bijbehorende golfoverslag, golfhoogte, of de dijk wel stabiel is. Het lijkt alsof er alleen naar de overschrijdingskans van een be-

paalde waterstand wordt gekeken maar het hele ontwerp van de dijk wordt gerelateerd aan dezelfde hoge waterstand.

De voorzitter: Ik zou eigenlijk van dit punt af willen, mijnheer Zeven.

De heer Zeven: Dat begrijp ik wel, maar ik wil toch even terug naar de vraag die ik heb gesteld aan de heer Brouwer en aan de heer Dijk. Met welk instrument wordt straks getoetst?

De heer Brouwer: Ik denk dat wij daar kort over kunnen zijn omdat volgens mij de heer Kuijken het antwoord eigenlijk al heeft gegeven. Wij toetsen het plan van de hoogwatergeul met het instrumentarium dat er op dat moment is, met de normering zoals dat op dat moment in de Waterwet is vastgelegd en dat dus ook met het modelinstrumentarium dat daarbij hoort en dat daarbij formeel instrumentarium is. Dat is niet alles. De heer Kuijken vertelde net ook, naar aanleiding van een aantal vragen, dat binnen het programma Ruimte voor de Rivier bijvoorbeeld ook gekeken wordt naar flexibiliteit van projecten. Kun je er op termijn nog meer mee doen vanuit waterveiligheid? Vanuit die optiek heeft indertijd de Staatssecretaris, de Provincie, de initiatiefnemer, verzocht een plan in te dienen waarin die flexibiliteit zit. Met andere woorden: kunnen wij straks het project nog uitbouwen vanwege het feit dat ten aanzien van klimaatverandering en ten aanzien van beleid nog zoveel onzeker is? Ook daarop zullen wij straks toetsen, in hoeverre het plan daaraan voldoet.

De heer Jacobs: Mijn vraag is nog niet geheel beantwoord. Die ging over het risico van slachtoffers en in hoeverre dat straks is meegenomen in de wetgeving bij deze plannen. Het gaat om het risico bij een ontsluiting door dijken. In hoeverre wordt hiermee rekening gehouden? U kunt het hebben over de hoogte en de sterkte van dijken maar als het er dan toch een keer overheen slaat, komt het wel in een soort badkuip terecht.

De voorzitter: Mag ik u voorstellen dit door de deskundigen te laten meenemen bij de beantwoording van de volgende vragen?

2. Hoe verhoudt zich de toekomstige waterveiligheid tot de huidige waterveiligheid in de gemeente Kampen, met name voor dijkkring 11a?

De voorzitter: Wie wil eerst? Rijkswaterstaat.

De heer Meursing: Bij deze vraag kun je er op twee niveaus naar kijken. Het eerste niveau is dat er hoe dan ook maatregelen worden genomen en dat in iedere nieuwe fase, in iedere nieuwe situatie, dit moet voldoen aan de wettelijke norm. Natuurlijk treden er veranderingen op. Er wordt een nieuwe dijkkring gevormd. Het risiconiveau dat wij daar wettelijk op van toepassing verklaren past bij het type dijkkring in die situatie, in het rivierengebied. Wij hebben daar net landelijk een 1 op 2000 situatie aan toegekend en dit geldt dus ook gewoon voor de nieuwe dijkkring. Daaraan moet worden voldaan en dat is het niveau dat we landelijk acceptabel en veilig vinden. In fase 1 is dat eigenlijk nog niet zo'n moeilijk verhaal want daar wordt dus al met een deel met zand vanuit de zomerbedverdieping de dijklichamen van de bypass aangelegd. Daarmee wordt de indeling van de dijkkringen al gerealiseerd maar nog niet effectief als hoogwatergeul dus de dijk aan de IJssel en de Roggebotsluis blijven gewoon het gebied beschermen zoals nu. Er verandert aan de buitenkeringen niets. In fase 2 gaat natuurlijk het nieuwe systeem werken en het nieuwe systeem, de heer Brouwer zei het net ook al, zal voordat er ook maar iets wordt aangelegd en in werking wordt genomen, getoetst worden om te kijken of het voldoet aan de dan geldende normen. Het is en blijft veilig.

De voorzitter: Ik hoor u zeggen: het moet aan de normen voldoen en wanneer echte mutaties in het gebied plaatsvinden, zal dat aan nieuwe normen moeten voldoen.

De heer Meursing: Ja.

De heer Dijk: Dit is de meest boeiende vraag die erbij zit. Bert Bijkerk heeft zich uitgeput om hier een paar mooie plaatjes te maken die het hoop ik volstrekt helder maken wat er gaat gebeuren. Nog even een reactie op de vraag op welke wijze de dijken worden getoetst. Met welk instrumentarium? Je kunt het als een bestuurlijke vraag opvatten, maar ook als een technische. In feite komt het erop neer dat we binnen de mogelijkheden die we hebben, proberen te weten hoe die dijk eruitziet. We kunnen hem niet ontgraven. We weten niet altijd precies hoe die dijk er van binnen uitziet. Daar houd je ook reke-

ning mee, dat je daar onzeker over bent. Vervolgens worden die dijken op die punten doorgerekend en niet alleen op hoogte maar ook bestaat er een kans op piping. Dat is dat het water erdoorheen of onderdoor gaat, dan heb je kans op afschuiving van een binnentalud – op die manier zijn heel veel van de dijken in 1953 onderuitgegaan – of op afschuiving van het buitentalud. Dat wordt allemaal bekeken. Mensen hebben daar allemaal rekenmodellen voor en zij doen dat zo goed mogelijk. Dat was nog even een reactie op met welk instrumentarium het wordt getoetst. Onze waterbouwers – en die zijn toch redelijk vermaard in de wereld – zetten daar hun beste instrumentarium op in. Wat is het effect van die bypass voor Kampen? Daar draait het vanavond uiteindelijk allemaal om. Ik probeer u mee te nemen in een reis naar de toekomst, als die toekomst tenminste inhoudt dat die bypass er komt. In die toekomst zie je een paar fasen. De eerste fase is het linkerplaatje: er is wel een bypass maar hij werkt niet als bypass. Dat is als het ware het meer van de zuidwestzijde en dat meer staat net als de randmeren vol met water met het peil van dat randmeer. Dat is dan nog de peil van het randmeer omdat de Roggebotsluis ten noorden ervan er nog ligt. Later wordt die Roggebotsluis in het plan verplaatst ten zuiden van die opening waar die bypass als het ware uitstroomt in die randmeren. Dan heb je daar het regime van het IJsselmeer – het Ketelmeer eigenlijk – dat is de volgende fase en de daaropvolgende fase is dat de bypass ook daadwerkelijk kan worden ingezet om het water – als het hoog water wordt in de rivier – af te leiden via die bypass en via het huidige randmeer naar het Ketelmeer toe: in feite drie fasen. Dat ziet u een beetje hier in deze fase die wordt geschetst. Eerste fase: hij wordt gegraven, tweede fase, derde fase: hij gaat werken. Het volgende plaatje is een schema. Het schema laat twee lijnen zien. Deze twee lijnen stellen voor het effect van hoog water vanuit het IJsselmeer, dat is de zwarte lijn, en het effect van de grote afvoer via de IJssel. Je ziet ook dat het plaatje aangeeft dat ter plaatse van Kampen het IJsselmeer nogal bepalend is. Het volgende plaatje: die kromme lijn laat zien wat de combinatie van voorkomen is en waarmee het Waterschap – gegeven de norm van 1 op 2000 – rekening houdt. Daar zit ook een combinatie in van hoog water vanuit de rivier en hoog water vanuit het IJsselmeer. Dat is de huidige situatie en dat is ook de situatie als die bypass al wel gegraven is maar nog niet functioneert. Dan gaan we naar de volgende sheet. Hier krijgen wij een nieuwe situatie. Dat is de blauwe stippellijn. De blauwe stippellijn is dezelfde maatgevende hoogwaterstand, de kromme van daarnet, je zou kunnen zeggen de combinatie van de zwarte en rode lijn creëren de groene lijn. Die gaat omlaag naar de blauw gestippelde lijn als gevolg van de zomerbedverdieping die gepland is. De zomerbedverdieping heeft effect en als gevolg daarvan zullen de waterstanden in de rivier dalen. U ziet ook dat die daling vooral bovenstrooms van Kampen zit. Bij Kampen zelf zit wel enig effect maar bij Kampen zelf is het IJsselmeerpeil het maatgevende effect. Dat blijft voor Kampen een bepalende factor. Dit neemt niet weg dat die zomerbedverdieping een behoorlijk effect heeft en vooral voor het bovenstroomse gebied. Dat is eigenlijk ook iets wat je moet weten. De meeste maatregelen die je kunt nemen, hebben vooral effect op het bovenstroomse gedeelte. De volgende sheet betreft het effect van die bypass. De rode lijn is het effect van de bypass als de waterstand in het IJsselmeer niet al te hoog is, wel iets hoger maar niet al te hoog, dat deze op 1 meter plus staat. Dat is niet de maatgevende stand van het IJsselmeer voor de berekeningen. De zwarte lijn geeft de maatgevende stand aan voor de waterstand vanaf het IJsselmeer gezien. Je ziet in die combinatie – en dat is de paarse lijn – dat het effect van de bypass ook weer vooral zit tussen de blauw gestippelde en de paarse lijn. Ook daar kun je dus zeggen dat de bypass vooral bovenstrooms effect heeft en minder benedenstrooms, wederom als gevolg van het feit dat het IJsselmeer daar eigenlijk de bepalende dominante factor is. Nu zijn we al een heel eind. Ik hoop dat deze plaatjes duidelijk waren. Ze laten in elk geval zien dat de bypass een effect heeft en dat dit effect vooral bovenstrooms zit vanwege het feit dat het IJsselmeerpeil zo bepalend is. Ik heb ook nog een paar plaatjes die laten zien wat er gebeurt als het toch mis zou gaan, want u bent bang voor dat badkuipeffect. Misgaan is dat er toch ergens een bres in de dijk slaat, ondanks dat de dijken zo sterk zijn dat ze voldoen aan de norm van 1 : 2000^e per jaar. Als het dan toch nog misgaat, ziet u het linkerplaatje dat aangeeft wat er op dit moment bij Kampen gebeurt. Dit betreft een bres bij Kampen-Zuid.

Het plaatje met bypass is dan vanzelfsprekend het plaatje dat laat zien wat er gebeurt met die bypass. Je ziet dan ook wat het badkuipeffect is. Dat is er. Wat het plaatje niet laat zien, is dat de hoeveelheid water die naar binnen moet stromen om het linkerplaatje tot stand te brengen natuurlijk veel groter is dan de hoeveelheid water die naar binnen moet stromen om het rechterplaatje tot stand te brengen. Als ik het goed begrepen heb, is het linkerplaatje de situatie na zo'n 130 uur, dus iets van vijf à zes dagen. De situatie zal zich dan veel sneller voordoen omdat die badkuip – zoals u dat noemt – dan ook veel sneller vol is. Als die bres niet gedicht wordt – en natuurlijk op het moment dat dingen fout gaan en er zou een bres ontstaan dan is het alle hands aan dek – om die bres weer zo snel mogelijk te dichten. Als dat niet gebeurt, dan zijn deze plaatjes de weergave van de situatie en ziet u hierin weerspiegeld dat effect van wat u de badkuip noemt.

De heer Bijkerk: Het volgende plaatje geeft de breslocatie bij Zalk weer. In de huidige situatie is het natuurlijk zo dat als er een bres in de dijk bij Zalk slaat, het water ook bij Kampen-Stad tot overstroming zal leiden. Door die bypass kan het water natuurlijk nu niet in Kampen komen. Die bypass heeft ook een compartimenteringseffect. Dat is heel erg duidelijk. Je kunt het niet los van elkaar zien. In het ene geval worden de gevolgen iets groter, maar in het geval van deze bres zijn de gevolgen voor Kampen nul. Dit neemt niet weg dat voor Kamperveen de gevolgen er natuurlijk wel zijn maar voor Kampen zelf niet. Dit is eigenlijk een politieke afweging. In het ene geval heb je veel schade en wordt de schade nog veel meer als we het badkuipje kleiner maken. In het andere geval heb je geen schade meer als de dijk bij Zalk doorgaat.

De heer Visser: Een opmerking over het badkuipeffect. Door de bypass is de overstromingskans en de doorbraak kleiner doordat de afstanden laag zijn, echter door het badkuipeffect – als hij inderdaad doorbreekt – zal Kampen sneller vollopen. Dit houdt in dat er in de polder ook een hogere waterstand zal zijn – een hogere waterstand in de rivier heeft effect op de waterstand in Kampen – en dat is duidelijk een nadeel van het badkuipeffect. Ik wil echter benadrukken dat daar toch allerlei maatregelen tegen te nemen zijn om dat gewoon weer te compenseren. De berekeningen zijn gedaan op de norm dat 1 op 2000 zal leiden tot een bres. Bij een 1 op 2000 situatie krijgen wij geen bres. Wij krijgen pas een overstromende dijk in een 1 op 10.000 situatie. Het is nog maar de vraag of die overstromende dijk ook tot bresgroei leidt. Het is echt nog zo onzeker. Het is maar de vraag of het badkuipeffect ook daadwerkelijk zal optreden. Er kleven hieraan nog heel veel onzekerheden.

De voorzitter: U raakt een wezenlijk punt, ook als het gaat om de gevoelens van onze inwoners. Het verhaal: prachtig al die sterke dijken, maar als ze dan doorbreken dan zijn we echt het haasje. U zegt feitelijk dat de kans dat ze doorbreken heel gering is.

De heer Visser: De dijken worden ontworpen op een overschrijdingskans die een 1/2000^e kans per jaar heeft: een keer per 2000 jaar dreigt de dijk door te breken. Bij die waterstand mogen de dijken nog niet doorbreken. Dat mag pas gebeuren bij een behoorlijk hogere waterstand. Bij die hogere waterstand kan er overstroming van de dijken optreden, maar bij zo'n 1 op 3 binnentalud – en ik neem aan dat de dijken hier met een 1 op 3 binnentalud worden ontworpen – en minimaal hoor ik mocht het zelfs nog flauwer zijn. De heer Edelman heeft in 1956 een berekening gemaakt dat als je het binnentalud 1 op 3 maakt dat ze dan overstroombaar zijn. Dat betekent dat je geen bresvorming krijgt. Natuurlijk is het badkuipeffect een punt van aandacht maar ik denk dat de angst daarvoor niet terecht is.

De heer Meursing: Nog twee aanvullingen, als het mag. Ik heb daar straks al gerefereerd aan het feit dat we met name een bedreiging vanuit de rivier – hoog water – goed kunnen voorspellen en dagen van tevoren zien aankomen. Het eerste plaatje dat de heer Dijk liet zien, was de doorbraak bij Kampen-Zuid. Dit is er bij uitstek eentje die optreedt bij maatgevende omstandigheden van hoog water en niet vanuit het IJsselmeer en dus een situatie waarin evacuatie goed mogelijk is, dat is misschien een verzachtende omstandigheid. We hebben het hier over de gevolgen als er een overstroming plaatsvindt. Dat heeft nog helemaal niets met de kans en het beschermingsniveau te maken maar wat als? Het is natuurlijk wel iets om naar te kijken met name in de ruimtelijke inrichting en de rampenbeheersing waar je maatregelen voor kan nemen. De Staatssecretaris heeft de initiatiefnemer van het project, de Provincie, gevraagd om hier expliciet naar te kijken: welke aanvullende maatregelen zijn nodig om de gevolgen voor overstroming te minimaliseren in de zin van evacuatie en dergelijke? Dit is ook iets waar het Rijk op zal toetsen als de plannen worden aangeboden.

De heer Dijk: Wat natuurlijk toch altijd het punt is dat we het niet precies weten. Dat is hier ook wel naar voren gekomen. We weten niet precies hoe die dijken eruitzien.

We weten ook niet precies dat een normale dijk bij die waterstand zal doorbreken. Ook de toenmalige Deltacommissie is ervan uitgegaan dat er een factor 10 tussen kan zitten. Zij ging uit van een wenselijke kans van 1 op 125.000. Zij zei: als we nu die dijken berekenen op 1/10.000^e kans, dan haal je in de praktijk wel ongeveer die 125.000. Zij had de inschatting dat er nog eens een keer een factor 10 tussen zat. Dat is natuurlijk ook waar. Het zijn onwaarschijnlijk kleine kansen waar we het over hebben. Het is ook al gememoreerd. Er is geen land op deze wereld die zelfs niet bij benadering dit soort kleine kansen heeft. Tegelijkertijd wilt u geïnformeerd zijn over hoe het zit. Dat zijn dus twee dingen. Dat is de theoretische benadering – die is hier gegeven – en er zit ook een praktische benadering in. Onze voorouders deden het vroeger veel praktischer. Zij gingen uit van de hoogst bekende waterstand en deden er op de dijk 0,5 meter bij. De dijk zal dan wel sterk genoeg zijn. We weten niet precies hoe de dijken eruitzien. Daarom denk ik dat het goed is om ons ook niet rijk te rekenen. Het is zo-

als het is. Wij gaan uit van de normen zoals de wetgeving ons die voorschrijft. Dat zijn strenge normen. Wij zorgen ervoor dat die dijken daaraan voldoen. Het zal waarschijnlijk nooit misgaan, maar als het misgaat dan is dat heel vervelend en dan – en daar kunt u ook van verzekerd zijn – kunt u er ook op rekenen dat er waarschuwingen aan vooraf gaan en als die niet tijdig zijn dat er allerlei vormen van maatregelen door Gemeente, Provincie en Rijk worden getroffen en wat mijn buurman ook al zei: een etage hoger en je bent weer droog.

De heer Beckmann: Ik heb een vraag voor alle heren, behalve de heer Dijk. De heer Visser heeft zijn mening gegeven over het badkuipeffect. Hij geeft aan dat de angst voor het badkuipeffect niet terecht zou zijn. Mijn vraag aan de andere heren – behalve de heer Dijk die zijn mening al gegeven heeft – is of zij deze mening delen.

De heer Jacobs: Het ging aan het eind even over de zogeheten aanvullende maatregelen. Wat voor aanvullende maatregelen er ongeveer – per indicatie – mogelijk zouden kunnen zijn. Zelf dacht ik eraan om in dat geval de achterdeur maar open te zetten.

De heer Holtland: Het is niet altijd prettig om te praten over kansen die er zijn of kansen dat het misgaat in dit geval: 1 op de 2000 jaar is al behoorlijk abstract natuurlijk en niet altijd goed te bevatten maar als ik het goed zie, dan is het wel zo dat die kansen op dit moment geld voor een stuk dijk – een heel stuk waterkering dat we enkele jaren geleden in Kampen voor veel geld hebben aangelegd – maar dat dit nu – in principe wanneer de bypass er komt – vele kilometers langer zal worden en dat we vanuit de rug aangevallen worden in Kampen want we hebben een heel stuk dijk extra straks, nu nog het Veluwemeer en straks langs de bypass dus de kans van 1 op 2000 jaar voor dat aantal kilometers dijk dat nu alleen maar aan het IJssel ligt in Kampen wordt in feite alleen maar vergroot en is een heel andere factor omdat we nu de bypass voor andere kilometers vanaf het Veluwemeer ook nog mee moeten gaan nemen. omdat het over veel meer kilometers gaat. Is het allemaal wel meegewogen dat het nu om veel meer kilometers gaat?

De heer Zeven: Ik heb een heel rijtje. Hetgeen nu aan de orde is, is volgens mij het belangrijkste punt. De heer Dijk zei bij het tweede plaatje: als de Roggebotsluis verplaatst wordt naar eiland De Reve, dat Kampen onderhevig word aan het regime van het Ketelmeer. Dat betekent dat we dan te maken krijgen met een heel sterke winddominantie. Dit is een vraag aan de heer Dijk en aan de heer Meursing want hij zei dat als de dijk bij Kampen-Zuid doorbreekt, het vooral een afvoerkwestie betreft. Ik heb het idee dat als wij onderhevig worden aan het regime van het Ketelmeer dat we dan vooral door wind gedomineerd worden. Graag een antwoord van beide heren. De volgende vraag is voor beide heren en wellicht nog een derde. De systematiek gaat veranderen. Nu is het kans en in de toekomst wordt het kans maal schade, kans maal gevolgen en dan komen we weer op de badkuip en het plaatje dat de heer Blijkerk heeft toegelicht. Het is heel flauw om te zeggen maar ik ga het toch even zeggen. Als we het hebben over een dijkdoorbraak ter hoogte van Zalk of ter hoogte van de Zanden en dan spreek ik in materiële schade en ook menselijke slachtoffers: deze zijn in dat geval veel geringer dan wanneer er een dijkdoorbraak zou plaatsvinden bij Kampen-Zuid. Dus de vraag die ik graag beantwoord zou willen hebben, is: wat gaat er gebeuren bij een dijkdoorbraak bij Kampen-Zuid als de zaak hier door wind gedomineerd is geworden omdat wij onderhevig zijn aan het regime van het Ketelmeer?

De heer Boddeus: Ik heb een vraag aan de heer Dijk. U had het er net over dat als het misgaat het ongeveer vijf dagen duurt voordat Kampen hier onderloopt, zonder bypass. Hoelang duurt het met bypass? U zei dat het wel een stuk sneller zou zijn maar hoelang is dat dan? Ik heb nog een vraag aan de heer Dijk.

Ik begrijp dat de bypass voornamelijk zorgt voor waterstandverlaging bovenstrooms en dat geldt dan niet voor Kampen maar meer voor Zwolle, tenminste daar ga ik dan maar even van uit. Wordt met de aanleg van de bypass de waterveiligheid verhoogd in Kampen?

De voorzitter: Verder zijn er geen vragen. De vraag van het badkuipeffect van de heer Beckmann betrof de vraag: bent u het eens met de mening over het risico van de badkuip. Wie wil erop reageren?

De heer Kuijken: Ik wil wel een poging doen. Je hebt een laaggelegen gebied omringd door dijken, de een noemt het een badkuip en een ander zal er een andere naam voor hebben. Ik ben niet zo onder de indruk van die terminologie zeg ik u eerlijk, temeer niet omdat dit vaker voortkomt in dit land. Het is ook niet uniek. Er zijn enkele gebieden die dit hebben. Ik vind het moeilijk om in die terminologie mee te gaan. Laat ik het daar maar bij laten.

De voorzitter: U bent het feitelijk eens met de heer Visser?

De heer Kuijken: Ja.

De heer Meursing: Ik zou het wel willen onderstrepen. Een badkuip is iets behoorlijk kleins van circa 2 meter met een behoorlijke diepte. We praten hier over een diepteverschil van 2 naar 2,5 meter met kilometers breedte. Qua afmeting heeft het voor mijn gevoel heel weinig met een badkuip te maken alhoewel de beeldspraak natuurlijk heel mooi is. Hij loopt natuurlijk niet zo snel vol als een bad bij u thuis, ook niet als u de kraan helemaal openzet. In die zin gaat die beeldspraak niet helemaal op. Bovendien is het een gebied met dijken eromheen en een aantal hoger gelegen plaatsen. Ook bij de nieuwe dijken zijn er behoorlijk veel vluchtmogelijkheden en de eerste verdieping blijft ook droog want het gaat niet om waterdiepten van 4 à 5 meter. In die zin is het badkuipeffect een wat overdreven typering.

De heer Eljgenraam: Het is een beetje hoe je ertegenaan kijkt. Is het glas halfvol of is het glas halfleeg? Als er een overstroming plaatsvindt, dan zal het water wat sneller stijgen. Dat betekent ook dat evacuatie toch wat moeilijker zal zijn. Het water zal ook wat hoger komen. Aan de andere kant – en ik ben het met de heren eens – zal het een verdiepingshoogte niet overschrijden. Wat betreft het argument van de heer Visser: hij heeft gelijk dat er het nodige te doen is aan het overslagbestendig maken van dijken. Hiermee zijn we nog niet zo lang bezig. Wij zijn er lange tijd van uitgegaan dat er vrij weinig water over die dijk mag. Inmiddels zitten we veel meer te denken aan situaties waarin we ons afvragen of er eigenlijk ook niet veel meer water over die dijk moet kunnen zonder dat deze doorbreekt. Daar is behoorlijk wat aan te doen, maar daar zullen we bijna allemaal nog wel aan moeten beginnen, dus verstevigde grasmatten, zulk soort maatregelen zijn heel goed mogelijk en zijn in ontwikkeling. Als je hiermee verdergaat en je past dat toe, dan kom je dus een heel eind in de richting van het water loopt wel over de dijk heen maar je krijgt niet zo gauw die bres en dat voorkomt een heel groot deel van de ellende.

De heer Visser: Mijnheer Beckmann, dat badkuipeffect is de compartimentering van grote polders in kleine polders. Die kleine polders hebben in 1953 in Zeeland tot die enorme aantallen doden geleid, bijvoorbeeld de polder waar ik toen als vierjarige in woonde – de Alblasserwaard – is ook overstroomd maar dat was een grote polder en de bres is niet zo groot geweest. Het heeft vier dagen geduurd voordat er 1 meter water in die polder kwam te staan. Dit heeft ook niet tot doden geleid. Ik ben eigenlijk de eerste die erkent dat er wel degelijk een badkuipeffect aanwezig kan zijn. Ik ben dus ook een groot voorstander van het overstroombaar maken van dijken om bresvorming te voorkomen. Er mag eigenlijk gewoon geen dijkdoorbraak meer plaatsvinden. Zover zijn we nog niet. Afgelopen jaar hebben we golfoverslagproeven gedaan. Die golfoverslag zien we later terug bij Jentsje van der Meer en daar is wel uit gebleken dat de grasmat op het binnentalud aanzienlijk grotere hoeveelheden overslag waterhoeveelheden kan hebben dan we tot nu toe dachten.

De voorzitter: Daar wordt mee geëxperimenteerd, begrijp ik. Ik ga naar een andere vraag. De heer Jacobs stelt de vraag: aan welke aanvullende maatregelen zouden wij nu concreet moeten denken voor het geval toch water door of over de dijk komt?

De heer Dijk: Ja, dan is de vraag: op het moment dat het ook daadwerkelijk al een bres is. Dan is de Veiligheidsregio waar u als burgemeester bij betrokken bent als eerste aan zet om allerlei maatregelen te treffen.

Het is misschien toch wel goed om nog eens even te kijken wat de situatie kan zijn als dat gebeurt, als die hele kleine kans op zo'n bres zich zou voordoen. Is het nu waarschijnlijk dat die bres zich zou voordoen vanuit die bypass, zoals zojuist gesuggereerd. Er werd net gesuggereerd: we worden in de rug aangevallen. Eerlijk gezegd denk ik dat dit niet het meest waarschijnlijk is. Van alle waarschijnlijkheden – en dat zijn al waarschijnlijkheden met hele lage kansen – zou ik dat heel laag inschatten en dat is een kwalitatieve inschatting. Als we één ding zeker weten, is het dat we weten hoe die dijken er daar straks uit gaan zien. Van een aantal andere dijken weten niet precies hoe ze eruitzien omdat ze door onze voorvaders zijn aangelegd. Maar van deze dijken weten we precies dat ze aan de ontwerpwaterstanden voldoen, zoals ook de heer Visser heeft aangegeven en nog meer dan dat. Daar zou ik ook niet van verwachten dat dit zou gaan gebeuren. Windgedomineerd: ja, natuurlijk en waterstandpelligedomineerd. Dat zijn allemaal effecten die bij het ontwerp van dit soort dijken uit en te na worden meegenomen. Het is allemaal waar maar het wordt meegenomen. Het is hetzelfde – zou je

kunnen zeggen – dat als u over een brug rijdt, u niet inzakkt omdat ermee gerekend wordt dat u (en zwaarder dan u) eroverheen kunt. Hier is ook wind als een aspect absoluut aan de orde. Gevraagd werd of het ook vooral voor Zwolle was. Nee, het is niet vooral voor Zwolle. Het is vooral voor het kunnen voldoen aan die normen waar we het over hebben gehad in een gebied bovenstrooms. Natuurlijk betreft dat ook Zwolle maar het betreft veel meer. Ook Kampen heeft hier enig voordeel van. Uiteindelijk doen we dit om het rivierwater op een lager peil te krijgen. Daar heeft een heel groot gebied, bovenstrooms van Kampen, voordeel van. Dat is nu eenmaal zo dat alle maatregelen die je treft vooral effect hebben op het bovenstroomse. We doen het altijd voor die mensen die bovenstrooms zitten. Zo is er ook heel veel voor Kampen gedaan. Daar is het IJsselmeer ook voor aangelegd, er is een IJsselmeerdijk aangelegd. Er is van alles aan gedaan om ervoor te zorgen dat ook Kampen aan diezelfde normen voldoet. Wat gebeurt er en welke aanvullende maatregelen worden getroffen als het al gebeurt? Dat zijn maatregelen in de zin van: dan ben je de preventie voorbij, dan moet je dus maatregelen treffen als het gebeurd is en daarbij moet je ook bedenken dat de kans van zo'n plaatje dat ik heb laten zien alleen maar kan als er heel lang water instroomt. Nu, het IJsselmeer staat nooit heel lang heel hoog. Het kan wel eens een tijd hoog staan vanwege opwaaiingen maar daarna zakt het weer en dan zakt dus ook het water onder het bresniveau of het gebeurt omdat de rivier de oorzaak is van alles. Maar dan bent u al gewaarschuwd want dat wist u al dagen van tevoren, zoals we dat ook in 1995 gezien hebben. Het meest schrikwekkende beeld dat je maar kunt bedenken – bij alles wat we vanavond gezegd hebben – is het plaatje dat ik heb laten zien, die kans van het voorkomen van 1 op 2000, en dan dat er helemaal niets gebeurt en dat het dagenlang binnenstroomt en dat is niet erg waarschijnlijk, vandaar ook dat de Deltacommissie genoegen nam met dit soort kansen.

De voorzitter: Ik kom nog even terug op de vraag over de aanvullende maatregelen. Ik meen dat Rijkswaterstaat heeft gezegd dat de Provincie is gevraagd om daarop toe te zien. Misschien kunt u een beeld geven, wellicht in preventieve zin, op welke aanvullende maatregelen wij bedacht moeten zijn om te voorkomen dat dit gebeurt.

De heer Meursing: Een belangrijke categorie van maatregelen is het zorgen dat de burger voorbereid is op een mogelijke gebeurtenis. Een risico dat wij in Nederland lopen, juist omdat wij voor onszelf zo'n kleine kans hebben gegenereerd, is ook dat het nooit misgaat en dat wij als burger denken: we zijn absoluut veilig en het zal mij niet gebeuren. Als het wel gebeurt, kun je maar beter voorbereid zijn en dan kun je denken aan maatregelen bijvoorbeeld zoals in Maastricht gebeurt. Daar krijgt de burger ieder jaar een foldertje in de bus met locaties van de hoge plekken waar ze het veiligst zijn; ze worden even herinnerd aan het feit dat het kan gebeuren, hoe klein de kans ook, waardoor iedereen weet wat zijn of haar handelingsperspectief is. Het kan ook iets heel kleins zijn, bijvoorbeeld: u kunt beter naar de eerste etage gaan dan ergens anders een vluchtplek zoeken maar in een andere situatie kan het beter zijn om het gebied te verlaten. Aan dat soort maatregelen kunt u denken en hiervoor zijn instanties om dit te begeleiden.

De voorzitter: De heer Holtland wijst erop dat – hoe we het ook wenden of keren – het aantal strekkende meters toeneemt. Levert dit op zichzelf niet een extra risico op?

De heer Meursing: Volgens mij heeft de heer Dijk deze vraag net beantwoord en ik wil hem graag ondersteunen. Die nieuw aan te leggen dijken zijn ontworpen op het risico – het stormpeil van het IJsselmeer, sterker nog, er wordt altijd een opslag gehanteerd. Ze worden extra stevig gemaakt, juist ook vanwege dit soort risico's. Dat is ook waarop getoetst zal worden: of die dijken dat goed aan zullen kunnen. Van die dijken weten wij precies hoe ze gebouwd zijn en hoe ze erbij liggen. Van heel veel historische dijken weten we dat veel minder goed. Ik denk dat als er ergens risico's zijn te verwachten dat dit elders is en niet bij de nieuwe dijken langs de bypass.

De voorzitter: De heer Zeven heeft een vraag gesteld over de normering. Er is gesproken over kans x risico maar hoe zit het met kans x gevolgen, bijvoorbeeld wanneer een binnenstad overstroomt of een stedelijk gebied overstroomt. In het laatste geval zijn de gevolgen natuurlijk veel groter, hoe klein het risico ook is. Heeft dit nog invloed op de wijze van kijken naar deze materie?

De heer Eijgenraam: Als je naar het totale gebied kijkt, verandert er natuurlijk niets aan de potentiële schade. Er kan wel iets veranderen aan de schade die optreedt doordat bijvoorbeeld de waterstanden wat hoger worden of dat de stroomsnelheden iets groter worden. Ik denk dat er rekening gehouden zal worden met iets grotere schadebedragen opgeteld in beide delen dan nu voor heel dijkkring 11. Aan de andere kant nemen ook de kosten toe omdat je spreekt over langere kilometers dijk. Deze twee

dingen weeg je af in die sommen. Ik vermoed dat er niet zo vreselijk veel anders zal uitkomen. Ik denk dat als je dijkkring 11 nu opnieuw zou uitrekenen dat je denk ik eigenlijk uit de sommen een wat lager veiligheidsniveau krijgt, dus een wat hogere overstromingskans dan die 1 op 2000. Het beleid van de regering is erop gericht dat we niet achteruit zullen gaan met die normen. Dat is heel duidelijk gezegd. Ik denk dat dijkkring 11, 11a en 11b erop kunnen rekenen dat ook in de nieuwe systematiek 1 op 2000 gewoon gehandhaafd blijft. Als u die sommen wilt zien, er zijn er tot nu toe twee openbaar, dit betreft berekeningen in de kosten-batenanalyse van Ruimte voor de Rivier uit 2005 en er is een verbeterde versie in de kerngetallen kosten-batenanalyse waterveiligheid 21^e eeuw uit 2008. Beide komen voor de dijkkringen 11 en 10 – Mastenbroek – uit op een wat hogere overstromingskans dan nu geldt. Beleidsmatig is de insteek dat de kansen niet worden vergroot.

De heer Zeven: Ter interruptie. Uw opmerking "berekeningen die openbaar zijn" intrigeert mij. Zijn er ook berekeningen die niet openbaar zijn?

De heer Eijgenraam: Die zijn er en die worden begin 2011 openbaar. Die heb ik zelf ook nog niet gezien. Dit betreft de uitgebreidere berekeningen die nu gemaakt worden. Andere berekeningen uit het verleden ken ik niet. Deze twee zijn de enige mij bekend.

De voorzitter: De heer Boddeus stelde de vraag: Mocht het ooit staan te gebeuren dat er water over de dijk komt of dat er een bres in wordt geslagen, hoeveel tijd hebben we dan om naar de eerste verdieping te gaan?

De heer Dijk: Er wordt hier rechts van mij gezegd: genoeg tijd. Ik denk dat de Kampenaar meer dan wij weten hoe snel het water omhoog kan komen vanuit het IJsselmeer. We weten ook hoe langzaam het omhoog komt vanuit de rivier. Vanuit de rivier is de waarschuwingstijd meer dan voldoende. Ik verwees al naar 1995. Ik was toen zelf een van degenen die geëvacueerd werden vanuit de Culemborger en Tielerswaard. Daar hadden wij inderdaad voldoende tijd voor, maar het water hier komt altijd omhoog vanuit het IJsselmeer, althans als het over snelheid gaat en ook dan is de snelheid zodanig dat er een waarschuwingstijd is om in elk geval omhoog te gaan. Er is wel eens nagedacht over de vraag: Moet je dan ook weg uit dat gebied? Het antwoord daarop is vooral: nee, want als je weggaat uit het gebied zit je juist te laag in het gebied. Mensen die dan weggaan, kunnen elkaar hinderen en lopen daardoor meer risico. Blijf vooral thuis en ga naar een hogere verdieping. We praten hier over situaties met een onwaarschijnlijk kleine kans van voorkomen.

De heer Boddeus: Hoe snel is snel met het naar boven vluchten?

De heer Dijk: Dan heb je het over uren.

De heer Boddeus: U zegt dat je het vanuit de rivier dagen van tevoren aan kunt zien komen, maar opwaaiing van wind kun je niet dagen van tevoren aan zien komen, dus dat kan ook heel snel veranderen.

De heer Dijk: Wind kan heel snel veranderen. Water kan relatief snel omhoogkomen maar toch is het niet een kwestie van ineens omhoogvliegen. Als het natuurlijk door de bres heen komt, zie je dat langzaam maar zeker ook stijgen maar ook dan zou je nog – in dat onwaarschijnlijke geval – voldoende tijd hebben om naar boven te gaan.

De heer Visser: Bresinitiatie is een zeer ingewikkeld proces. De kans dat een bepaalde maatgevende waterstand optreedt, kun je heel goed voorspellen. Als er eenmaal door die maatgevende initiële waterstand een bres is geslagen, kunnen wij uitrekenen hoe dat proces van bresvorming zich ongeveer afspeelt. Dat kunnen wij niet nauwkeurig maar wij kunnen het in principe wel. Het proces daartussen van reststerkte is zeer onbegrepen. Het zal mogelijk uren duren voordat die hoogwaterstand en de bijbehorende golven een initiële bres hebben geslagen in de dijk. In tegenstelling tot 1953, toen het allemaal heel erg snel ging, zal dat bij de huidige dijken veel langzamer gaan, alleen ik kan dat niet met wetenschappelijke zekerheid zeggen omdat het zo'n onzeker proces is waar wij nog onvoldoende vanaf weten. Het zal in ieder geval aanzienlijk langer duren dan in 1953 in Zeeland en de Zuid-Hollandse eilanden is gebeurd.

De voorzitter: Mag ik concluderen dat vraag 2 voldoende is beantwoord? De heer Van der Linde heeft nog een vraag.

De heer *Van der Linde*: Dit is naar aanleiding van de vraag die door de heer Beckmann is gesteld over de bresbestendigheid van de dijken. Bij wie moet de politiek aankloppen dat de dijken zodanig worden geconstrueerd dat bresvorming uitgesloten is of maximaal beperkt wordt? Welke instantie is daarvoor het besluitvormend orgaan? Dan heb ik het over nieuwe en bestaande dijken.

De heer *Dijk*: Het Waterschap is de organisatie – de overheid – die ervoor zorgt dat die dijken voldoen aan de normen.

De heer *Meursing*: Als aanvulling hierop: ik heb u zojuist aangegeven dat wij bij de zesjaarlijkse toetsing ook iedere zes jaar de nieuwste technische inzichten verwerken in de methodieken. Dit betreft een heel aantal leidraden dat met de wettelijke status bij die toetsing is voorgeschreven. Als er nieuwe inzichten zijn, worden die verwerkt in die leidraden en worden ze ook als zodanig bij de eerste toetsing meegenomen.

De heer *Dijk*: Die toetsing betreft een heel proces. Het is niet zo dat een aantal technici in een achterkamertje nog eens kijkt en tot de conclusie komen dat die dijk wel of niet sterk of hoog genoeg is. Het is een heel proces, dat begint bij de genoemde leidraad. Vervolgens worden aan de hand van die leidraad die dijken beoordeeld. De beoordelingsresultaten van die dijken – de toetsingsresultaten – zijn bijvoorbeeld recent voor het gebied van Groot Salland en ook andere Waterschappen naar voren gekomen. Die geven dan natuurlijk ook tekortkomingen aan. Ik zeg natuurlijk omdat rekening gehouden moet worden met die veranderde maatgevende hoogwaterstanden. De klimaatverandering zorgt ervoor dat de waterstanden hoger worden. Als gevolg daarvan komt naar voren dat een aantal punten in dijken onvoldoende is en deze dijken moeten dan binnen zes jaar – voor de volgende toetsingsronde – opnieuw worden beetgepakt. Daarin hebben ook de Provincie en rijksoverheid nog een taak omdat zij hierop dienen toe te zien, zowel op het proces als de resultaten. Heel veel partijen volgen en beoordelen het proces. Dit geeft de zekerheid aan de inwoners van dit land dat het op een goede manier gebeurt.

De heer *Brouwer*: Ik grijp heel even terug op de vraag die ging over: we doen het voor Zwolle. Ik denk toch dat het goed is – in aanvulling op wat de heer *Dijk* zegt – om nog even te benadrukken dat – en ik ga terug naar de PKB-regeling voor de rivier – in de regeling 39 maatregelen staan die gezamenlijk en interacterende met elkaar ervoor moeten zorgen dat het hele rivierengebied veilig is. Maatregelen werken bovenstrooms maar het zijn geen geïsoleerde maatregelen: ze werken met elkaar samen als een soort kralensnoer. Daarbovenop staat in die PKB ook alvast een voorschot op de toekomst, namelijk dat bij hogere waterafvoeren waarschijnlijk weer een nieuwe kralenketting nodig is. Daar maakt de hoogwatergeul Kampen deel van uit. Dus op dit moment is de notie en staat vast in de PKB, vastgesteld door het kabinet, dat in de verdere toekomst de hoogwatergeul nodig zal zijn om verdere hoge waterafvoeren te kunnen accommoderen.

De voorzitter: Dank u wel. Ik schors de vergadering tot 19.05 uur.

Schorsing

De voorzitter: ik heropen de vergadering.

3. Hoe betrouwbaar zijn de aannames en modellen die gehanteerd worden in de HKV-rapporten (2006 en 2009), quickscan RWS (2009), CPB Rapport beoordeling zestien projecten (2009) en CPB-notitie (aanvulling, 2010)?

De heer *Meursing*: Voor het antwoord op deze vraag is het belangrijk na te gaan waarom en waarvoor we modellen gebruiken. Met modellen kunnen we de werkelijkheid benaderen met name voor situaties die we niet echt kunnen uitproberen. We hebben al een aantal situaties voorbij zien komen die we ook liever niet uitproberen. Toch willen wij er iets over weten. Met modellen kunnen we ook situaties die in de toekomst denkbaar zijn, proberen te begrijpen of beleidsopties doorrekenen. Toen we nog geen modellen hadden, deden we alles op praktijk, kennis en ervaring. Dat werkte soms heel goed. Dat is daarmee al even genoemd. We nemen de hoogste stand die we ooit gemeten hebben, doen er 1 meter bovenop en denken dat de dijk het wel houdt, maar we hebben toch eeuwenlang geleefd met een behoorlijke mate van onzekerheid of een dijk wel of niet door zou gaan en zijn daarmee

van ramp naar ramp gehobbeld. De geschiedenis kenmerkt zich door menige overstroming in Nederland en de praktijk was: als de dijk door is, moeten wij blijkbaar een iets stevigere dijk aanleggen. Dankzij modellen zijn wij nu in staat om met een veel grotere waarschijnlijkheid te voorspellen hoe veilig wij zijn maar modellen zijn altijd een benadering van de werkelijkheid en daarmee zit er ook altijd intrinsiek een onzekerheid in. Ze geven geen exacte voorspellingen van hoeveel centimeter of hoeveel millimeter het ergens zal zijn. Dat is eigenlijk ook helemaal niet zo belangrijk. Het belangrijkste is of een model voldoende zekerheid biedt om een bepaalde beslissing op te baseren. Dat is eigenlijk wat wij willen weten. Daaruit volgt al snel dat je voor verschillende typen beslissingen verschillende typen modellen nodig hebt. Dat hebben we dan ook. We hebben hydraulische modellen waarmee we de rivierafvoer berekenen, de meerpijlen, overstromingsmodellen: dat zijn de plaatjes die u daarnet hebt gezien: hoe snel loopt het vol en waar precies en dergelijke. Wat vooral belangrijk is voor de vraag hoe betrouwbaar zijn, is dat we continu werken aan modellen waarin de best beschikbare kennis is verwerkt. Het zijn 'state of the art'-modellen en dat is buitengewoon belangrijk. Wij hebben daar een continue kwaliteitsborging voor georganiseerd, zodat we altijd over de nieuwste inzichten beschikken, bijvoorbeeld uit de universitaire wereld, waar de TU Delft een belangrijke rol in speelt. Deze inzichten worden verwerkt in instrumenten waarmee we sommen maken om uiteindelijk onze beslissing op te baseren. We nemen ook beslissingen. Afhankelijk van de mate van zekerheid die wij kennen van de modellen die wij gebruiken, wordt er over het algemeen ook nog over gedimensioneerd in de maatregelen die wij nemen. We gaan altijd aan de veilige kant zitten van de modellen als we een beslissing nemen, juist omdat we weten dat er binnen bepaalde marges onzekerheden zijn die we gewoon niet kunnen uitsluiten. Naast de modellen heb je natuurlijk de aannames. In de vraag zit ook opgenomen: welke aannames zitten erin? Met een model kun je de huidige situatie doorrekenen maar ook een hypothetische situatie van beleidsoptie X of beleidsoptie Y of: stel dat het klimaat dit of dat doet. In de aannames – hoe denken we dat de toekomst eruit ziet – zit ook weer een onzekerheid. Dat is een onzekerheid die wij over het algemeen met scenario's tackelen: we gaan dan scenariogewijs denken, de bandbreedte in beeld brengen met hoe het eruit zou kunnen zien. Dat is een ander type onzekerheid dan sec die van modellen. Om kort samen te vatten: we gebruiken de best beschikbare kennis in de modellen. Voor ieder type beslissing is een specifiek type model ontwikkeld omdat we met modellen betere beslissingen kunnen nemen dan zonder modellen.

De voorzitter: Daarmee spreekt u ook de betrouwbaarheid uit over de gehanteerde modellen in al die rapporten die hier worden genoemd: HKV-rapport, quickscan, CPB-rapport en CPB-notitie?

De heer Meursing: Ja, het heeft niet zoveel zin om nu in te gaan op dat alle afzonderlijke modellen: dat model is op zoveel centimeter nauwkeurig en dat model is op zoveel centimeter nauwkeurig. Dat is vast niet wat u wilt horen, want daar wordt u niet wijzer van. Ik denk dat het belangrijkste is te weten dat wij er constant voor zorgen dat wij de best beschikbare modellen ook ter beschikking hebben, daar ook consistent in zijn bijvoorbeeld voor het project Ruimte voor de Rivier: voor alle maatregelen wordt er met een bepaald model gerekend en zorgen we dat we daar ook vergelijkbare resultaten krijgen waar we alles op kunnen baseren. Heel belangrijk is natuurlijk dat het een open proces is waarin ook de wetenschap mee kan kijken of we daadwerkelijk de best beschikbare modellen gebruiken.

De heer Visser: Wat mij betreft zit de grootste onzekerheid in de bresgroei dus in inundatieberekeningen. Dat is echter getackeld door situaties zonder en met bypass met elkaar te vergelijken, dus de nauwkeurigheid van het model betreft dan wel de individuele berekening maar niet de vergelijking tussen twee situaties. Daarin wordt de fout kleiner omdat je twee situaties vergelijkt waarin je in wezen dezelfde onnauwkeurigheid meeneemt. Waar zit die onnauwkeurigheid in?

Allereerst wordt de formule van Verheij en Van der Knaap gebruikt. Dat is de beste formulering wat mij betreft om bresgroei te beschrijven, alleen ik heb dat al bij vraag 2 gezegd: die bresinitiatie, hoe nu die initiële bres ontstaat, daar weten wij eigenlijk nog zo weinig van dat dat de grootste onzekerheid in al deze rapporten is, maar goed daar is men mee omgegaan door twee situaties, zonder en met bypass, te vergelijken. Dan is het effect van die onnauwkeurigheid, van die onzekerheid veel minder. Verder denk ik dat er 'state of the art'-modellen zijn gebruikt.

De voorzitter: Het geeft u geen aanleiding om ons op enig moment te waarschuwen?

De heer Visser: Nee.

De heer Eijgenraam: Voorzitter, de rol van het CPB bij specifiek deze dingen en de twee notities die u daar noemt, is geweest dat aan ons een aantal rapporten is voorgelegd met de vraag daarover een

beoordeling te geven in het kader van of het verstandig is om een subsidie te verlenen inzake budgetnota ruimte. Het is dus een heel beperkte vraagstelling geweest. Die vragen proberen wij te beantwoorden aan de hand van de aan ons voorgelegde informatie. We hebben dus geen eigen onderzoek gedaan en geen eigen informatie verzameld. Wij hebben ons gewoon gebaseerd op de voorliggende rapporten.

De voorzitter: Ik kijk naar de raad. Wie van u wenst vragen te stellen naar aanleiding van de beantwoording, of vindt u dat voldoende is ingegaan op de vraagstelling? Niemand. Dat betekent dat ik over kan gaan naar vraag 4.

4. Welke samenhang is er tussen de verschillende rapporten?

De voorzitter: De raad ziet graag dat in de beschouwing worden besproken de overeenkomsten en verschillen in aannames en modellen en de mate waarin de verschillende rapporten in de uiteindelijke advisering betrokken gaan worden.

De heer Meursing: Het zijn heel verschillende rapporten met verschillende doelen. Voor de quickscan van de Waterdienst en de rapporten van HKV zijn bijvoorbeeld hydraulische berekeningen uitgevoerd maar het Centraal Planbureau – zoals de heer Eijgenraam aangaf – heeft zich op de beschikbare rapporten van anderen gebaseerd en geen eigen berekeningen gemaakt. Het zijn verschillende rapporten met een apart doel en een eigen vraagstelling. De quickscan van Rijkswaterstaat Waterdienst had als doel om te kijken of de hoogwatergeul bij een mogelijke IJsselmeerpeilstijging nog toekomstvast is, het hydraulisch nog doet en past binnen het toekomstplaatje voor het gebied. Dat is een vraag. De HKV-rapporten hebben gekeken naar de situatie dat zich een overstroming voordoet. Hoe ziet dat beeld eruit, met name ook eerst om te kijken of er aanvullende maatregelen nodig zijn. De CPB-rapporten hadden primair als doel om vanuit de nota ruimte budget de projecten te beoordelen. Dat is weer een heel andere vraagstelling. De samenhang is dat de HKV-rapporten en de quickscan een hoop materiaal bevatten waarvan CPB bijvoorbeeld gebruik heeft kunnen maken. In die zin is er een samenhang, maar ze dienen ieder hun eigen doel.

De heer Zeven: Misschien veel te technisch, maar in het rapport waar uw naam op prijkt, mijnheer Meursing, daar wordt aan het eind gezegd: meer kan er eigenlijk niet over gezegd worden. Eigenlijk zouden probabilistische berekeningen nodig zijn. Die zin kom je in een wat andere vorm ook tegen in het HKV-rapport. Net is gerept over dat type berekeningen en dat er op dit moment nog onderzoeken lopen. Is het nu zo, dat er op deze wijze aan gerekend gaat worden – en ik weet niet of dat kan, zo diep zit ik niet in deze problematiek, ik ben maar een gewone historicus – dat er dan een kans is dat die antwoorden uiteindelijk uitvallen dat wil zeggen het antwoord dat uiteindelijk in de quickscan wordt gegeven en mogelijk – en ik weet niet of dat tot uw competentie behoort – het antwoord dat in het HKV-rapport wordt gegeven: hoe onveilig wordt het?

De heer Meursing: Wat de quickscan betreft kan ik daar in ieder geval antwoord op geven. U hebt gelijk: in beide rapporten wordt aanbevolen om alsnog op een zogenaamde probabilistische methode te rekenen. Dat is een iets nauwkeuriger methode waarbij alle mogelijke combinaties van rivierafvoer en meerpeil worden bekeken en wat het uiteindelijk voor effect heeft. Die berekeningen worden uitgevoerd voor de verdere planuitwerking op dit moment en zullen dus beschikbaar zijn op het moment dat de definitieve plannen worden beoordeeld. De verwachting van alle deskundigen is dat dit geen zeer significante verschillen zal geven met de rapportage zoals deze er ligt, de quickscan.

De heer Zeven: In aanvulling hierop: is een van de andere deskundigen achter de tafel in staat om te zeggen wat de invloed zou kunnen zijn in die veiligheidsrisicoberekening van het HKV-rapport? De heer Meursing heeft terecht geantwoord inzake de quickscan en verwacht geen majeure veranderingen. Is er iemand die iets durft te beweren als het gaat om HKV?

De heer Visser: Met het HKV-rapport bedoel je de overstromingsindicatieberekeningen? Nauwkeurigheid van die overstromingsberekeningen wordt vooral bepaald door bresgroei en bresinitiatie. Probabilistische aanpak daarvan verbetert niet echt de nauwkeurigheid van die rapporten omdat de onzekerheid zo groot is over bresinitiatie en over bresgroei dat een probabilistische benadering geen nauwkeurigheid van de berekeningen gaat geven. Als je een 200% onzekerheidsmarge hebt, kun je met probabilistische berekeningen waarbij je marges van 5% op verschillende factoren zet, geen verhoging van de nauwkeurigheid van je antwoorden verwachten.

De heer Van der Linde: We hebben verschillende rapporten. Kijkend naar de samenhang van de rapporten: op welk moment vanuit wet- en regelgeving wordt dan de bypass bij Kampen noodzakelijk?

De heer Brouwer: Voor de pauze heb ik er denk ik iets over gezegd. Er is inderdaad gekozen voor de korte termijn: een afvoer technisch gesproken van 16.000 m³ per seconde en dat de zomerbedverdieping daarvoor wordt ingezet om ervoor te zorgen – in die maatregelen – dat de veiligheid van het riviergebied op orde is per 2015. Dat betekent dus, en dat is het veiligste antwoord, dat na 2015 een moment komt waarin de bypass nodig is. Dat hangt af van het toekomstig beleid hierover wanneer die 18.000 m³ veilig moet worden afgevoerd, dus voor 2015 in ieder geval de zomerbedverdieping, na 2015 de bypass.

De heer Van der Linde: De heer Brouwer geeft een heel veilig antwoord. Kunt u dit iets verder concretiseren? Kunt u een beeld geven waarover wij het qua tijd hier eigenlijk over hebben? Wat is een realistische aanname?

De heer Eijgenraam: Ik ga niet over beleid. Ik heb ook iets te maken gehad met Ruimte voor de Rivier dus ik weet ongeveer wat daar toen is afgesproken. De PKB is een wet en in die wet staat dus dat hier normaliter de zomerbedverdieping moet plaatsvinden en dat er daarnaast een ruimtelijke reservering gedaan moet worden voor een eventuele bypass op de lange termijn. Die reservering is heel ruim gedefinieerd, en ook in tijd ruim gedefinieerd en wat dat betreft heeft de heer Brouwer wel gelijk dat hij gewoon zegt na 2015 en er verder niets aan toevoegt. Dat betekent dat de regio dat vervelend vond. De regio vond het vervelend dat er hier zo'n grote claim lag en heeft gezegd dat ze dan wellicht gebruik wenste te maken van de mogelijkheid om dit om te wisselen, dus eerst maar de bypass invullen waarmee de ruimtelijke claim zou verdwijnen en daarna pas die zomerbedverdieping doen. Dat is niet gelukt omdat het toch te lastig was om de bypass voor 2015 te realiseren onder andere ook door de voorstellen van de commissie Veerman die ertussendoor zijn gekomen. Dat omwisselingsbesluit is niet genomen en daarmee is formeel de zaak gewoon weer zoals het in de PKB staat: de zomerbedverdieping moet voor 2015 hebben plaatsgevonden. Daarnaast is er die ruimtelijke reservering. Het is dan aan de regio op dit moment eigenlijk om te zeggen: wij vinden dat niet leuk die ruimtelijke reservering dus wij willen toch graag dat die bypass gerealiseerd wordt, want dan kan de rest van die claim die de ruimtelijke reservering legt op het gebied er wellicht geheel of gedeeltelijk vanaf. Overigens is over dat laatste nog steeds geen besluit genomen. In de brief van de minister laat hij de zaak ook nog wel een beetje open. Op dit moment ligt denk ik, als we het heel formeel zien, het initiatief toch in eerste instantie, denk ik, bij de regio, Provincie, Gemeente en als zij op dit moment zeggen dat zij het niet doen, dan denk ik niet dat het Rijk op dit moment zal zeggen dat zij ermee doorgaat. Ik kan niet namens het beleid spreken maar ik denk dat dit de formele situatie is.

De heer Brouwer: Ik denk dat de heer Eijgenraam terecht zegt – en daar ben ik het volledig mee eens – dat wij op dit moment inderdaad als vaste basis die PKB hebben. Vandaar dat ik het jaar 2015 heb genoemd. Ik moet er overigens een jaar bij doen want de PKB moet uitgevoerd zijn op 31 december 2015, dus het is tot 2016 en vervolgens na 2016. Dit is wel zoals het nu is, dus hetgeen in de PKB staat, vigeert en daar staan maatregelen in die uitgevoerd moeten worden in de looptijd van de PKB en er staat in: in de toekomst hebben wij een aantal zaken nodig; vandaar mijn antwoord.

De heer Van der Linde: Als ik de woorden van de heer Eijgenraam goed interpreteer, is de besluitvorming nu om te komen tot een bypass een regionaal vraagstuk en geen rijksvraagstuk.

De heer Brouwer: Ik herhaal toch maar weer de PKB. Daarin staat beschreven dat wij op de lange termijn die bypass nodig hebben. Dus als ik uw vraag op die manier zou mogen preciseren en u zegt eerder dan 2016 en ligt daar een belangrijke taak en het uiten van de wens door de Gemeente, dan zeg ik ja, maar vanuit rijksbeleid geredeneerd en zoals het op dit moment vastligt, is het zo dat het Rijk een belang heeft dat die bypass er op de lange termijn komt.

De heer Meursing: In aanvulling hierop: het project IJsseldelta-Zuid heet de integrale gebiedsontwikkeling IJsseldelta-Zuid. Er ligt een aantal opgaven in een gebied. De Hanzelijn wordt op dit moment gerealiseerd en ligt er in feite al. Daarnaast een natuuropgave, de gemeente Kampen met een woningbouwopgave, en een bypass die er vroeg of laat moet komen, zoals de heer Brouwer terecht zegt: na 2015, 2016 maar hij zal er een keertje moeten komen afhankelijk van hoe hard het gaat. Vanuit het huidige staatsbeleid is het zo dat we gaan anticiperen op de lange termijn alleen we weten nog niet hoelang maar op die 18.000 die bij Lobith het land in kan komen. Die rijksopgave ligt er en is op dit

moment vertaald in een ruimtelijke investeringsreservering zoals de heer Eijgenraam terecht heeft gezegd. Er speelt een aantal zaken waardoor op dit moment dit gebied opnieuw wordt ingericht. Dan is het een mooie gelegenheid om al die opgaven, ook al dient alles zich niet precies vandaag aan, gelijk op te pakken in een integraal plan. Daar heeft de regio het initiatief toe genomen. Daar is het Rijk in meegegaan in die zin dat zich nu de kans voordoet om een bypass goed in te passen terwijl we ook zouden kunnen zeggen: wacht nog maar dertig jaar, maar dan moet hij er komen, wat daar ook ligt in dat gebied. Er doet zich nu een unieke mogelijkheid voor in een integrale gebiedsontwikkeling. In die zin is het niet alleen een regio- of rijksopgave: we hebben een gezamenlijke opgave.

De heer Kuijken: Graag vul ik hierbij aan dat degenen die het Deltaprogramma hebben gelezen - de Deltanota is op Prinsjesdag verschenen - dat benadering in het Deltaprogramma ook deze integrale benadering is. Wat hier in deze regio ontwikkeld is, staat ter voorbeeld voor het beleid zoals wij dat zien voor de langere termijn. Veiligheid staat daar voorop maar kun je maatregelen die de veiligheid bevorderen koppelen met andere belangen die bijvoorbeeld leven in de regio - en dat kan zijn natuur, ruimtelijke ontwikkeling, economie, woningbouw heb ik hier gelezen - dan is dit mogelijk, en het is zeker mogelijk als het efficiënter is - en dat is hier het geval heb ik gezien - en als mensen promptsgewijs het geld bij elkaar leggen om dit te realiseren. Ik denk dat dit het bijzondere van dit voorstel is. Je koppelt veiligheid - dat sowieso op de langere termijn aan de orde is - en brengt dit in verband met andere ontwikkelingen en haalt het naar voren. Daarmee worden voordelen in financiële zin behaald en ik geloof ook dat, als ik de stukken goed gelezen heb, dat daar rijksmiddelen mee gemoeid zijn. Er is een bestuursovereenkomst getekend. Ik was er zelf bij toen mevrouw Huizinga hier was. Ik denk dat het mijn eerste werkbezoek was. De filosofie die hierachter ligt - ere wie ere toekomt - is ook de filosofie die wij proberen toe te passen in de toekomst op andere plekken in Nederland. Dit gebeurt op sommige plekken ook al: dat je gebieden ontwikkelt gekoppeld aan veiligheid omdat je dan meerdere doelen koppelt, de overheidscenten efficiënter besteedt en eigenlijk doet wat je toch zou moeten doen.

De heer Zeven: De heer Visser sprak uit probabilistisch onderzoek. Hij zei eigenlijk: het maakt niet uit, het doet er eigenlijk niet toe. In tweede instantie dacht ik toen - geholpen door mijn fractiegenoten - waarom wordt daartoe dan geadviseerd? Is dat een hele domme vraag?

De voorzitter: Op welke vraag wilt u nu antwoord, mijnheer Zeven?

De heer Zeven: De laatste vraag heb ik al op retorische wijze gesteld en heb ik zelf misschien al met 'ja' beantwoord maar ik wil graag antwoord op de eerste: waarom wordt verzocht om probabilistisch onderzoek als vermoed wordt dat het er helemaal niet toe doet?

De heer Visser: Mag ik u even corrigeren? Ik heb gezegd dat het overstromingsonderzoek goed is verricht, alleen kleven er nog zoveel onzekerheden aan. Dan praat ik niet over 10%, 20% maar dan praat ik over honderden procenten, echt factoren 2, 3 en 4. Daar kun je voor de onzekerheden wel probabiliteit toepassen maar gezien de onzekerheid van het model überhaupt heeft dat weinig zin. In de rapporten worden regelmatig probabilistisch onderzoek aanbevolen en dat onderstreep ik volledig want dat gaat niet over het bresgroei onderzoek of over het inundatieonderzoek, nee dat gaat over effecten van combinaties van hoog waterstanden op het IJsselmeer met bepaalde rivierafvoeren. Om dit probabilistisch aan te pakken: die aanbevelingen onderstreep ik volledig. Daar waar in de rapporten sprake is van een aanbeveling om nader probabilistisch onderzoek te doen onderstreep ik dat voor de waterstanden volledig.

De voorzitter: Voordat wij van vraag 3 en 4 afstappen begin ik als raadsvoorzitter even te zeuren. Wat ik zie is dat de raads werkgroep beschouwingen heeft gewijd aan betrouwbaarheid en samenhang maar de aanleiding voor deze hoorzitting was een conclusie uit de CPB-notitie aanvulling op de beoordeling project IJsseldelta-Zuid, dat gedurende de aanleg van de kunstwerken de veiligheid wellicht eerder verslechtert dan dat deze zou verbeteren. Ik zou die vraag nog even bij u neer willen leggen in hoeverre die conclusie wordt gedeeld. We hebben het inderdaad over de rapporten, en daar bent u terecht op ingegaan, maar feitelijk zijn de fracties in onze raad wat gestruikeld over met name deze opmerking dat uit de CPB-notitie aanvulling op de beoordeling project IJsseldelta-Zuid gedurende het uitstel van het aanleggen van de kunstwerken de veiligheid eerder verslechtert dan dat deze verbetert. Misschien is het goed om daar nog even separaat op in te gaan.

De heer Eijgenraam: Misschien mag ik die zin dan eerst even toelichten. Nogmaals: hij komt niet uit ons eigen onderzoek. Waar ik op doelde, is de situatie dat je dus wel de dijkkring in tweeën splitst maar niet iets extra doet om de veiligheid te vergroten. De heer Meursing heeft terecht gezegd dat altijd en onder alle omstandigheden – ook in de loop der tijd – het hele systeem op iedere plek aan de wettelijke eisen blijft voldoen maar dat wil niet zeggen dat de gevolgen daarmee automatisch ook altijd hetzelfde blijven. Het HKV-rapport uit 2009 kijkt juist naar de situatie waarin de bypass werkt. Als de bypass nog niet werkt, dan denk ik dat je eerder terecht komt in de buurt van – niet precies op, want er zitten meer verschillen – het HKV-rapport uit 2006. Dit rapport laat zien dat er toch een aanzienlijke stijging van de schade en slachtoffers kan plaatsvinden door het badkuipeffect. Alhoewel je dan nog steeds een situatie blijft houden – en dat is door alle vorige sprekers ook al benadrukt – dat de normen altijd gehandhaafd blijven, wil dat nog niet zeggen dat de gevolgen altijd hetzelfde blijven. Ik vond dat er zodanig verontrustende cijfers in het rapport van 2006 stonden dat ik daar toch even de aandacht voor heb gevraagd.

De voorzitter: Wat bedoelt u met zodanig verontrustende cijfers?

De heer Eijgenraam: Als je dus een factor 2 tot 3 extra schade en slachtoffers hebt, dan vind ik dat je daar dan wel in de stukken ook een beleidsmatige uitspraak over mag doen. Als ik deze dan niet tegenkom, als dit hele rapport als het ware in de stukken die ik zie niet wordt behandeld, dan maak ik daar een opmerking over.

De voorzitter: Ik hoor u dus zeggen: oké, er wordt wel aan die wettelijke normen voldaan maar je hebt wel degelijk te maken met extra risico's. U bent erin teleurgesteld dat men daar niet op is ingegaan. In welke termen had u verwacht dat andere verantwoordelijkheden daar wel op zouden zijn ingegaan? Betekent dat bijvoorbeeld dat de dijken nog sterker moeten worden gemaakt of dat er nog meer aanvullende maatregelen zouden moeten worden getroffen of zou u alleen teksten willen terugzien die daar specifiek op ingaan?

De heer Eijgenraam: Voorzitter, ik maak het beleid niet. Dat is natuurlijk aan de politici die daar een reactie op zouden moeten geven maar de zinnen leken mij belangrijk genoeg om te verwachten dat men daar in ieder geval op ingaat. Hoe men daar dan op ingaat dat is niet aan mij. Je zou je misschien ook kunnen voorstellen dat men zou zeggen: het effect is bijvoorbeeld te voorkomen door de dijken niet helemaal te sluiten van de bypass of door iets anders te doen. Ik weet dat niet precies maar ik ken ook de plaatselijke situatie niet. Wij krijgen een aantal rapporten voorgelegd en moeten daar in heel korte tijd een commentaar op schrijven.

De voorzitter: Wij leggen de vraag nu even bij de beleidsmakers neer.

De heer Brouwer: Ik heb twee opmerkingen en het is denk ik ook al aan de orde gekomen bij vraag 2. De heer Meursing heeft ook aangegeven dat een van de vragen die gesteld zijn door de Staatssecretaris aan het project is om in beeld te brengen wat er nu feitelijk gebeurt en dat we daar ook op gaan toetsen. De tweede opmerking is dat het klopt wat uit een studie komt en het klopt ook dat wat het CPB daarvan overneemt, echter, waar niet in de berekeningen van uit wordt gegaan, is dat men niet lijdzaam hoeft te wachten en dat er dus allerlei maatregelen mogelijk zijn waar we het ook al over hebben gehad om ervoor te zorgen dat de risico's die uit sommen komen feitelijk niet behoeven op te treden.

De voorzitter: Zoals?

De heer Brouwer: Zoals slachtoffers, wat de heer Eijgenraam net aangaf. Schade zal bij een bres ongetwijfeld ontstaan, dat is onvermijdelijk maar er zijn heel wat middelen van autoriteiten ter beschikking om ervoor te zorgen dat er geen slachtoffers hoeven te vallen. Daar hebben wij het denk ik over gehad en dan treed ik in herhaling: naar een hoog terrein gaan, tijdig waarschuwen etc.

De voorzitter: Dank u wel.

De heer Dijk: Misschien is het toch goed om weer even terug te gaan naar de plaatjes die ik eerder heb laten zien omdat het wellicht toch wat lastige plaatjes waren omdat er lijntjes in stonden en dat is dan zo'n hoogwaterlijn. Ze laten wel een paar dingen zien. Eigenlijk moet je afpellen welke situaties zich nu zouden kunnen voordoen in die situatie dat die bypass er al wel is maar dat hij niet werkt. Een

van de zorgen die ik hier vanavond gehoord heb, is de zorg dat we hier in Kampen omarmd worden door water. Dat is waar. Je krijgt dus een stuk dijk aan de zuidwestkant van Kampen en er zou wat kunnen gebeuren met die dijk. Tegelijkertijd ben je een heel stuk dijk in die andere dijkkring, 11b is dat dan geworden, kwijt. Als daar wat gebeurt, heeft het juist geen effect meer op Kampen-Stad. Mocht er ten zuidoosten van Kampen wat gebeuren, dan is Kampen juist in het voordeel, met andere woorden: die compartimentering scheidt dat gebied en dat is een voordeel. Als het ten zuidoosten gebeurt – nogmaals een hele kleine kans – dan heb je er geen last van als het in het noorden gebeurt dan heb je er wel last van. Wat kan er in welke situatie gebeuren, ook weer gerelateerd aan die bypass? Als die bypass eenmaal werkt – als hij niet werkt dan is het effect er niet – dan is wel de situatie van alleen hoogwaterafvoer weer verbeterd. De kans dat er ooit in Kampen-Stad iets zou kunnen gebeuren dankzij hoogwater door die rivier is niet meer te beschrijven zo klein. Dan heb je het niet meer op 1 op 2000 maar misschien over 1 op 200.000, dus die kans is ook helemaal weg. De kans dat er nog steeds wat gebeurt vanuit het IJsselmeer is er. Als die kans optreedt, dat door hoog water vanaf het IJsselmeer toevallig een bres geslagen zou worden in het gebied van Kampen-Stad, dan ben je slechter af: alleen in die situatie omdat zich dan dat badkuifeffect dat is beschreven in een van die situaties zal voordoen. Aan de ene kant heb je een veel kleinere kans dat er wat gebeurt in Kampen-Stad maar als er wat gebeurt dan ben je slechter af.

De heer Zeven: Even een kwestie van definitie, maar Kampen-Stad zou ik toch willen beperken tot het gebied tussen de bypassdijk en de IJsselmonding want dat is echt het binnenste, de oude Middeleeuwse stad, terwijl het stuk tussen de bypassdijk tot aan Hattem, tot aan de Wetering het andere deel betreft. Mijnheer Dijk, u zei daarmee dat er wellicht zorgen inzake 11a zijn en dat u die wellicht ook kunt begrijpen maar u zegt dat wij dan in ieder geval verlost zijn van de zorgen voor 11b. Eerder hebt u of de heer Bijkerk gezegd dat het effect van de zomerbedverlaging er een is en dat daarbovenop komt het effect van de bypass en dat wij dit vooral bovenstrooms merken. Ik zou denken: dat merk je dan vooral bij Zalk. Onze zorgen – volgens mij is dat ook in de vragen te zien – spitsen zich heel specifiek toe op die 11a. Kunt u daar wat over zeggen?

De heer Dijk: Het is heel goed om onderscheid te maken tussen wat nu de gevaarlijke situatie is die zich op een bepaald ogenblik voordoet. Heb je het dan over de rivierafvoer dan moet je die rode lijn hier zien, de onderste, en dan zie je dus dat deze ter plaatse van Kampen-Stad geweldig naar beneden wordt getrokken door die bypass. Die bypass zorgt ervoor dat zich eigenlijk nooit meer een angstige situatie in Kampen-Stad kan voordoen als gevolg van die hoge rivierafvoer. Je ziet dat de gevaarlijke situaties er zijn en blijven als de aanval zich voordoet vanuit het IJsselmeer, want dan houd je die zwarte lijn die daar staat: die wat vlakke zwarte lijn. Deze zwarte lijn wordt niet sterk beïnvloed door die bypass en blijft wat hij is. De lijn gaat maar een heel klein beetje – vanwege de combinatie-effecten – omlaag, maar niet noemenswaardig. Je ziet dat voor Kampen-Stad vooral de situatie met hoog water vanuit het IJsselmeer bepalend is. Daar doet die bypass niet zo gek veel mee behalve dan dat de bypass compartimenteert en dat de kans dat als een bres zou ontstaan ten zuiden of zuidoosten van die bypass geen effect meer heeft op Kampen en als het ten noorden is wel. Wat ik eerder gezegd heb: u moet ook bedenken dat de plaatjes door die instroming van de bres naar Kampen-Stad veronderstellen dat het water dagen blijft stromen, zelfs al is het de 'badkuip' Kampen-Stad geworden, dan heb je toch dagenlang stroming nodig wil je die situatie bereiken want dan moet er wel heel veel water naar binnen gaan. Het hangt ervan af hoe snel de bres – waar de heer Visser het over heeft gehad – zou ontstaan en wat we het op zo'n moment doen. Reken maar dat het dan alle hands aan dek is en dat dan al het zand en nog veel meer in beweging komt om die bres weer te dichten. In die zin is een model altijd maar weer een poging om de werkelijkheid te beschrijven. Ik denk dat wij met dit model wel de meest akelige vorm van denkbare werkelijkheid hebben beschreven.

De heer Van der Linde: Ik citeer pagina 12 van de CPB-notitie: met de *bypass zal het aantal slachtoffers liggen tussen minimaal gelijk en maximaal 50% extra ten opzichte van de situatie zonder de bypass*. In de vorige beantwoording is bewust die bypass naar voren getrokken maar is het uit veiligheidsoverwegingen dan niet veel verstandiger om die bypass tegelijkertijd met de sluisen aan te leggen om dat risico van die slachtoffers te minimaliseren? Nemen wij vanuit veiligheidsoptiek een verstandig besluit?

De voorzitter: Aan wie stelt u die vraag?

De heer Van der Linde: Aan allemaal.

De heer Eijgenraam: De heer Van der Linde formuleert precies mijn vraag. Dat is de vraag die ik daar eigenlijk stel.

De voorzitter: Mijnheer Eijgenraam, wilt u de vraag zelf ook nog even scherp stellen? Mijn vraag aan u zou zijn: u hebt nu inderdaad de andere organisaties gehoord. Zou u de zin weer zo opschrijven zoals u dit in het rapport opgeschreven hebt?

De heer Eijgenraam: Ja, want ik heb eigenlijk nog steeds geen antwoord gekregen.

De voorzitter: Wilt u de vraag dan nog eens scherp stellen in de richting van de andere deskundigen?

De heer Eijgenraam: Er liggen twee HKV-rapporten op tafel die beide gaan over overstromingsrisico's, een uit 2006 en een uit 2009. Het rapport uit 2006 schetst dat de situatie behoorlijk verslechtert: met een factor 2, 3 en in sommige gevallen 5 dan in de huidige situatie. Het rapport uit 2009 laat een andere situatie zien. In de meeste gevallen, in de meeste overstromingen, treedt verbetering op in een geval een verslechtering, wellicht. Ik kan me voorstellen dat je zegt; grosso modo zitten we dan ongeveer in dezelfde situatie. Als ik mij nu afvraag waar dat rapport uit 2009 van uitgaat, dat gaat ervan uit dat de bypass functioneert. Zolang dus niet functioneert maar de zaak wel gecompartmenteerd is – en dat is een situatie die wij tot voor kort als het ware nog niet hadden want wij hadden het telkens over een snelle aanleg van de hele bypass maar nu praten wij over aanleg van de dijken op korte termijn, dus compartimentering op korte termijn maar aanleg van de kunstwerken een heel stuk later – krijgen we dus een situatie waarin we wel compartimenteren maar niet het waterstandverlagend effect van de bypass hebben. Mijns inziens kom je in die situatie ongeveer terug op het rapport uit 2006, niet helemaal omdat het rapport uit 2006 rekent met wat andere woningbouwcijfers maar als we daar even van afzien: de richting gaat in ieder geval naar het HKV-rapport uit 2006. Mijn vraag is dan: doen wij er dan wel verstandig aan om de zaak uit te stellen, exact de vraag die de heer Van der Linde stelde.

De voorzitter: Duidelijk, dank u wel. Volgens mij is dit een heel wezenlijk punt dat ook feitelijk door de hele vraagstelling heen ligt.

De heer Dijk: Ik kom toch weer terug op het antwoord van daarnet. Als de bypass nog niet wordt gebruikt, is het enige dat hij doet compartimenteren. Hij compartimenteert. Overigens is dat een maatregel die heel vaak overwogen is in andere delen van ons land want het effect van die compartimentering is dat als er ergens wat fout gaat niet alles overstroomt maar slechts een beperkter deel. Dat is nu net het effect dat deze bypass wel heeft ook al zou hij nog niet functioneren als een soort groene rivier en dat heeft dus aan de ene kant het effect dat de kans dat er wat mis gaat hier in Kampen gewoon veel kleiner wordt, die halveert grosso modo. Als er toch wat mis zou gaan en het zou toch Kampen-Stad in gaan stromen dan zijn de effecten daarvan groter. Risico is kans x effect, zo simpel is het ook. Dat zal dus ongeveer op hetzelfde uitkomen, maar de kans dat er wat misgaat, neemt af door die aanleg van de bypass en als het dan mis zou gaan, dan ziet u in de plaatjes achter u wat de effecten daarvan dan zijn.

De heer Van der Linde: Mijnheer Dijk, de stellingen die u poneert en de uitkomsten voor de slachtoffers komen niet overeen met het rapport van het CPB. Betekent dit dat u zinsneden van het CPB niet onderschrijft?

De heer Dijk: Ik ben niet het CPB.

De heer Van der Linde: Nee, maar ik neem aan dat u kennis heeft van de inhoud van het rapport van het CBP dus ik verwacht daarop ook een inhoudelijk antwoord.

De heer Dijk: Ik heb daar denk ik een heel duidelijk antwoord op gegeven; duidelijker kan ik het niet maken, helaas. Het CPB gaat ook niet uit van kans x gevolg. Het HKV-rapport geeft aan dat als het misgaat, de gevolgen groter zijn. Dat zeg ik ook, daar zijn wij het over eens, maar de kans dat het misgaat neemt natuurlijk wel af door die compartimentering. Je moet wel beide dingen bekijken, het is kans x gevolg, voor de hele Gemeente maar ook in het bijzonder voor de dijkkring hier in Kampen-Stad. Je kunt zeggen dat de kans wat kleiner is dat er wat misgaat door die compartimentering. Het gevolg is groter.

De heer Zeven: Mag ik nog een specifieke vraag stellen over die aantallen? In het HKV-rapport van 2006, – we noemen dat heel misleidend HKV-rapport 2006 want het is opgesteld in opdracht van het Waterschap, het HKV-rapport 2009 is opgesteld in opdracht van IJsseldelta-Zuid – het Waterschap HKV 2006 stelt 453 dodelijke slachtoffers, dat zou erg zijn. In 2009 is het rapport in opdracht van IJsseldelta-Zuid geactualiseerd. Ik zat toen in de klankbordgroep IJsseldelta-Zuid en Mathijs Kok, directeur van HKV zei op zo'n klankbordgroepbijeenkomst dat je moet rekenen met factor 3, dat is 3 x 130, dan komen we op 390 doden. Zes dagen later werd het rapport gepresenteerd in de raad. Dat werd voorafgegaan door een publicatie – een persreactie van IJsseldelta-Zuid – en daar klonk net zo groot of hooguit anderhalf keer zo groot als. Daarna las ik het rapport eindelijk zelf – want het was toen beschikbaar – en toen werd er gewerkt met een bandbreedte 230-290 maar hoe je het ook wendt of keert 230-290 is hoger dan 140.

De voorzitter: Wilt u uw vraag stellen?

De heer Zeven: 390 is hoger dan 140 nu, 453 is hoger dan 140 nu. Is het niet ernstig? Moeten wij dat voor lief nemen?

De voorzitter: Met andere woorden: in hoeverre is het verantwoord om aan deze getallen voorbij te gaan?

De heer Dijk: Hier krijg je een beleidsmatig antwoord op. Wij leven in de Delta van een aantal grote rivieren. Wij kunnen geen situatie creëren waarin je absolute veiligheid hebt. Dat is ook het eerste antwoord geweest dat u vanavond hebt gekregen, juist omdat de gevolgen van een overstroming zo enorm groot zijn. U schetste net die gevolgen. En of het nu over 100 mensen gaat, over 200 of over 400: het is altijd allemaal te veel. Kijk wat het effect is geweest van de stormramp in 1953. Wij willen in Nederland te allen tijde voorkomen dat zo iets zich nog eens voordoet. Dat neemt niet weg dat je het dan toch niet voor 100% kunt wegnemen, die onveiligheid, dus wij moeten er rekening mee houden. Als het dan gebeurt, is het heel vervelend maar de kans dat het misgaat, hebben wij ongelooflijk klein gemaakt. Nederland heeft daar ontzettend zwaar in geïnvesteerd om die kansen zo klein te krijgen. Op wereldschaal is het niet meer te vergelijken. Kijk maar hoe vaak het in onze buurlanden overstroomt. Nederland is wat dat betreft uniek maar kleiner dan klein kun je het niet maken.

De heer Zeven: Sorry, maar de zorgen hier in Kampen vertrekken bij de huidige situatie. Als mensen een aantal van 140 zien en daarna een aantal van 230 of 453 dan zeggen ze: het gaat erop achteruit. Ik kan het ze niet uitleggen, mijnheer Dijk, dat dit acceptabel is.

De heer Dijk: ik ook niet. Ik kan ook niet uitleggen dat honderden doden acceptabel zijn. Het enige dat ik kan uitleggen, is dat wij in Nederland willen voorkomen dat zo iets ooit weer gebeurt en daardoor met aannames en kansen werken die zijn weerga in deze wereld niet kennen. Het valt niet te vermijden; het valt alleen maar te vermijden als u naar een gebied verhuist dat hoog en droog ligt of in Nederland, of in Duitsland, maar zolang je in de Delta woont en je leeft in een gebied dat overstrombaar is – zoals wij dat wel zeggen – dan houdt je altijd enig risico. Wij hebben de natuur niet 100% in de hand wat we ook doen.

De heer Kuijken: Ik wil er toch iets aan toevoegen. Ik wil gezegd hebben dat wij sinds de Deltawerken en andere maatregelen om deze Delta de veiligste van de wereld te maken sinds 1953 geen slachtoffer meer hebben gehad als gevolg van overstromingen. Dat is een. Ten tweede wordt er op verschillende manieren beleid gevoerd. Het is niet alleen de preventie door hoge dijken, sterke dijken en hele hoge normen.

Het is ook – in de meerlaags veiligheid – het ruimtelijk beleid dat rekening houdt met als het dan toch misgaat en ik meld u dat de rampenbestrijding in dit land de afgelopen decennia natuurlijk op een veel hoger plan gekomen. Ik vind het echt nodig om te zeggen dat er op drie niveaus wordt gewerkt om geen slachtoffers als gevolg van water en overstromingen te krijgen. Daarmee garandeer je niets maar laat je wel zien dat je er alles aan doet om dat te voorkomen. Ik denk dat het toch ook nodig is als ik de cijfers hoor die in de rapporten staan. Ik wil dan heel graag weten: heeft er dan ook nog iemand wat gedaan om dat te voorkomen? Ik denk het niet.

De heer Meursing: Daar kan ik wel antwoord op geven. Ik zei daarstraks al dat ieder rapport voor een bepaald doel wordt geschreven. Dit rapport heeft niet tot doel om de normen af te wegen maar heeft tot doel: als het zover komt, wat gebeurt er dan? In deze berekeningen is evacuatie niet meegegaan.

Er is van uitgegaan: als het gebeurt, hoeveel potentiële slachtoffers zijn er dan maximaal denkbaar? Die zullen dus nooit optreden. De ervaring leert dat je altijd zo'n 80 tot 90% kunt evacueren of zelfs meer. Het is een worstcasescenario juist om na te denken over die tweede en derde mogelijkheid, als het gebeurt om daar dan zo goed mogelijk op voorbereid te zijn.

De voorzitter: Ik kijk nog even rond. Zullen wij hiermee de thematiek van de vragen 3 en 4 afronden? Volgens mij is het vrij principieel aan de orde geweest. Ik schors de vergadering tot 20.25 uur.

Schorsing

De voorzitter: ik heropen de vergadering.

5. *Wat zijn de gevolgen/effekten voor de waterveiligheid in de gemeente Kampen bij een IJsselmeerpeilstijging van 0,30 meter omstreeks 2013 en voor de periode 2035-2100 als het IJsselmeer in fasen van 0,50 tot 1,50 meter wordt verhoogd?*

De voorzitter: Misschien is het goed dat bij deze vraagstelling die ook gebaseerd is op informatie die wij als raad tot heden tot ons kunnen nemen eerst naar de Deltacommissaris te kijken om ons even bij te praten inzake de actuele stand van zaken.

De heer Kuijken: Ik doe dat met veel plezier omdat in de vraag vrij exacte getallen zijn opgenomen. Ik wil de illusie wegnemen dat ik met deze exacte getallen werk. Het eerste dat ik graag wil melden, is dat de commissie Veerman – de tweede Deltacommissie in 2008 – haar rapport heeft uitgebracht als een advies aan de regering en dat hij – laat ik het maar huiselijk zeggen – de vraag moest beantwoorden: kunnen wij in de meest extreem te bedenken situatie naar aanleiding van de klimaatverandering in dit land blijven wonen? Het klinkt dramatisch maar het was toch wel een beetje de opdracht die hij meekreeg. Ik zeg tegen de mensen die over de extremen van Veerman spreken: ja, hij had ook de opdracht om te bekijken of je met die extremen in dit land kunt blijven wonen. Het antwoord van de heer Veerman in zijn advies was: ja, dat kan maar dan moet je wel wat doen. Dat heeft de regering – en ik zeg met de Haagse ervaring die ik heb in heel korte tijd – op zich genomen en een regeringsstandpunt ingenomen en een wetsontwerp ingediend en mede op verzoek van de Kamer een Deltacommissaris aangesteld en toen viel het kabinet, maar we krijgen nu een nieuw kabinet dus het zal weer verdergaan. De Deltacommissaris is in deze periode missionair gebleven. Het Deltaprogramma dat ik op verzoek van het kabinet heb voorgesteld en wat het kabinet naar de Tweede kamer heeft gestuurd met de opmerkingen van de kant van het kabinet zelf, gaat niet uit van de extreme scenario's van de heer Veerman en dat komt omdat mijn opdracht een andere is dan de opdracht van de heer Veerman. De heer Veerman moest – ik heb het u verteld – adviseren over de toekomst en ik werk vanuit het nu. De benadering die in het Deltaprogramma wordt gekozen, is een benadering van nuchterheid, van realisme en het werken met wat we weten. We weten dat de zeespiegel stijgt, we vermoeden dat er een versnelling in zit, maar dat weten we nog niet zeker. We weten dat de temperatuur stijgt. We verwachten meer droge perioden op basis van het voorspellingspatroon en we verwachten meer natte perioden, dus de extremen zouden kunnen toenemen en onze bodem daalt nog steeds. We weten een aantal dingen – omdat wij dat al honderd jaar meten – en we verwachten een aantal dagingen. Dat wordt – en het is eerder hier gezegd – samengevat in scenario's. Het Deltaprogramma baseert zich op de scenario's van het KNMI, ons Nederlands Meteorologisch Instituut met grote naam en faam in de wereld, een wetenschappelijk instituut. Die scenario's – en dat zijn er vier – gaan uit van temperatuurstijgingen van 1 à 2 graden en dominante oost- en westenwind in verschillende combinaties en neem ik in het Deltaprogramma als uitgangspunt. In 2013 zal het KNMI die weer herijken op basis van wat wij dan weer weten.

De benadering van het kabinet in het Deltaprogramma is dat we natuurlijk ook niet naïef zijn dus we houden met die scenario's – met die ontwikkeling – rekening en we proberen plannen te ontwikkelen – voorstellen te maken – om als dat nodig is omdat in ons watersysteem bepaalde omslagpunten bereikt worden – ik zal daar direct iets meer over zeggen – dat we dan weten wat we moeten doen, als wij die punten aan het bereiken zijn. Tot die tijd is de benadering zo veel mogelijk flexibel en adaptief mee te gaan met wat je meet en wat je kunt verwachten op de wat kortere termijn. We proberen dakpansgewijs te verbinden wat we nu doen aan het verstevigen van onze Delta, wat we daarna nog zouden moeten doen – adaptief mogelijk – met het mee ademen met wat we zien en we bereiden voor de misschien wat grotere ingrepen als bepaalde omslagpunten bereikt worden. Ik noem twee omslagpunten:

1. Er is in West-Nederland, in Gouda, een inlaadpunt voor zoetwater. Dat is zoetwater dat nodig is voor heel veel industrieën daar maar ook voor de agrarische industrieën en de teelten. Als je meer droge periodes krijgt met een lagere rivierafvoer en een zeespiegel die omhooggaat, dan zal het zout van de zee sneller omhoogkomen en kan er een moment zijn dat Gouda bereikt wordt. Dat hadden wij in 2003, een droog jaar. Een van de scenario's van het KNMI zegt dat 2003 – in een van de extremere scenario's – een gemiddeld jaar in 2050 kan worden als het gaat om droogte. In het Deltaprogramma bereid je je voor op het bereiken van mogelijk zo'n punt. Wat doe je dan? Ik weet het nog niet maar dat zijn we dus aan het bestuderen. Dat is de zoetwatervoorziening en daarin speelt het IJsselmeer een rol. Veerman heeft erop gewezen dat je daar een groot zoetwaterbekken hebt, maar er zijn – en dat zullen wij proberen uit te zoeken in Nederland – misschien nog wel andere oplossingen mogelijk. Dit zit in het Deltaprogramma.
2. Een ander omslagpunt is het lozen van – het weg laten lopen van – water uit het IJsselmeer naar de Waddenzee. Dat is ook een kernpunt. Ook daarvan kun je bedenken, dat als de zeespiegel stijgt, dit op enig moment niet meer gaat en dat je dus iets moet doen. Je kunt dan twee dingen doen: je kunt gaan pompen en kunt ervoor zorgen dat het peil hoger is zodat het vrij kan blijven vallen.

Het lijkt simpel maar dit zijn heel grote maatregelen. Wat wij in het Deltaprogramma doen, is dit projecteren op de toekomst en daarvoor opties bedenken, geen beslissingen nog. Wat willen we nog weten, wat hebben we nog nodig om te weten en als je dat dan weet: wat kun je dan doen? Wat moet je dan beslissen? Daarin zit veel onzekerheid en het is mijn overtuiging door heel open en transparant die onzekerheden te laten zien en te laten zien waar je mee bezig bent om die onzekerheid wat zekerder te maken dat wij in de komende jaren met elkaar dat proces doorgaan. Dat is de essentie van het Deltaprogramma. Dat zit ook al in Ruimte voor de Rivier. Wij leren ervan om met veel overheden en maatschappelijke organisaties dit door te maken. Iedereen weet dat de politiek op een gegeven moment een beslissing moet nemen. Dit is een lange aanloop om u te zeggen dat ik oprecht niet weet wat er met het peil van IJsselmeer gaat gebeuren. Ik weet dat we in 2014 voornemens zijn om op basis van al het materiaal dat we in de komende drie jaar gaan verzamelen een voorstel te doen of opties voor te leggen aan de politiek wat er met het peil van het IJsselmeer zou moeten gebeuren op de langere termijn gelet op de zoetwatervoorziening die ook misschien een andere oplossing kan krijgen en gelet op de veiligheidsvraagstukken die ook met de Waddenzee te maken hebben. Dat is wat ik weet.

De voorzitter: U stelt: ik ga met deze ontwikkelingen dynamisch adaptief om. We handelen naar bevind van zaken en we denken over wat er op bepaalde momenten zou moeten gebeuren. Wat adviseert u ons? Waar zouden wij wel en waar zouden wij geen rekening mee moeten houden als het gaat om onze veiligheid en om onze planvorming?

De heer Kuijken: Als er iets besloten wordt over het IJsselmeerpeil dan zou – want dat is het werk dat wij de komende drie jaren doen – tevens meegenomen worden wat het effect is van die maatregel op het hele omliggende gebied van Enkhuizen tot hier. Dan hebben we – en ik kom even terug op de eerste vraag – normen voor veiligheid en die zullen dus gehandhaafd worden. Als er iets verandert met het peil van het IJsselmeer – en ik geloof dat er op dit moment een marge is van 30 cm maar binnen die centimeters kun je zonder maatregelen nog iets doen – als je erbovenuit gaat, moet je maatregelen nemen. Het hoort dus bij de beslissing van de politiek, als men iets wil veranderen – bijvoorbeeld in het IJsselmeer – dat je dan ook rekening houdt met de maatregelen die je moet nemen, bijvoorbeeld in deze Delta, de Vecht IJsseldelta – die daar natuurlijk heel veel mee te maken heeft – en daar gelden normen voor. Die normen heeft de overheid in de wet liggen en die worden dus gehandhaafd.

De voorzitter: Ik hoor u zeggen: gemeente Kampen, laat deze ontwikkeling maar gewoon aan ons over, u hoeft zich voorlopig geen zorgen te maken want als er mutaties in komen, dan regelen wij dat.

De heer Kuijken: Dat zeg ik niet. Het is plezierig dat u dat zo stelt omdat ik heel graag wil dat u meedoet met wat wij aan het ontdekken zijn in het IJsselmeer in dat deelprogramma, zoals u dat ook in het programma Ruimte voor de Rivier doet; het rivierenprogramma is ook een van de delen van het Deltaprogramma, dus doe mee, denk mee, praat mee, breng je aspecten in die je van belang vindt, want dat leidt uiteindelijk in dat proces zoals ik dat beschrijf met veel betrokken overheden – tot een gedragen feitenverzameling op basis waarvan beslissingen genomen kunnen worden. Ik zou nooit stil gaan zitten – het mag wel – maar ik houd wel van actieve overheden.

De heer Meursing: Ik heb een paar kleine zaken. Het gaat over het huidige systeem en er werd net gezegd: er kan nog wel 30 cm bovenop in het IJsselmeer. In de zomerperiode doen zich de droogtesituaties voor dus in een zomerperiode hebben we meer water nodig om een droogteperiode te overleven terwijl bij de hevige stormen waarbij we dreiging uit het IJsselmeer kunnen verwachten – hier in de regio vindt dat in de winter plaats – het peil niet zal worden omgezet. Dit is voor de korte termijn wel aardig om te weten. Voor de langere termijn schatten wij in dat bij een peilverhoging van 30 tot 50 cm wellicht serieuze maatregelen nodig zijn om IJsseldelta, Kampen, Vechtachterland te beschermen. In de quickscan hebben wij snel verkend aan wat voor type maatregel je dan zou kunnen denken. Dat is vrij fors maar bedenk wel dat rondom het hele IJsselmeergebied maatregelen nodig zijn en in dat licht – en dan hebben wij het ook over een situatie met een vrij forse zeespiegelstijging – dit soort maatregelen mogen worden gezien als een mogelijkheid.

De voorzitter: Ik heb wel eens begrepen dat er bij de plannen die nu worden gemaakt al rekening wordt gehouden bij sterkteberekeningen en dergelijke met een zekere stijging van het IJsselmeerpeil. Klopt dat beeld en met welke centimeters houden wij dan nu feitelijk rekening?

De heer Meursing: Het klopt maar ik zit meteen te bedenken hoeveel dan precies. Daar moet ik het antwoord op schuldig blijven. Het klopt dat er eigenlijk al sinds jaar en dag met een 0,5 meter of iets dergelijks rekening wordt gehouden. Het is precies zoals de heer Kuijken net zei: de zeespiegel stijgt al meer dan 8000 jaar. We weten dat dit in ieder geval gebeurt en daar anticiperen wij ook op.

De heer Bijkerk: Ik heb hem inmiddels. Beleidsmatig houden we rekening met – wat het KNMI eigenlijk heeft berekend en dat is weer afgeleid van de zeespiegelstijging – naar verwachting 2100 op het Wad en dat is is 60 cm. Dit wordt vertaald naar een peilstijging op het IJsselmeer van 23 cm als ik het goed heb en dat betekent onder maatgevende omstandigheden bij Kampen vanwege het effect van toenemende diepte van het IJsselmeer geen 23 centimeter maar iets minder dan dat. Dit is in de orde grootte van 2 dm waar we rekening mee houden in de plannen. Daar komt eigenlijk nog bovenop een wettelijke toeslag voor robuust ontwerpen en dat is ook van die orde.

De heer Holtland: Ik had het zojuist in de pauze al even met de heer Bijkerk over het feit dat wij de sluis bij Roggebot weg gaan halen maar juist in het geval er een peilverhoging in het IJsselmeer zal ontstaan – dat kan in de zomer zijn, ook dan kunnen er heftige stormen zijn, er kan door de opwarming van de aarde en verhoging van de zeespiegel ook al een verhoging van 23 cm komen – zou het dan niet zo moeten zijn dat wij juist die sluis niet moeten weghalen maar dat we daar een stormkering van moeten maken zodat wij in ieder geval dat land erachter kunnen beschermen, want in de beleving van de Kampenaren is een van de grotere gevaren eigenlijk het water dat van de andere kant afkomt, dus inderdaad van het IJsselmeer afkomt. Als er geen stormkering ligt op de plaats waar nu de sluis ligt, dan zou de bypass juist tegendraads kunnen gaan werken. Ik stel de vraag eerst aan de heer Kuijken.

De heer Kuijken: Ik heb er geen verstand van. Hier moet ik mij ook verlaten op de andere deskundigen.

De heer Bijkerk: Ik heb er wel een mening over. Eigenlijk is die stormkering uit de plannen gevallen omdat zo'n stormkering het systeem nodeloos ingewikkeld maakt. Daarmee bedoel ik eigenlijk dat een stormkering zoals wij die bij Ramspol hebben, op een gegeven moment dichtgaat en dat is al bij een vrij lage waterstand. In het geval van een stormkering bij de Roggebot zou dat betekenen dat bij die lage waterstand de kans op een hoge waterstand via de IJssel nog steeds aanwezig is. Stel die stormkering gaat eenmaal per jaar dicht dan houden we nog steeds de kans dat er een eenmaal per 2000 jaar afvoer via de rivier voor een deel via de bypass afgevoerd moet worden. Dan zegt de inlaat: ik wil open en de stormkering zegt: ik wil dicht. Dat conflicteert dus dat werkt niet. Bovendien is de werking die zo'n stormkering zou hebben, als je dat helemaal zou uitdokteren, beperkt omdat het maar 17 km dijken ietsje lager zou kunnen maken en wij hebben ervoor gekozen om die dijken alvast iets hoger te maken zodat we die stormkering niet behoeven te maken. Daar komt bij dat voor de lange termijn in het Deltaprogramma misschien gewerkt wordt aan een oplossing voor de hele IJssel- en Vechtdelta dus een van de mogelijkheden in de quickscan is bijvoorbeeld de stormkering bij de Ketelbrug die dan ook in een keer de bypass zou beschermen.

De heer Bomhof: Ik heb twee vragen. Ik hoor daarnet van de heer Meursing een nieuwtje. Hij meldde dat die IJsselmeerpeiling althans vooralsnog alleen in het zomerseizoen zou plaatsvinden en niet het

winterseizoen. Daar ben ik buitengewoon blij mee en dat is nieuw. Ik heb dat ook nog nergens gelezen. De tweede opmerking is gemaakt over het verhogen van het IJsselmeerpelil ten behoeve van het vrije verval richting de sluizen in de afsluitdijk. Dan zijn er actuele plannen om die afsluitdijk op een veiliger peil te brengen. Als dat systeem doorgaat en je probeert al door te kijken tot het jaar 2100, komen wij dan niet in een eindstadium waarin je moet gaan pompen? Als het zou is dat je zou moeten gaan pompen, is dan niet de oplossing voor het gebied om zo snel mogelijk te gaan pompen en niet al die dakpansgewijze maatregelen te nemen?

De heer Meursing: Zoals de heer Kuijken net al heeft aangegeven, is de meerpeilstijging de toets geweest van de commissie Veerman. Hoelang kunnen wij het nog droog houden en zou ons dit soulaas bieden? In het Deltaprogramma wordt die mogelijkheid voor de toekomst verkend maar ook allemaal andere maatregelen dus ook degene die u schetst. In principe staat alles open. Er vindt een brede afweging plaats tussen de verschillende strategieën die denkbaar zijn in het Deltaprogramma.

De voorzitter: Maar het is nog onvoltooid tegenwoordige toekomstige tijd, begrijp ik?

De heer Kuijken: Nog even aanvullend voor de Afsluitdijk, want daarover heeft hij het volgens mij staat in de planning dat de besluitvorming in 2011 kan komen. Ik sluit niet uit dat als het me gevraagd wordt ik, en anders ook, dan zou ik adviseren om rekening houden met het feit dat je misschien op de veel langere termijn moet pompen.

De heer Zaven: Nog een keer het Ketelmeerregime in Kampen en de opwaaling en geen kering op de Roggebot. Vlak voor de zomer hoorde ik dat en daarover was ik verbaasd. De heer Bijkerk heeft net uitgelegd waarom hij is vervallen. Mijn vraag is: wat gebeurt er dan met die inlaat? Als ik even denk – en misschien is dat niet juist – gaat volgens mij dan het volgende gebeuren: dan krijgen we opstuwing via de monding van de IJssel, dan krijgen we opstuwing via de bypass, de inlaat zit muurvast, die is niet regelbaar en kan niet worden afgesloten, en dat betekent dus dat op dat punt twee opstuwingen worden opgeteld en uiteindelijk toch die IJssel inlopen en uiteindelijk toch doorlopen tot in Zalk. Ik heb bij benadering begrepen dat dit de uitkomst zou zijn van zojuist verricht of nog bezig zijn probabilistisch onderzoek. Als dit zo is zijn we in de aap gelogeed. Daar zou ik graag een antwoord op willen hebben: opstuwing, misschien wel tot bij Zalk.

De heer Bijkerk: Het zou helpen als het plaatje van de presentatie even wordt getoond. Via de bypass kan het water opstuwen vanuit het IJsselmeer. Als je kijkt naar de zwarte lijn – dat is de zwarte lijn van opstuwing op de rivier als gevolg van een storm – deze zwarte lijn zit onder de lijn die je bij hoog water zou hebben op de rivier dus al die andere lijnen liggen erboven en ook de paarse lijn, de combinatie van storm en afvoer, zit daarboven. Onze inschatting – maar ik ken die probabilistische berekeningen nog niet helemaal – is dat het niet zal zorgen voor een verhoging van je maatgevende afvoer, simpelweg omdat het peil in de bypass bepaald wordt door het peil in de Ketelmond omdat er niet nog eens een keer weer 800 tot 900 m³ per seconde water door die bypass heen hoeft, dus het is een vrij vlak peil. Het peil in de bypass aan de kant van de inlaat – aan de binnenzijde van de inlaat, de kant van de randmeren en niet die van de rivier – zal bij storm lager liggen dan de waterstand op de rivier bij storm, simpelweg omdat die rivier ook nog een afvoer heeft. Die rivier stroomt nog gewoon en voor stroming heb je een hoogteverschil nodig van hoog naar laag. Dat is eigenlijk het antwoord. Mocht het zo zijn dat het toch effecten heeft, dan zou altijd nog gekozen kunnen worden voor een dubbelzijdig kerende inlaat, dus het inlaatwerk moet sowieso regelbaar worden, in ieder geval voor een deel en je zou ervoor kunnen kiezen – als het een probleem is, maar ik verwacht het niet – om die inlaat bij storm gewoon dicht te zetten. Dan heb je hem niet nodig.

De voorzitter: Ik begrijp dat bij storm vanaf het IJsselmeer het peil van het randmeer lager blijft dan het peil op de rivier?

De heer Bijkerk: Ja.

De heer Zaven: Mijnheer Dijk, u hebt laten publiceren dat de dijken worden verhoogd. De dijken moeten worden aangepakt want zij zijn voor een deel al afgekeurd dus daar moet sowieso aan gewerkt worden. Mijnheer Bijkerk, u meldde zojuist ook dat die dijken over een aantal kilometers aangepakt moeten worden. Is mijn veronderstelling dan juist dat vooruitziend op die opstuwing de dijken sowieso aangepakt moeten worden? Of is dat fout?

De heer Dijk: Die dijken zullen daar niet zozeer moeten worden verhoogd maar het betreft hier vooral ook weer de sterkte van de dijken. Het gaat niet alleen om de hoogte – de meest dijken zijn hoog genoeg – maar het gaat juist ook om de goede sterkte. Het hele verhaal komt toch terug op het hele basale omdat uiteindelijk overal langs de hele rivier, waar je ook kijkt voldaan moet worden voldaan de maatgevende hoogwaterreels gekoppeld aan die norm van 1000 of 2000. Wat Bert Bijkerk net gezegd heeft, is: zoals we nu tegen de berekeningen aankijken, is die opwaaiing niet zo dat die de maatgevende situatie zou creëren. Doet hij dat wel dan moet je inderdaad rekening houden met de dijkhoogte en dat gebeurt dan dus ook. Dit betekent dus ook – wat ik al eerder tijdens deze middag/avond heb verteld – dat die bypass vooral werkt voor het bovenstroomse gedeelte. Dat is en blijft zo. Hij maakt het niet erger voor situaties vanuit het IJsselmeer. Wat u schetst dat ook het water het via die bypass naar boven kan komen, is natuurlijk zo. Hij komt ook via de IJssel naar boven; hij drukt daar ook de IJssel op. Die situatie wordt niet feitelijk anders.

De heer Zeven: Mag ik nog een aanvullende vraag stellen? We gaan de zomerbed verdiepen. Die geeft de IJssel meer ruimte. We gaan dan misschien op termijn ook de dijken verhogen. Dan krijg je als het ware een soort megastroombed waardoor heel veel water afgevoerd kan worden. Is dan die bypass nog nodig?

De heer Dijk: Als je de bypass niet aanlegt, is het alternatief overal de dijken verder verhogen. Is dat dan de ideale oplossing? Dat is voor de beleidsmakers natuurlijk steeds maar meer de vraag. Wat is beter? Wat is veiliger? Wat is beter hanteerbaar en niet alleen nu maar ook naar de verdere toekomst toe? Bredere rivieren of rivieren met hogere dijken? Uiteindelijk zijn wij er ook beleidsmatig van overtuigd geraakt dat rivieren met hogere dijken uiteindelijk meer gevaar opleveren en gevaarlijker zijn dan bredere, relatief lagere dijken, dus vandaar dat het beleid al tien jaar geleden is ingezet op Ruimte voor de Rivier waar dit ook een onderdeel van is.

De heer Boddeus: Ik heb nog een vraag over de IJsselmeerstijging, mogelijk is dat 1,5 meter. Ook zijn er nog andere factoren onzeker. De heer Kuijken zei bijvoorbeeld dat het KNMI in 2013 nog met een aangepast rapport over het weer komt. De opwaaiing van wind zou toe kunnen nemen. Bij 6. staat vermeld dat de dijkkringen met een factor 10 verhoogd kunnen worden. Als je al deze dingen nu eigenlijk nog niet weet, is het dan wel zinvol om nu al die bypass aan te leggen? Als je nu aanlegt, kan dat mogelijk in de weg liggen voor Ruimte voor de Rivier. Kan de heer Kuijken of de heer Eijgenraam hier nog wat over zeggen?

De heer Kuijken: Ik heb geprobeerd te betogen dat je eigenlijk constant aan het werk bent in die Delta. Het is niet zo, dat in 2013 het KNMI met nieuwe scenario's komt. Ze herijken hun scenario's op wat ze dan weer nieuw weten en dat zullen ze dus een paar jaar later weer doen. Zo toetsen we dus ook – ik herhaal – of de dijk verstevigd moeten worden. Je bent constant bezig. Wachten is niet altijd de beste oplossing, zeker niet als je – wat de Ruimte voor de Rivier doet – het flexibel maakt. Dat is wat er hier gebeurt. In de PKB wordt uitgegaan van 16.000 m³ per seconde Lobith. We verwachten dat we waarschijnlijk meer nodig hebben in de loop van deze eeuw. We maken dus nu al plannen, waar het kan, om mee te koppelen om straks wat extra waterstandverlaging mee te maken. We houden de flexibiliteit in het systeem. Dat is eigenlijk wat wij doen op deze manier. Ik vind het een verstandige manier van omgaan met de vraagstukken van veiligheid.

De heer Eijgenraam: Gedeeltelijk is de kwestie natuurlijk al eerder aan de orde gekomen met: wat ligt er nu eigenlijk vast en waarom de bypass nu precies op dit moment?

Ik denk dat als we het puur hebben over een waterstaatkundige maatregel dat het dan misschien te overwegen is om de zaak uit te stellen want op dit moment hebben we hem niet echt nodig en dan zou het argument zwaar kunnen gelden: we wachten gewoon totdat we meer weten. Maar, ook al eerder is geconstateerd dat dit niet het enige is wat aan de hand is. Er is sprake van een ruimtelijke ontwikkeling waarbij men een aantal zaken aan elkaar heeft willen koppelen en waarin ook nog een keer speelt dat als je nu dus deze maatregel niet neemt in ieder geval die grote ruimtelijke claim vanuit de PKB op het gebied blijft liggen. Ook dat vindt de regio niet in alle opzichten een prettige zaak, dus is het een beleidsmatige afweging. Als u mijn laatste stuk, laatste paragraaf leest, staat het er ook heel duidelijk. Na verschillende zaken die hier aan de orde zijn tegen elkaar te hebben afgewogen – op dit moment weten we zoveel en dit en dat, dit zijn de voordelen en daar moeten we misschien leven met iets meer onzekerheid – komen we tot een te nemen besluit. Het is uiteindelijk aan u om die afweging te maken en ook aan de Provincie maar in mindere mate aan het rijk.

De heer Jacobs: Mijnheer Eijgenraam, u maakt in het rapport van het CPB gewag van de robuustheid van deze bypass en dat gaat om de norm van Ruimte voor de Rivier dat het in ieder geval tot een periode van honderd jaar zou moeten werken. U komt daarbij tot de conclusie op basis van noodzaak en investeringsniveau, als ik het wel heb, dat die bypass niet robuust is. Nu hebt u een aantal zaken hier gehoord. Staat u nog steeds achter die uitspraak?

De heer Eijgenraam: Het punt over de robuustheid en later is het in het rapport van mijn buurman nog iets helderder geformuleerd als de toekomstvastheid, dat is gewoon een citaat uit het Rijkswaterstaatsrapport dus het is niet iets wat ik heb opgeschreven; het is gewoon een citaat. Ik verval eigenlijk in herhaling maar als u het mij vraagt – en het gaat puur om de waterstaatkundige zaken – zou ik adviseren het nog wat uit te stellen in plaats van het nu te doen, maar dat is dus niet het enige dat aan de orde is. Het is aan u om te kijken wat op dit moment al de voordelen zijn en te kijken wat de nadelen zijn wanneer u later iets meer zou weten, maar ook niet vreselijk veel.

De heer Jacobs: Staat u nog steeds achter deze uitspraak?

De heer Eijgenraam: Dat is niet mijn uitspraak. Ik citeer het Rijkswaterstaatsrapport. Het is aan u om daar een beleidsmatige conclusie uit te trekken.

De heer Beckmann: In het kader van de afwegingen: de Deltacommissie geeft op een gegeven moment ook aan dat het Markermeer buiten de verhogingen wordt gelaten. Ik heb begrepen dat dit louter uit politieke overwegingen zou kunnen zijn, misschien is dat niet zo en dan hoor ik dat graag, maar als het Markermeer er wel bij betrokken wordt, treedt er natuurlijk een duidelijk effect op, ook op de verhoging van het water in de IJssel. Ik beperk mij dan maar even tot het water van de IJssel vanuit het IJsselmeer. Ik denk dat de heer Meursing daar wel een antwoord op zou kunnen geven.

De voorzitter: U krijgt antwoord van de heer Kuijken.

De heer Kuijken: Wat ik weet, is dat in het Nationaal Waterplan de ontkoppeling is opgenomen. Dat is een politiek besluit omdat het een afweging van belangen is. Er voor gekozen om te ontkoppelen om in het gebied van het Markermeer en IJmeer ontwikkelingen mogelijk te maken die baat hebben bij een relatief stabiel peil. Het is afgewogen. Zo staat het in het Nationaal Waterplan en daarmee is het volgens mij beleid. Dat is wat ik weet.

De heer Beckmann: Naar aanleiding hiervan nog een vraag. In hoeverre is dit nog beïnvloedbaar?

De heer Kuijken: Dat weet ik niet. Ik denk dat dan even iemand moet kijken of het Nationaal Waterplan in de Tweede Kamer al behandeld is, ja of nee.

De heer Meursing: Daar kan ik wel wat over zeggen. Het Nationaal Waterplan is – zoals alles na het vallen van het kabinet – controversieel verklaard en is in die zin niet behandeld. Wij zullen even het nieuwe kabinet moeten afwachten en kijken of zij hetzelfde plan gaan behandelen of herzien. Het is in elk geval wel door het kabinet vastgesteld maar nog niet door de Kamer behandeld.

De voorzitter: Wij zijn benieuwd of het CDA hieraan meedoet.

6. Een van de aanbevelingen van de Deltacommissie luidde om de veiligheid achter de dijken met een factor 10 te verhogen. Welke gevolgen heeft deze nieuwe norm voor de gemeente Kampen?

De heer Dijk: Volgens mij is het een van de aanbevelingen van de Deltacommissie en zoals hier vandaag ook al over tafel is gekomen, is de aanbeveling van de Deltacommissie nog geen beleid. Het heeft wel het effect gehad dat op nationaal niveau – en daar kunnen de andere heren denk ik ook veel over zeggen – de discussie is gestart, maar het eind van die discussie is bepaald niet in zicht en het valt ook niet met zekerheid te zeggen waar dit naartoe gaat. Dat is belangrijk om te weten. Het is slechts een aanbeveling en daarmee is het geen beleid. Als het ooit beleid wordt, dan betekent het dat die maatgevende wateromstandigheden – waar we het vanavond uitgebreid over gehad hebben – op een ander niveau komen te liggen en dan zullen we moeten kijken of we de rivier verder moeten ver-

breiden dan wel dijken moeten verhogen dan wel andere slimme creatieve oplossingen moeten vinden.

De heer Kuljken: Aanvullend en ook al eerder gezegd: een van de onderdelen van het Deltaprogramma is de nieuwe normering of de herziene normering voor veiligheid, principenorm, besluit mogelijk in 2014. Er is afgesproken, gelet op de aanbeveling – het advies – van de commissie Veerman om in dat deel van het Deltaprogramma dat zich hiermee bezighoudt niet alleen te werken met de kosten-batenanalyses/nieuwe gegevens ten opzichte van vijftig à zestig jaar geleden en de slachtoffer risico's maar ook te bekijken – want dat geldt ook voor de 1,5 meter voor dit advies van de commissie Veerman – hoe dit zich verhoudt tot datgene wat eruit kosten-batenanalyses in combinatie met slachtofferanalyses komt aan cijfermateriaal en keuzes. Dan ontstaat er een referentie en dat hoort dus bij het proces van besluitvorming dat daarna zal plaatsvinden. Het krijgt een plek maar is inderdaad niet het uitgangspunt voor beleid. Het is een van de opties in het onderzoek en het voorleggen van de keuzes.

De voorzitter: Niemand wenst hier vragen over te stellen. Het is helder. Ik stel vast dat wij de zes vragen beantwoord hebben gekregen.

De heer Van der Linde: Ik heb geen vraag over vraag 6 maar ik ben in de pauze na vraag 4 door verschillende mensen benaderd over de beantwoording van mijn vraag door de dijkgraaf, de heer Dijk. Zij vonden het gegeven antwoord wat algemeen en vragen of de heer Dijk nog een verdiepingsslag kan maken. In het CPB-rapport staat dat het aantal slachtoffers bij de aanleg van de bypass, als er nog geen sluizen zijn, toeneemt. De heer Dijk gaf aan dat de kans dat het zich voordoet kleiner wordt maar als de kans zich voordoet dat het effect groter is. Kunt u verduidelijking geven over de kans dat deze gaat dalen?

De heer Dijk: Wij hebben daar in de pauze ook even over gesproken. Ik hoop dat mijn uitleg voor u in ieder geval helder was, want dan kan ik die hier in deze zaal kopiëren. Het is maar net waar je gaat staan. Ga je staan op de positie van Nederland in het algemeen en je kijkt naar dit gebied, dan is de kans dat er wat misgaat in dit gebied als gevolg van die compartimentering niet groter of kleiner. Als er dan ergens in dit gebied wat misgaat, dan is de schade in ieder geval wat kleiner omdat niet het hele gebied onderloopt maar slechts een deel van het gebied. Dat is een voordeel. Als je Kampenaar bent dan bekijk je het anders – dan bekijk je het niet van bovenaf, van ver weg zoals ik het net beschreef – en bekijk het meer vanuit wat gebeurt er met mij en dan is de situatie zo, dat de kans dat het jou overkomt natuurlijk kleiner is geworden, omdat die lengte waarover langs de IJssel die bres kan slaan korter is. Als dus ergens in het gebied die kans totaal generaal hetzelfde is gebleven, moet je het verdelen over het gedeelte hier en het gedeelte richting Zalk. Dan is de kans dat het hier gebeurt kleiner maar als het gebeurt – nogmaals weer die onwaarschijnlijk kleine kans – dan is, omdat je gebied sneller volloopt, het effect groter. Nu hoop ik dat ik het net zo duidelijk heb uitgelegd als daarnet in de pauze.

De heer Van der Linde: Het was een heel consistente beantwoording van de vraag zowel in de pauze als nu.

De voorzitter: En hebt u het ook begrepen?

De heer Boddeus: Ik heb nog een vraag. Ik wist niet waar ik die bij zou kunnen stellen. Er is ook nog een plan dat de IJssel omgelegd wordt om Kampen heen. Kan de heer Visser hier wat over zeggen?

De heer Visser: Ik ben niet van recente plannen in deze richting op de hoogte. Ik werk al 35 jaar bij de TU Delft en ik heb dit al vijftien jaar geleden met een derdejaars projectgroep onderzocht om dus een aftakking van de IJssel te maken, veel zuidelijker dan Zwolle. Het was een wild idee en een leuk project met studenten. Ik kan mij niet meer precies herinneren of dat nu zulke grote voordelen opleverde. Het leverde natuurlijk wel voordelen van overstromingsrisico's voor Zwolle en Kampen op. Ik weet niet of er recente plannen zijn in deze richting.

De heer Meursing: Ik wil dit graag toelichten. Om u gerust te stellen: er zijn geen plannen om vandaag of morgen de IJssel even om te leiden. Waar komt dit vandaan? In de quickscan wilden wij bekijken of de aanleg van de bypass mogelijke toekomstige maatregelen niet in de weg staat. Mocht het IJsselmeerpeil omhooggaan, dan is het nodig om draconische maatregelen te nemen. Denkt aan bijvoorbeeld een grote stormvloedkering bij de Ketelbrug – je zou het gebied kunnen afsluiten – maar wij

hebben heel nadrukkelijk ook naar allerlei andere strategieën gekeken voor de bescherming van de IJsseldelta en het achterland. Daar zitten heel wilde varianten bij. Dat is bijvoorbeeld een integrale verdieping van de IJsselmeer met een paar meter – ook niet iets wat we vandaag of morgen gaan doen – maar ook twee varianten waarin de IJssel wordt omgeleid, namelijk via het huidige bypasstracé. Het is namelijk denkbaar dat je aan de onderkant van Kampen een enorm stevige dijk neerlegt en dan heb je nooit meer last van het IJsselmeer. De rivier komt onder langs Kampen en het IJsselmeer komt niet meer in Kampen maar het is een van de scenario's die denkbaar zijn en die we puur hebben opgesteld om te kijken of bij aanleg van de bypass geen mogelijkheid voor de toekomst wordt uitgesloten. De conclusie was dat dit niet het geval was. In alle gevallen ligt de bypass op de goede plek, echter, in dit geval wordt het zelfs een hoofdstroom en is het geen bypass meer maar gewoon de IJssel geworden. Dit is wel een onderdeel van de scenario-exercitie om de toekomstvastheid van de bypass te beoordelen en geen enkel reëel plan om dat op welke termijn dan ook uit te gaan voeren. Sterker nog, bij die zes varianten is er ook nog een aantal andere. Wij hebben geen uitspraak gedaan over de wenselijkheid of wat dan ook van die varianten, maar er is wel een aantal dat meer voor de hand ligt dan deze. Ik hoop dat dit voldoende beeld geeft.

De voorzitter: Dan komt IJsselmuider wel heel dicht tegen Kampen aan te liggen.

De heer Zeven: Als er gebouwd wordt, kan dit stuk niet meer als gebiedsreservering worden bestempeld. Ik heb begrepen dat dit in de Tweede Kamer bekrachtigd moet worden maar ik heb eerder gehoord – en in Waterforum van de hand van de heer Brouwer gelezen – dat die gebiedsreservering nog moet blijven. De reservering moet niet blijven in het gebied waar woningbouw wordt gerealiseerd maar iets verder zuidwaarts omdat je toch de handen vrij moet houden voor de toekomst. Dat is de flexibiliteit.

De voorzitter: Dit gaat niet helemaal meer over waterveiligheid maar het is een nabrander.

De heer Brouwer: De reservering staat in de PKB. Als een reservering wordt verkleind of er vanaf wordt gehaald dan is dat – zoals dat zo mooi heet – een scopeverandering. Als het PKB een kabinetsbesluit is en een besluit van de Eerste en Tweede Kamer dan moet dat dus naar het parlement. Er is op dit moment nog geen aanleiding om iets aan die gebiedsreservering te doen. Eerst moet nog een plan worden ingediend en getoetst. Of er dan op een gegeven moment een discussie komt over het beperken of veranderen van een gebiedsreservering dat is dan weer vers 2. Waar u op doet in Waterforum dat heeft ermee te maken, als je praat over de uitbreidbaarheid en flexibiliteit van het plan is het verstandig om ervoor te zorgen dat je het gebied nog kunt aanpassen voor de toekomst als je er nog meer water door wilt sturen. Vanuit die gedachte zou je kunnen vasthouden aan een zekere mate van reservering, maar nogmaals dat is een gedachte en die past wel in de lijn van de wens van flexibiliteit maar het is nog niet aan de orde omdat er eerst een plan moet worden ingediend. Ik hoop dat het zo voldoende beantwoordt is.

De voorzitter: Ik kijk de heer Zeven aan en hij knikt, dus is het voldoende beantwoord. Kunnen we tot een afronding komen? Ik begrijp dat dit het geval is. Hoe gaan we hiermee verder? Het is vanavond niet aan mij om conclusies te trekken uit het gehoorde. Het is aan de gemeenteraad zelf om dat te gaan doen. De raad gaat de uitkomsten verwerken. De raad heeft ook een werkgroep in het leven geroepen om deze hoorzitting zorgvuldig voor te bereiden. De werkgroep gaat ook aan de slag met het opstellen van conclusies uit al het gehoorde van vanavond en wil dit ook aan de gemeenteraad voorleggen. De gemeenteraad zal uiteindelijk op basis daarvan conclusies moeten vaststellen. Van de resultaten van die besluitvorming heeft de gemeenteraad gezegd dat zij deze aan de Tweede Kamer wenst te doen toekomen voor zover het geen conclusies/aanwijzingen betreffen voor ons eigen beleid en onze eigen aanpak. Over de planning is gesproken. Wellicht wat optimistisch – want ook de raadsleden zien dat wij nog een stevige begrotingsvoorbereiding/bezuiningsoperatie voor de boeg hebben – maar we streven naar december 2010 om de conclusies aan de gemeenteraad voor te leggen. Dat geef ik u maar mee.

Dames en heren, ik wil leden van onze raads werkgroep hartelijk bedanken bij alle voorbereidingen, de griffie die het allemaal vandaag keurig georganiseerd heeft en in het bijzonder natuurlijk onze deskundigen. Nog even een citaat: *'we hadden nogal moeite om in 1915 een rustig stukje Nederland te vinden, waar we ongehinderd konden wandelen en tekenen. Op menig plaats vreesden we belemmerd te worden door de mobilisatie en wat daar al zo mee samenhangt. Ten slotte zijn we terechtgekomen aan de IJssel en dat heeft ons niet berouwd want we vonden daar mooie oude steden, vriendelijke*

dorpen, trotse kastelen, fraaie buitens en bovenal een rijke natuur van woud en heuvelen, weilanden, boomgaarden, akkers en stille binnenwateren langs den breden stroom. Zo beschreef Jac. P. Thijsse in 1916 de schoonheid van de IJssel. Bijna honderd jaar later mogen wij vaststellen dat de IJssel een van de mooiste rivieren van Nederland is en zogezegd niet een van de mooiste: het is gewoon de mooiste. Het water, de uiterwaarden, natuurgebieden en de Hanzesteden – waarvan Kampen er een is – vormen een toeristische trekker van formaat: de IJssel, onze levensader, waard om te beschouwen, waard om over te spreken, waard om daar voluit belangstelling voor te hebben en dat is vanavond maar weer eens breed gebleken. Ik bedank onze deskundigen bijzonder hartelijk voor hun bemoeienis met deze zaak, voor hun bereidheid om naar hier te komen, voor hun bereidheid om heel gedegen naar allerlei materies te kijken en naar de vragen die we hebben voorgelegd. De inleiding waaruit ik net citeerde is ook opgenomen in een boekje De IJssel, levende rivier, geschreven door Dick Laning en Marion Groenewoud. Ik overhandig u een exemplaar als een kleine blijk van waardering voor uw inzet. Ook alle raadsleden hartelijk dank voor uw bijdrage voor deze avond.

3. Sluiting

De voorzitter: Ik sluit de vergadering (om 21.25 uur).

Vastgesteld in de vergadering van de raad van de gemeente Kampen d.d. 21 oktober 2010

Voorzitter,

Griffier,

